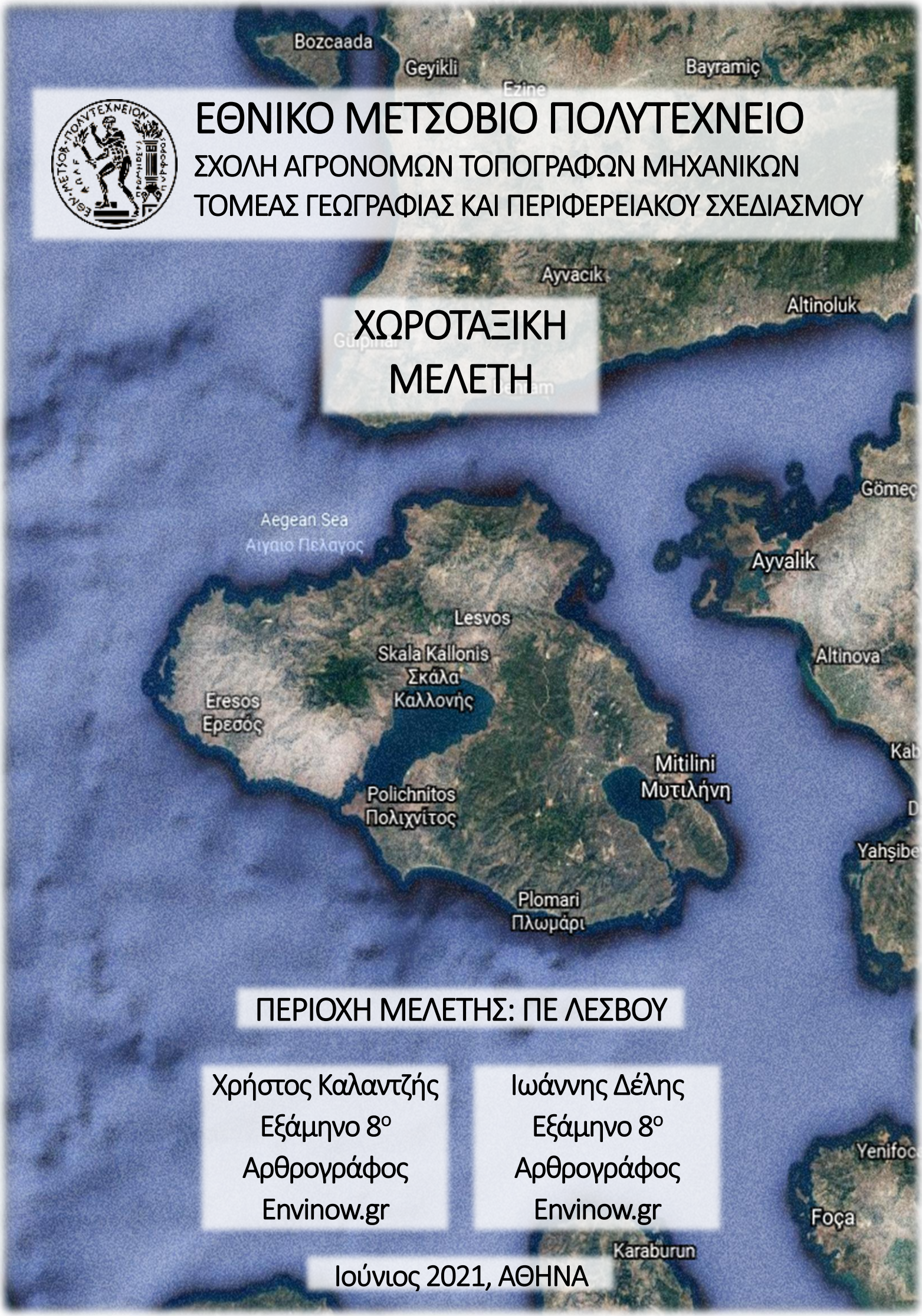

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ

Χρήστος Καλαντζής
Εξάμηνο 8ο
Αρθρογράφος
Envinow.gr

Ιωάννης Δέλης
Εξάμηνο 8ο
Αρθρογράφος
Envinow.gr

Ιούνιος 2021, ΑΘΗΝΑ

Το παρόν πόνημα αποτελεί εργασία επιπέδου προπτυχιακών πολυτεχνικών σπουδών και συντάχθηκε υπό την καθοδήγηση έμπειρων απασχολούμενων στον τομέα γεωγραφίας και περιφερειακού σχεδιασμού. Οι πληροφορίες που παρατίθενται συλλέχθηκαν υπεύθυνα από έμπιστη βιβλιογραφία, όπως παρατίθεται στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Περιεχόμενα

1 Εισαγωγή 5

2 Περιοχή Μελέτης 5

3 Ανάλυση Υφιστάμενου Χωροταξικού Πλαισίου 5

3.1 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) 5

3.2 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (Ε.Π.Χ.Σ.&Α.Α.-Τ.) 7

3.3 Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (Π.Χ.Π.) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 9

3.4 Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή (Ε.Σ.Π.Κ.Α.) 11

4 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης 12

4.1 Διοικητική Οργάνωση 12

4.2 Πληθυσμιακά Δεδομένα 14

4.3 Κοινωνικά Χαρακτηριστικά 16

4.3.1 Βασικά Κοινωνικά Στοιχεία 16

4.3.2 Κοινωνικές Ομάδες 17

4.4 Κοινωνικός Εξοπλισμός 18

4.4.1 Υποδομές Υγείας και Πρόνοιας 18

4.4.2 Υποδομές Εκπαίδευσης 19

4.4.3 Υποδομές Αθλητισμού 20

4.5 Οικιστική Ανάπτυξη 20

4.6 Τεχνική και Παραγωγική Υποδομή και Δίκτυα 21

4.6.1 Δίκτυα Μεταφορών 21

4.6.1.1 Οδικό δίκτυο 21

4.6.1.2 Θαλάσσιες Μεταφορές 22

4.6.1.3 Αεροπορικές Μεταφορές 22

4.6.2 Ενεργειακά Δίκτυα 22

4.6.3 Δίκτυο Τηλεπικοινωνιών 23

4.6.4 Διαχείριση Αποβλήτων 23

4.7 Οικονομική Δομή 24

4.7.1 Πρωτογενής Τομέας 24

4.7.2 Δευτερογενής τομέας 25

4.7.3 Τριτογενής τομέας 26

4.8 Φυσικό Περιβάλλον 27

4.8.1 Μορφολογία της περιοχής 27

4.8.2 Υδρογραφικά στοιχεία 28

4.8.3 Οικοσυστήματα 28

4.8.4 Φυσικοί πόροι 29

4.8.5 Κλίμα 29

4.8.6 Ιδιαίτερα Φυσικά Χαρακτηριστικά 29

4.9 Πολιτισμός 31

4.9.1 Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία 31

4.9.2 Παραδοσιακοί οικισμοί 33

4.9.3 Παράδοση 33

4.10 Χρήσεις Γης 34

4.11 Αναπτυξιακά Προγράμματα και Σχεδιασμός 35

4.11.1 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αιφόρος Ανάπτυξη» 35

4.11.2 Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Βορείου Αιγαίου 36
4.11.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2015-2019 Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 36
4.11.4 Στρατηγικό Σχέδιο Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2015-2019 36

5 Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης 37
5.1 Διοίκηση 37
5.2 Πληθυσμός 37
5.3 Κοινωνικά Χαρακτηριστικά 37
5.4 Κοινωνικός Εξοπλισμός 38
5.5 Οικιστική Οργάνωση 38
5.6 Τεχνική και Παραγωγική Υποδομή 38
5.7 Οικονομία 39
5.8 Φυσικό Περιβάλλον 39
5.9 Πολιτισμός 39
5.10 Αναπτυξιακός Προγραμματισμός 40

6 Στόχος και Υποστόχοι 40

7 Δόμηση Εναλλακτικών Σεναρίων 42
7.1 Σενάριο 0 - Σενάριο Βάσης 42
7.2 Σενάριο 1 - Έμφαση στην Τουριστική Ανάπτυξη 43
7.3 Σενάριο 2 - Ισοβαρή Πράσινη και Τουριστική Ανάπτυξη 45
7.4 Σενάριο 3 - Έμφαση στην Πράσινη Ανάπτυξη 46

8 Αξιολόγηση Σεναρίων 48
8.1 Ποιοτική Αξιολόγηση SWOT 48
8.2 Ποσοτική Αξιολόγηση 51
8.3 Συμπεράσματα 51

9 Προτάσεις Πολιτικής 52
9.1 Προτεραιοποίηση πολυθεματικού τουρισμού 52
9.2 Πράσινη αναβάθμιση των ενεργειακών υποδομών 52
9.3 Εκσυγχρόνιση των υποδομών ύδρευσης και άρδευσης 53
9.4 Αναβάθμιση εγχώριου συγκοινωνιακού περιβάλλοντος 53
9.5 Διατήρηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος 53
9.6 Προώθηση της κοινωνικής ευημερίας 54

Βιβλιογραφία 55

Παράρτημα Ι 57

Παράρτημα ΙΙ 74

1 Εισαγωγή

Γεγονός αποτελεί η συνεχής αύξηση της σημασίας του τουρισμού για την χώρα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις νησιωτικών ενοτήτων, και η σημασία της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος σε όλη την έκταση της επικράτειας. Λαμβάνοντας υπόψιν λοιπόν τις επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον κρίνεται αναγκαίος στόχος η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη για όλη την χώρα.

2 Περιοχή Μελέτης

Η Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου αποτελεί καθ' όλη την έκτασή της ακριτικό νησί της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Εντοπίζεται στα βορειοανατολικά του Αιγαίου γειτονεύοντας με την Τουρκία αποτελώντας ένα από τα μεγαλύτερα νησιά της Ελλάδος αλλά και της Μεσογείου. Όπως όλα τα νησιά της χώρας, διαθέτει ποικιλόμορφο ανάγλυφο που φιλοξενεί ένα πλούσιο φυσικό τοπίο, επάνω στο οποίο έχουν αναπτυχθεί έθιμα και παραδόσεις από την τοπική κοινωνία. Η πλούσια χλωρίδα και πανίδα, οι φημισμένοι ελαιώνες, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, οι ιαματικές πηγές, το μοναδικό απολιθωμένο δάσος, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά δείγματα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής από τη βιομηχανική ανάπτυξη του νησιού τον 19^{ο} αιώνα, συνθέτουν ένα σύνολο υψηλής πολιτισμικής και περιβαλλοντικής αξίας. Κέντρο δραστηριοτήτων του νησιού είναι η πόλη της Μυτιλήνης στα ανατολικά του νησιού, η οποία αποτελεί έδρα της ΠΕ Λέσβου.

3 Ανάλυση Υφιστάμενου Χωροταξικού Πλαισίου

Παρατίθεται στην συνέχεια οι κατευθύνσεις που δίνονται στο υφιστάμενο χωροταξικό πλαίσιο και αφορούν την περιοχή μελέτης. Όπως φαίνεται και από τα παρακάτω σχέδια, επιδιώκεται στην ΠΕ Λέσβου κυρίως η αναβάθμιση των μεταφορικών και κοινωνικών υποδομών, στο πλαίσιο συμμετοχής της πόλης της Μυτιλήνης σε αναπτυξιακό πλέγμα, αποτελούμενο από τους πόλους των νησιωτικών ενοτήτων. Ευρύτερος στόχος οι ενδοχώρια συνοχή των περιοχών και η άρση της εξάρτησης των νησιωτικών ενοτήτων από την ηπειρωτική χώρα.

3.1 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.)

Σκοπός του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) (1) είναι ο προσδιορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων και στόχων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα την δεκαπενταετία 2008-2023. Σύμφωνα λοιπόν με το Άρθρο 2 του ΦΕΚ 128/Α'/2008, **οι στόχοι που θέτονται** συνοπτικά **για όλη την επικράτεια** είναι οι εξής:

- **Ενίσχυση του ρόλου της χώρας σε ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο.** Επιδιώκεται με την ανάδειξη της αξίας των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, με την ανάδειξή της χώρας σε κόμβο μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών και με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.
- **Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.** Ειδικότερα επιδιώκεται η ισόρροπη ανάπτυξη και ο περιορισμός των ανισοτήτων, ο περιορισμός της υπέρμετρης αστικοποίησης, η προσβασιμότητα σε δίκτυα υποδομών, η βελτίωση της ποιότητας ζωής στο πλαίσιο ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής και η ενίσχυση κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών.
- **Διατήρηση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και κατά περίπτωση ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου.** Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται ο περιορισμός των παραγόντων υποβάθμισης, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η αναβάθμιση της ποιότητας σχεδιασμού του οικιστικού χώρου και η πρόληψη και αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

- **Μέριμνα για την αλλαγή του κλίματος.** Συγκεκριμένα στοχεύεται η συνεχή εξοικονόμησης ενέργειας, η προώθηση ήπιων μορφών ενέργειας, η ενίσχυση φυσικών αναδραστικών μηχανισμών και η προσαρμογή της χώρας στις νέες συνθήκες.

Σημαντικό σημείο το ότι, η πόλη της Μυτιλήνης, θεωρείται στο πλαίσιο του σχεδιασμού ως δευτερεύοντας εθνικός πόλος. Χαρακτηριστικό που αναδεικνύει τον ρόλο της στην ανάπτυξη της όχι μόνο της ΠΕ Λέσβου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής του Αιγαίου. Συγκεκριμένα για την ΠΕ της Λέσβου, δίνεται μια σειρά κατευθύνσεων ανά τομέα ανάπτυξης μέσω των άρθρων που περιέχονται. Στην συνέχεια παρατίθενται ανά άρθρο του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. **οι κατευθύνσεις** που έχουν δοθεί συγκεκριμένα **για την ΠΕ Λέσβου ή την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου**, χωρίς να περιλαμβάνονται τα άρθρα και οι κατευθύνσεις που αφορούν όλη την επικράτεια.

- **Άρθρο 5 περί χωρικής οργάνωσης των κύριων εθνικών πόλων, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων-πυλών και συνδέσεων της χώρας**. Για την εξασφάλιση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στο σύνολο της χώρας επιδιώκεται η πολυκεντρική οργάνωση της χώρας. Στο παραπάνω πλαίσιο, προωθείτε για να νησιά του βόρειου και νότιου Αιγαίου η συνεργασία των αστικών κέντρων, όπως αυτό της Μυτιλήνης και της Καλλονής στην ΠΕ Λέσβου, για την δημιουργία ενός αναπτυξιακού πλέγματος με έμφαση στον τουρισμό, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, τον αθλητισμό και την ευεξία, αλλά και για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων νησιωτικών προβλημάτων. Μάλιστα, επιδιώκεται και η άρση της απομόνωσης των νήσων αυτών και με την ηπειρωτική Ελλάδα αλλά και μεταξύ αυτών. Ολοκληρώνοντας, καθώς η Μυτιλήνη συγκαταλέγεται στους δευτερεύοντες εθνικούς πόλους, προβλέπεται για αυτήν η αναβάθμιση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, αλλά και η καινοτομία, με στόχο την ανάπτυξη και την ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού.
- **Άρθρο 6 περί χωρικής διάρθρωσης των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών**. Προωθείται η συγκοινωνιακή διασύνδεση των νήσων του Αιγαίου με όλη την επικράτεια, μεταξύ αυτών, αλλά και των εγχώριων περιοχών τους με την δημιουργία αποδοτικού δικτύου μεταφορών που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη και θα ανεξαρτητοποιήσει τις περιοχές της περιφέρειας από το λιμάνι του Πειραιά και την Αθήνα. Για τις νήσους Αιγαίου, όπως αυτή της Λέσβου, γίνεται ειδική αναφορά για την αναβάθμιση και κατασκευή νέων οδικών τμημάτων. Τονίζεται ακόμη ο ιδιαίτερος ρόλος που μπορούν να επιτελέσουν στις ακτοπλοϊκές μεταφορές οι νησιωτικές λιμενικές υποδομές, όπως αυτός της Μυτιλήνης, ενώ δίνεται έμφαση στην διαρκή αναβάθμιση των τελευταίων για να ανταποκριθούν στην διαρκή εξέλιξη της τεχνολογίας των πλοίων. Σχετικά με τις αεροπορικές μεταφορές, θεωρείται ότι ο αερολιμένας της Μυτιλήνης μπορεί να αναλάβει κεντρικό ρόλο στις αεροπορικές υπηρεσίες του Αιγαίου, στο πλαίσιο της υποστήριξης νέων και ανεξάρτητων από το κέντρο αεροπορικών διασυνδέσεων. Στον τομέα της ενέργειας, μεταξύ των γενικών κατευθύνσεων, επιδιώκεται και η ολοκλήρωση του δικτύου του φυσικού αερίου που περιλαμβάνει την κατασκευή και άλλων σταθμών υγροποιημένου ή και συμπιεσμένου αερίου στην Μυτιλήνη. Τέλος, όσον αφορά τις επικοινωνίες, δεν παρατίθεται για την περιοχή μελέτης κάποια συγκεκριμένη κατεύθυνση, με τα σημαντικότερα σημεία των γενικών κατευθύνσεων να είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η παρακολούθηση των νέων τεχνολογιών.
- **Άρθρο 8 περί χωρικής διάρθρωσης του αστικού δικτύου**. Στόχος του παρόντος άρθρου είναι οι παράθεση κατευθύνσεων που θα οδηγήσουν στην επιδιωκόμενη πολυκεντρική δομή με την ανάπτυξη ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου. Σε αυτό το πλαίσιο, συγκροτείται πολυκεντρικό νησιωτικό σύμπλεγμα σε περιοχές όπως η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της συνοχής της ευρύτερης νησιωτικής ενότητας.
- **Άρθρο 9 περί χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών**. Τα προαναφερθέντα χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που απαιτούν ιδιαίτερη μεταχείριση και προϋποθέτουν ανάπτυξη με βιώσιμο τρόπο. Για τον παράκτιο και νησιωτικό χώρο προβλέπεται συγκεκριμένα η ενίσχυση της συνοχής και της προσβασιμότητας απομακρυσμένων παράκτιων περιοχών με την εξασφάλιση δυνατοτήτων

απασχόλησης, υπηρεσιών και ικανοποιητικών συγκοινωνιών και συνδέσεων με τα κέντρα. Επιδιώκεται ακόμη η προστασία των φυσικών πόρων και ιδιαίτερα του φυσικού παράκτιου περιβάλλοντος και η ανάπτυξη των υποδομών πρόνοιας και υγείας.

- **Άρθρο 10 περί διατήρησης, προστασίας και ανάδειξης του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων**. Ειδικότερα για την ΠΕ Λέσβου προβλέπεται η συμμόρφωση με τις ρυθμίσεις προστασίας των περιοχών προστασίας και προτεραιότητας φυσικού πλούτου. Στο ίδιο πλαίσιο προωθείται και η συνεργασία των αρμόδιων αρχών και φορέων. Μια ακόμη κατεύθυνση που αφορά την περιοχή μελέτης είναι ο απαραίτητος σχεδιασμός για τη διασφάλιση των αναγκαίων αποθεμάτων νερού για οικιακή, αγροτική και βιομηχανική χρήση σε περιοχές άνυδρες, όπως είναι ο νησιωτικός χώρος του Αιγαίου.

3.2 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (Ε.Π.Χ.Σ.&Α.Α.-Τ.)

Σύμφωνα με Άρθρο 1 του ΦΕΚ 3155/2013 (2), σκοπός του σχεδίου αποτελεί η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για την χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελλαδικό χώρο. Βασικός άξονας του σχεδίου αποτελεί η εξειδίκευση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον κλάδο του τουρισμού, η προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης ισόρροπα και συνεκτικά, η προσαρμογή του σχεδιασμού στα υπάρχοντα δεδομένα και η προσέλκυση επενδύσεων στην συγκεκριμένη βιομηχανία.

Μεταξύ άλλων, **οι στόχοι του** παραπάνω **σχεδίου** είναι:

- **Η προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού** της χώρας, μέσω της εκμετάλλευσης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε περιοχής.
- **Τη μετάβαση από ένα μαζικό, αδιαφοροποίητο και μονοθεματικό και τουρισμό σε έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο και πολυθεματικό τουρισμό, οικονομικά αποδοτικότερο**, με σκοπό να προσελκύσει τουρίστες που δεν αναζητούν τις συμβατικές μορφές τουρισμού.
- **Την άμβλυνση της εποχικότητας του τουρισμού της χώρας και την αύξηση της μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης,** με την ανάδειξη και προώθηση τουριστικών καταλυμάτων υψηλότερης ποιότητας.
- **Την αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων χαμηλών κατηγοριών**.
- **Τη διάχυση των ευκαιριών ανάπτυξης τουρισμού και την ενίσχυση λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένων περιοχών,** μέσω της προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα αξιοποιούν τις ιδιαίτερες δυνατότητες κάθε περιοχής.
- **Τον περιορισμό της διάσπαρτης δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε περιοχές εκτός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών**, με την θεσμοθέτηση χρήσεων Γης που θα προορίζονται για τουρισμό και αναψυχή.
- **Την αξιοποίηση κατά προτεραιότητα, ιδιαίτερων στοιχείων των τοπικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων**, στοχεύοντας στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την διαφοροποίηση του είδους του τουρισμού που προσφέρεται.
- **Τη δημιουργία δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος**, για την σύνδεση των πολιτιστικών και των ιστορικών πόρων με τις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.
- **Τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών**, σύμφωνα πάντα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.
- **Την τουριστική αξιοποίηση, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του παρόντος, της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου.**
- **Την ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου για τον τομέα του τουρισμού**, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τους κατευθυντήριους άξονες άλλων τομέων ή κλάδων.

Ακόμα, σύμφωνα με το Άρθρο 4 του σχεδίου, όσον αφορά την κατηγοριοποίηση του εθνικού της χώρου, η ΠΕ Λέσβου ανήκει στην Ομάδα «**Νησιά και Παράκτιες Περιοχές**» και συγκεκριμένα στην **Ομάδα Ι** με τίτλο «**Τουριστικά Ανεπτυγμένα και Αναπτυσσόμενα Νησιά**», όπου περιλαμβάνεται το σύνολο των νησιών που έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Σημαντική εξάρτηση από τον τουρισμό
- Συγκρούσεις χρήσεων Γης
- Ενδεχόμενες πιέσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Μάλιστα, στην ομάδα αυτή, **ο σχεδιασμός των χρήσεων γης** με τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ/ΕΧΜ πρέπει να διερευνά

- τη σκοπιμότητα καθορισμού ζωνών τουριστικής ανάπτυξης στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές και να τις ορίζει κατά περίπτωση και
- τον προσδιορισμό ζωνών προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, των φυσικών πόρων και του τοπίου, στις οποίες θα περιορίζεται ή/και θα απαγορεύεται η δυνατότητα δόμησης.

Όσον αφορά τις **ειδικές μορφές τουρισμού**, στο επίπεδο της ΠΕ Λέσβου μπορούν να αναπτυχθούν οι εξής μορφές:

- **Συνεδριακός τουρισμός**. Διαθέτοντας την έδρα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, επαρκείς αερομεταφορές και πλούσιο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, η Μυτιλήνη μπορεί να γίνει προορισμός συνεδριακού τουρισμού μικρότερης κλίμακας. Για το συγκεκριμένο είδος τουρισμού προβλέπονται μέτρα για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των πόλεων/τουριστικών περιοχών, τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και τη δημιουργία νέων.
- **Πολιτισμικός τουρισμός**. Για την ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού απαιτείται ιεραρχημένη αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού κεφαλαίου της χώρας, η διατήρηση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και ειδικότερα των ιστορικών κέντρων των πόλεων αλλά και μεμονωμένων κτιρίων και των ποικίλων παραδοσιακών οικισμών που διαθέτει η Λέσβος, τα οποία θα πρέπει με κατάλληλα μέτρα να αναζωογονηθούν, η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και υποστήριξη τους με κατάλληλα έργα υποδομών και η ένταξή τους σε τουριστικά δίκτυα, η δημιουργία μουσείων και θεματικών πάρκων συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής της πολυποίκιλης μορφολογίας του νησιού.
- **Αστικός τουρισμός**. Η Μυτιλήνη, η οποία είναι η πρωτεύουσα της Λέσβου, αποτελεί τουριστική περιοχή με αξιόλογο τουριστικό κέντρο. Για αυτό προτείνεται η κατά προτεραιότητα προώθηση δράσεων, που αφορούν στην ανάδειξη και αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός τους.
- **Θαλάσσιος τουρισμός**. Η Λέσβος αποτελεί κέντρο υποστήριξης θαλάσσιας ενότητας τουρισμού, με ακτίνα επιρροής τα νησιά της περιφέρειας Αιγαίου και τα απέναντι παράλια της Τουρκίας. Ειδικότερα, για το συγκεκριμένο είδος τουρισμού προτείνεται η βελτίωση των υποδομών των σημείων ελλιμενισμού και η ανάπτυξη «πράσινων υποδομών». Ακόμα, προβλέπεται ανάπτυξη του τουρισμού κρουαζιέρας σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- **Θρησκευτικός Τουρισμός**. Για τον θρησκευτικό τουρισμό, το άρθρο 6 του αντίστοιχου ΦΕΚ προβλέπει βελτίωση της προσβασιμότητας των σημαντικών θρησκευτικών μνημείων (όπως Αγιάσος και Μανταμάδος) καθώς και των μεταξύ τους συνδέσεων, προώθηση μέτρων εξωραϊσμού / αναβάθμισης και ανάδειξης των λατρευτικών χώρων, των συνοδών τους εγκαταστάσεων διημέρευσης και διαμονής καθώς και του περιβάλλοντα χώρου τους.

- **Τουρισμός φύσης**. Ο τουρισμός φύσης αναπτύσσεται σε ενδιαφέρουσες περιβαλλοντικά περιοχές όπως οι περιοχές Natura 2000 και Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους (ΤΙΦΚ), το απολιθωμένο δάσος που αποτελεί περιοχή της σύμβασης της Βαρκελώνης και υγρότοπους που είναι ενταγμένοι στον Κατάλογο Ραμσάρ. Προτείνεται η αξιοποίηση επιλεγμένων περιοχών προστασίας της φύσης ή του τοπίου, ως πόλων ανάπτυξης, τοπικής ή ευρύτερης εμβέλειας, ενός ήπιου ρεύματος τουρισμού φύσης, η καθιέρωση τοπικών δικτύων, διαδρομών/μονοπατιών, πολυθεματικού χαρακτήρα με έμφαση στη φυσιολατρική διάσταση, η σήμανση των διαδρομών σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ισχύουν στην Ε.Ε. και η έκδοση χαρτών ορεινής περιήγησης με παράλληλο εμπλουτισμό των διαδρομών με εναλλακτικές δραστηριότητες.
- **Ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός**. Προτείνεται η ιεραρχημένη αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων της ΠΕ Λέσβου με σκοπό την ανάπτυξη κέντρων θερμαλισμού με κριτήρια:
    - Την αξία/ιαματικότητα σε συνδυασμό με την επάρκεια του φυσικού πόρου για τη βιωσιμότητα της επένδυσης.
    - Την ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος της ενδοχώρας.
    - Το βαθμό χωροταξικής ένταξής τους σε περιοχές που παρουσιάζουν ευρύτερο τουριστικό ενδιαφέρον.
    - Την προσβασιμότητα της περιοχής και την υποστήριξή της με σύγχρονη τεχνική και κοινωνική υποδομή.
    - Τη δυνατότητα υποστήριξης με ξενοδοχειακές υποδομές υψηλών προδιαγραφών καθώς και με συναφείς εγκαταστάσεις ελευθέρου χρόνου, αναψυχής, αθλητισμού.

  Επιπρόσθετα απαιτείται η λήψη μέτρων για τη διαφύλαξη του φυσικών πόρων από τη ρύπανση και γενικότερα κάθε είδους υποβάθμιση προερχόμενη από κατασκευή τεχνικών έργων, κ.λπ..

- **Αθλητικός τουρισμός.** Για την προώθηση της συγκεκριμένης κατηγορίας ειδικού τουρισμού χρειάζεται η εκμετάλλευση των υπαρχόντων αθλητικών εγκαταστάσεων, η ενίσχυση των υφιστάμενων εξειδικεύσεων σε πόλεις που διαθέτουν υψηλών προδιαγραφών αθλητικές εγκαταστάσεις και ξενοδοχειακή υποδομή καθώς και αεροδρόμια και η ανάπτυξη προπονητικών κέντρων σε περιοχές του ορεινού και ημιορεινού χώρου που διαθέτουν ικανοποιητική πρόσβαση και ξενοδοχειακή υποστήριξη καθώς επίσης σε παραθαλάσσιες και παραλίμνιες περιοχές για τα αθλήματα του θαλάσσιου σκι, ιστιοδρομίες, κ.λπ, τα οποία μπορεί να υποστηρίξει η Λέσβος, καθώς περιβάλλεται από θάλασσα και μεγάλους σε έκταση κόλπους.

3.3 Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (Π.Χ.Π.) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Το ΠΧΠ της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (3) σύμφωνα με το ΦΕΚ 181/Δ'/2019 εγκρίνεται περιβαλλοντικά, ενω ακόμη αντικαθιστά το προηγούμενο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Με το Άρθρο 1 του παρόντος, επιδιώκονται μια **σειρά στόχων για την ανάπτυξη της Περιφέρειας βορείου Αιγαίου**.

- **Αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας ως κόμβου για τις θαλάσσιες μεταφορές** και ενίσχυση της διαπεριφερειακής και ενδοπεριφερειακής συνοχής
- **Ανάπτυξη της παραγωγικής βάσης** με περισσότερο βάρος στον πρωτογενή τομέα, τον τουρισμό και την πράσινη ενέργεια.
- **Διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς**, συμπεριλαμβανομένου και του τοπίου.
- **Διάρθρωση και οργάνωση του οικιστικού δικτύου** με τρόπο τέτοιο ώστε να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, να διασφαλιστεί η ποιότητα των κατοίκων και τεθούν οι βάσεις για έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία και επιχειρηματικότητα.

- **Προώθηση της κοινωνικής συνοχής** και ενίσχυση των κοινωνικών, διοικητικών και τεχνικών υποδομών και περιορισμός της φτώχειας.
- **Χωρική ρύθμιση του περιβάλλοντα θαλάσσιου χώρου των νήσων της περιφέρειας** με σκοπό την αξιοποίηση και ανάδειξη του σε παραγωγικό και πολιτιστικό πόρο και σε μεταφορικό δίαυλο.

Στο ΠΧΠ της Περιφέρειας **περιλαμβάνονται** επίσης **συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την ΠΕ Λέσβου** στο πλαίσιο επιδίωξης της ανάπτυξης, που ακολουθούν τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της χώρας. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο δημιουργίας αναπτυξιακούς πλέγματος των πόλων στο Αιγαίο **η Μυτιλήνη αναλαμβάνει ως δευτερεύοντας εθνικός πόλος κεντρικό ρόλο** όσον αφορά τις λιμενικές και αεροπορικές υπηρεσίες.

Ειδικότερα όσον αφορά **τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων μεταφορικής υποδομής**, προτείνεται η αναβάθμιση και κατασκευή νέων τμημάτων των κυκλοφορικών οδών του νησιού. Προτεραιότητα είναι, όπως αναφέρεται με τα τότε δεδομένα, η ολοκλήρωση της παράκαμψης της πόλης της Μυτιλήνης στο νότιο τμήμα, σε συνδυασμό με τους κόμβους σύνδεσής της με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο της περιοχής. Επίσης, προτείνεται ο χαρακτηρισμός της παράκαμψης Μόριας ως τμήμα της 36ης Ε.Ο. και η άμεση βελτίωσή του. Προωθείται, επιπλέον, η ολοκλήρωση του οδικού άξονα Καλλονή - Σίγρι, καθώς και η κατασκευή του οδικού άξονα Καλλονή - Πέτρα. Σημαντικό σημείο είναι και η αναφορά για αντιμετώπιση των κυκλοφοριακών προβλημάτων στην Πόλη της Μυτιλήνης και η προώθηση όλων των μορφών βιώσιμης κινητικότητας. Τέλος, γίνεται λόγος για διαρκή αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών, την δημιουργία νέου λιμένα σε απόσταση από την Μυτιλήνη και την αναβάθμιση της υφιστάμενης υποδομής στο αεροδρόμιο της Μυτιλήνης ώστε να μπορεί να εξυπηρετήσει μεγαλύτερα αεροσκάφη. Ευρύτερος στόχος είναι η υποστήριξη ανάπτυξης νέων αεροπορικών και λιμενικών διασυνδέσεων μεταξύ των νησιωτικών ενοτήτων και της υπόλοιπης χώρας.

Ακόμη, σχετικά με την **εγχώρια οικιστική ανάπτυξη** ανά νησί, προβλέπεται στην περίπτωση της ΠΕ Λέσβου η αναγνώριση των υφιστάμενων υπηρεσιών διοίκησης, πρόνοιας εκπαίδευσης κ.α. μέσω της αναγνώρισης των πολυ-πόλων Μυτιλήνη - Καλλονή - Πλωμάρι. Ειδικότερα, απαιτείται η βελτίωση των υποδομών κοινωνικής αλληλεγγύης, η ενίσχυση των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, η υποστήριξη ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και η βελτίωση υποδομών υποστήριξης εκπαιδευτικής δραστηριότητας και μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Σε ότι αφορά την **διάρθρωση βασικών δικτύων υποδομής**, αναγνωρίζεται η ανάγκη των νησιών για ενεργειακή επάρκεια. Ειδικότερα για την ΠΕ Λέσβου προωθείται η επίσπευση της αξιοποίησης του γεωθερμικού πεδίου, η διερεύνηση της σκοπιμότητας μετεγκατάστασης του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη Μυτιλήνη και η κατασκευή υγροποιημένου ή και συμπιεσμένου αερίου συνοδεία κατασκευής δικτύου διανομής, ξεκινώντας από την Μυτιλήνη.

Περιλαμβάνονται επίσης **κατευθύνσεις για τις επιμέρους αναπτυξιακές και διοικητικές ενότητες για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα**. Για την Π.Ε. Της Λέσβου στους δύο πρώτους τομείς έμφαση δίνεται στην ενίσχυση των καλλιεργειών και στην παραγωγή των τοπικών προϊόντων ενώ για τον **τριτογενή τομέα παρατίθενται** οι εξής **κατευθύνσεις**:

- **Ανάδειξη της Λέσβου σε σταθμό κρουαζιέρας**, με πρόβλεψη ζώνης υποδοχής των δραστηριοτήτων εντός της λιμενικής ζώνης του επιβατικού λιμένα στην Μυτιλήνη και το Σίγρι.
- **Δημιουργία σύγχρονων κέντρων θερμαλισμού** σε περιοχές που διαθέτουν τους κατάλληλους φυσικούς πόρους.
- **Προώθηση της ένταξης των σημείων γεωλογικού ενδιαφέροντος σε τουριστικά δίκτυα**. Η ανακήρυξη της Λέσβου σε γεωπάρκο της UNESCO, όπως εξηγείται, μπορεί να αποτελέσει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για την περαιτέρω ανάπτυξη του γεωτουρισμού.
- **Ενίσχυση του αστικού τουρισμού στην πόλη της Μυτιλήνης** μέσω των παρακάτω μέτρων:

- Αναβάθμιση και ανάδειξη ιστορικού κέντρου και λοιπών στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Αναβάθμιση και επέκταση υπαρχουσών τουριστικών υπηρεσιών
- Κατασκευή νέων καταλυμάτων υψηλών προδιαγραφών
- Αναβάθμιση των μέσων μαζικής μεταφοράς
- Μετεγκατάσταση λιμένα για αποσυμφόρηση της πόλης

Στο παρόν ΦΕΚ περιλαμβάνονται και **κατευθύνσεις για την διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, των παραδοσιακών οικισμών και του τοπίου**. Παρατίθενται στην συνέχεια ανά περίπτωση οι βασικές θέσεις.

- Προωθείται η διατήρηση της οικολογικής και πολιτιστικής κληρονομιάς ως βασικού βιώσιμου πόρου ανάπτυξης, αλλά συγχρόνως και ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής και ταυτότητας για τις τοπικές κοινωνίες. Συγκεκριμένα δίνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις για την **διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς**:
    - Θεσμοθέτηση των άξιων προστασίας περιοχών, φυσικών τοπίων και οντοτήτων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος
    - Έλεγχος και παρακολούθηση περιοχών υψηλής επισκεψιμότητας για αποτροπή περιπτώσεων ανατροπής του φυσικού τοπίου.
    - Αξιοποίηση προστατευόμενων φυσικών και πολιτιστικών πόρων για την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού.
    - Διευθέτηση συγκρούσεων των συμφερόντων περί οικονομικής ανάπτυξης με των συμφερόντων περί προστασίας των ευαίσθητων οικολογικών και πολιτιστικών πόρων.
- Δίνεται βασική κατεύθυνση η προστασία και η ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών ως βασικό αναπτυξιακό παράγοντα της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα για την Ενότητα Λέσβου δίνονται οι εξής κατευθύνσεις για την **διατήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών**:
    - Ανάπλαση του παραλιακού μετώπου.
    - Οργανωμένη αξιοποίηση εγκαταστάσεων προπολεμικής περιόδου και κενών κατοικιών.
    - Διατήρηση και ανάδειξη κελυφών παλιών βιομηχανικών συγκροτημάτων στη Μυτιλήνη.
    - Σύνδεση της περιοχής του Κάτω Κάστρου και Επάνω Σκάλας στη Μυτιλήνη, στο πλαίσιο της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων.
    - Ανάδειξη της θέσης Ροδαφνίδια, όπου έχουν εντοπιστεί στοιχεία πρώιμης κατοίκησης.
    - Ανάδειξη των οθωμανικών λουτρών στις θερμοπηγές.
    - Ολοκλήρωση της σύνδεσης του ιστορικού κέντρου με τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μεμονωμένα μνημεία.
- Προωθείται ο σχεδιασμός, η διαχείριση και η προστασία Τοπίων Διεθνούς και Εθνικής εμβέλειας, σε εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο. **Στρατηγικές κατευθύνσεις για το τοπίο**:
    - Προστασία και ενίσχυση των οικισμών στις δημογραφικά εγκαταλελειμμένες περιοχές.
    - Προστασία των παραδοσιακών καλλιεργειών
    - Έλεγχος της ανεξέλεγκτης οικιστικής δόμησης με έμφαση στο χωρικό σχεδιασμό και αρμονική ένταξη νέων αναπτύξεων.
    - Προστασία και ανάδειξη των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών και της αισθητικής του τοπίου.

3.4 Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή (Ε.Σ.Π.Κ.Α.)

Πρωταρχικός σκοπός της ΕΣΠΚΑ (4) είναι να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας στις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή και στη δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση τη σωστή πληροφόρηση και με μακροπρόθεσμη στόχευση, αντιμετωπίζοντας τους

κινδύνους και αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που πηγάζουν από την κλιματική αλλαγή. Το σχέδιο του ΕΣΠΚΑ προβλέπει έναν ορίζοντα 5ετιας (2015-2020) και **βασικές του κατευθυντήριες αρχές** αποτελούν:

- **Συμβατότητα.**
- **Επιστημονική ορθότητα και πληρότητα.**
- **Συμμετοχή.**
- **Κοινωνική αποδοχή.**
- **Ανάπτυξη.**

Ειδικότερα για τον τουρισμό, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής μπορεί να είναι αξιοσημείωτες τόσο από την πλευρά της ζήτησης, όσο και από την πλευρά της προσφοράς. Η στρατηγική προσαρμογής της συγκεκριμένης βιομηχανίας περιλαμβάνει τις παρακάτω δράσεις:

- **Επίδραση στην ελκυστικότητα** της περιοχής-προορισμού λαμβάνοντας υπόψη τους δείκτες θερμικής άνεσης.
- **Επίδραση στους παράγοντες** που στηρίζουν την τουριστική δραστηριότητα και σχετίζονται με τα υδάτινα και ενεργειακά αποθέματα της χώρας και τις απαιτούμενες δράσεις υποστήριξης.
- **Επίδραση στην ανταγωνιστικότητα/ελκυστικότητα των τουριστικών προορισμών** σε σχέση με την εποχικότητα, με ιδιαίτερη έμφαση στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές.
- **Επίδραση στα κόστη των έργων προστασίας** σε βασικές υποδομές τουριστικού ενδιαφέροντος.
- **Επίδραση στα κόστη των τουριστικών μονάδων**.
- **Δράσεις διοικητικής υποστήριξης**.

Ειδικότερα, τα νησιά του Αιγαίου, άρα και η ΠΕ Λέσβου, αναφέρεται πως είναι περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης, λόγω του μικρού ύψους βροχής, των υψηλών θερμοκρασιών και της ολόπλευρης προσβολής του νησιού από την θάλασσα, γεγονός που επιτείνει την επιφανειακή και υπόγεια απορροή και τα φαινόμενα υφαλμύρωσης. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος προτείνεται η επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την καταπολέμηση της Απερήμωσης, που δημοσιεύτηκε το 2001 με την ΚΥΑ 99605/3719/2001 και το ΦΕΚ 974 Β.

4 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης. Για τον σκοπό αυτό μελετήθηκε μια σειρά αναγνωρισμένων πηγών στοιχείων και επεξεργάσιμων δεδομένων, από τις οποίες η ομάδα μελέτης σύλλεξε υπεύθυνα και κριτικά τα απαραίτητα στοιχεία για την εκπόνηση του παραδοτέου. Στην συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η υφιστάμενη κατάσταση τομεακά και με την συνοδεία πληροφοριακών σχημάτων, ενώ στο τέλος του πονήματος παρατίθενται μια σειρά υποστηρικτικών χαρτών και πινάκων.

4.1 Διοικητική Οργάνωση

Η Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου ανήκει στην ευρύτερη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, μαζί με τις ΠΕ της Λήμνου, της Σάμου, της Ικαρίας και της Χίου. Ακόμα, συνίσταται από 2 δήμους, τον δήμο Δυτικής Λέσβου, με έδρα την Καλλονή, και τον Δήμο Μυτιλήνης, με έδρα την ομώνυμη πόλη (*Χάρτης 1, Παραρτήματος Ι*). Σημαντικός είναι και ο ρόλος μικρότερων οικιστικών κέντρων που συγκεντρώνουν κάποιες διοικητικές λειτουργίες, όπως η Καλλονή (ιδιαίτερα με δεδομένο το νέο της ρόλο ως έδρα Δήμου), το Πλωμάρι και ο Πολυχνίτος. Ακόμα, διαιρείται σε 23 δημοτικές και σε 50 τοπικές κοινότητες (*Πίνακας 1, Παραρτήματος ΙΙ*).

Η ΠΕ Λέσβου, σαν μέρος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, διέπεται από συγκεκριμένες διοικητικές υπηρεσίες της περιφέρειας. Οι υπηρεσίες που έχουν διοικητική εξουσία στην περιφερειακή ενότητα που ενδιαφέρει είναι οι εξής:

- **Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών.** Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Λέσβου και Λήμνου.
- **Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας**. Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Διοικητικού-Οικονομικού Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Εξυπηρέτησης του Πολίτη, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Οικονομικού-Δημοσιονομικού Ελέγχου, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
- **Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής**. Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Κτηνιατρικής, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
- **Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης**. Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, με έδρα τη Μυτιλήνη.
    - Διεύθυνση Διά Βίου Μάθησης, Απασχόλησης και Εμπορίου, με έδρα τη Μυτιλήνη.
    - Διεύθυνση Τουρισμού, με έδρα τη Μυτιλήνη.
- **Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών**. Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Λέσβου και Λήμνου.
- **Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας**. Συγκροτείται από:
    - Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
    - Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας, με έδρα τη Μυτιλήνη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Αν και η ΠΕ Λέσβου διαθέτει πολλές υπηρεσίες διοίκησης, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες στην υλοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων, με αποτέλεσμα οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες που προσφέρονται στους πολίτες να κρίνονται δυσλειτουργικές.

Όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (Ε.Π.Χ.Σ.&Α.Α.-Τ.) (2), όσον αφορά την κατηγοριοποίηση του εθνικού της χώρου, η ΠΕ Λέσβου ανήκει στην Ομάδα "Νησιά και Παράκτιες Περιοχές" και συγκεκριμένα στην Ομάδα Ι με τίτλο "Τουριστικά Ανεπτυγμένα και Αναπτυσσόμενα Νησιά", όπου περιλαμβάνεται το σύνολο των νησιών που έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Σημαντική εξάρτηση από τον τουρισμό
- Συγκρούσεις χρήσεων γης
- Ενδεχόμενες πιέσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

4.2 Πληθυσμιακά Δεδομένα

Για την παράθεση των διαχρονικών πληθυσμιακών δεδομένων μεταξύ των απογραφών της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛΣΤΑΤ) (5), πραγματοποιήθηκε προεπεξεργασία των στοιχείων των απογραφών του 2001 και 1991, καθότι εκείνα τα έτη στην περιοχή υπήρχε διαφορετική διοικητική διαίρεση. Συγκεκριμένα, οι σημερινές Ενότητες της Λήμνου και της Λέσβου συνιστούσαν τον Νομό Λέσβου. Επομένως πραγματοποιήθηκε η συλλογή των στοιχείων σε επίπεδο Δήμων και στην συνέχεια έγινε η αναγωγή τους αθροιστικά για την εύρεση των στοιχείων για το 2001 και 1991, που σήμερα αντιστοιχούν στην έκταση της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου σύμφωνα με το πρόγραμμα Καλλικράτης.

Σχήμα 1. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

Σύμφωνα λοιπόν, με την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ το 2011 ο πληθυσμός της χώρας μειώθηκε κατά 1,08% από το 2001, αριθμώντας 10.816.286 μόνιμους κατοίκους. Μείωση σημειώθηκε μέσα στην δεκαετία επίσης για την Περιφερειακή Ενότητα της Λέσβου κατά 4,75%, αριθμώντας τελικά 86.436 μόνιμους κατοίκους το 2011. Δηλαδή το 43,38% του πληθυσμού της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, φιλοξενώντας το μεγαλύτερο μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας από οποιαδήποτε άλλη Περιφερειακή Ενότητα. Η Ενότητα της Λέσβου φιλοξενεί ακόμη και το μεγαλύτερο ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 0-19 ετών (19,63%) και το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 70+ (18,04%), ακολουθώντας την Ενότητα της Ικαρίας (20,92%). Στην Ενότητα Λέσβου συγκεκριμένα, ηλικιακά η μεγαλύτερη σε ποσοστό επί του πληθυσμού της Ενότητας ηλικιακή ομάδα, είναι των 70+ (18,04%), με την ηλικιακή ομάδα των 30-39 να ακολουθεί (13.70%), όπως συμβαίνει και σε επίπεδο Περιφέρειας (17,32% και 14,04% αντίστοιχα). Επιπλέον, σε γενικές γραμμές, υπάρχει ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων (Αρρένες 49,28% και Θήλεις 50,72%) όπως και σε επίπεδο Περιφέρειας και χώρας.

Σχήμα 2. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

Αναλύοντας την μεταβολή του αριθμού των μόνιμων κατοίκων της περιοχής μεταξύ 2001 και 2011, προκύπτει ότι η μεγαλύτερη πληθυσμιακή μείωση σημειώθηκε στις ηλικιακές ομάδες των 10-19 και 20-29 (20,33% και 19,52% αντίστοιχα), ενώ είναι παράλληλα αξιοσημείωτο το ότι αυξήθηκε πληθυσμιακά η ηλικιακή ομάδα 70+ κατά 8,33%. Τα παραπάνω νούμερα για το σύνολο και για τις ηλικιακές ομάδες, υποδεικνύουν τις επιπτώσεις της ελληνικής χρηματοοικονομικής κρίσης του 2009, που σε πολλές περιπτώσεις οδήγησαν σε μετανάστευση των νέων στο εξωτερικό ή και εγχώρια και σε υπογεννητικότητα, ώστε να μειωθεί το σύνολο που μόνιμου πληθυσμού και παράλληλα να ελαττωθούν ποσοστιαία οι μικρές ηλικιακές ομάδες. Τα παραπάνω πληθυσμιακά στοιχεία παρατίθενται αναλυτικότερα στον *Πίνακα 2 και στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος ΙΙ*.

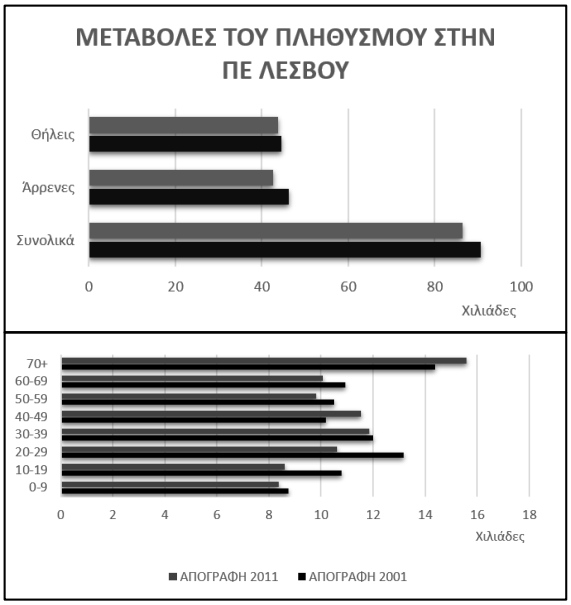

Σχήμα 3. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011 και 2001

Σύμφωνα με πιο πρόσφατα ακέραια στοιχεία του 2020 του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) (6), ο πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου την περίοδο 2014-2019, σημείωσε αύξηση κατά 11% απαριθμώντας το 2019 περίπου 221.000 μόνιμους κατοίκους. Επιμέρους, όλες οι Ενότητες εμφανίζουν αύξηση του πληθυσμού τους και συγκεκριμένα η Ενότητα Λέσβου κατά 12%, από 103.000 το 2014 σε 115.000 το 2019. Η μεγάλη αύξηση που σημειώνεται στον πληθυσμό όλης της Περιφέρειας οφείλεται στους πρόσφυγες μιας και στο Βόρειο Αιγαίο απαντώνται σημαντικές δομές φιλοξενίας προσφύγων. Μάλιστα μετά τις αυξήσεις των πληθυσμών, κατά την ποσοστιαία κατανομή του 2019, η ΠΕ Λέσβου συγκέντρωσε ποσοστιαία περισσότερο πληθυσμό. Συγκεκριμένα, αντιπροσωπεύει το 52% της περιφέρειας έναντι του 43% που αντιπροσώπευε το 2011.

Το 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας με τριτοβάθμια, μεταδευτεροβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση έφτανε στο 16,73%, 4,64% και 23,41% αντίστοιχα. Σε επίπεδο Περιφέρειας τα ποσοστά υπολογίζονται σε ανάλογη σειρά στο 13,70%, 3.94% και 21,68% ενώ στο επίπεδο της Π.Ε. Λέσβου τα ποσοστά υπολογίζονται στο 12,88%, 3,22% και 19,40%. Παρατηρείται ότι οι ποσοστιαίες τάσεις για τα δευτεροβάθμια και άνω επίπεδα για την περιοχή μελέτης είναι παρόμοια για τον πληθυσμό της Περιφέρειας αλλά και της χώρας. Η συμβατότητα αυτή υποστηρίζει το ότι η Ενότητα τουλάχιστον δεν στερείται σε υποδομές εκπαίδευσης έναντι των παραπάνω επιπέδων. Αναλύοντας περισσότερο το επίπεδο εκπαίδευσης των μόνιμων κατοίκων της Ενότητας Λέσβου από τα στοιχεία του *Πίνακα 4 του Παραρτήματος ΙΙ*, προκύπτει ότι το 64,82% του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας των 25-44, που είναι και το δυνητικό ενεργό δυναμικό ανάπτυξης μιας περιοχής, ανήκει σε επίπεδο εκπαίδευσης δευτεροβάθμιο και άνω. Ακόμη, τα στοιχεία του *Πίνακα 5 του Παραρτήματος ΙΙ* δείχνουν πως μεταξύ των δύο φύλων δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης και πως από το σύνολο των αλλοδαπών που κατοικούν μόνιμα στην Ενότητα και ανέρχονται στο 6,20% του συνολικού πληθυσμού, το 29,82% ανήκει σε επίπεδο εκπαίδευσης δευτεροβάθμιο και άνω.

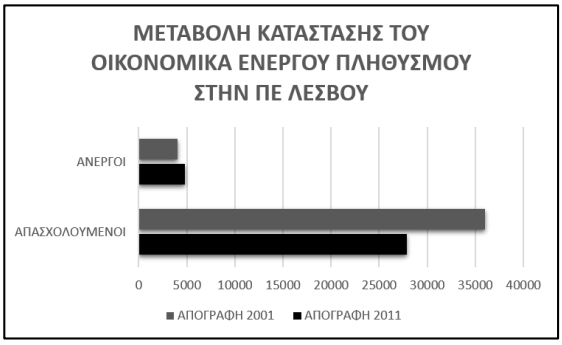

Σχήμα 4. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011 και 2001

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν. Η κατάσταση ασχολίας στην περιοχή είναι μη ικανοποιητική ακολουθώντας το μέτριο επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού, τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 2009 και τη γήρανση του πληθυσμού. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, σε επίπεδο χώρας το ποσοστό του μη ενεργού οικονομικά μόνιμου πληθυσμού φτάνει το 57,60%, στο επίπεδο της Περιφέρειας Αιγαίου το 61,54% και στο επίπεδο της Ενότητας Λέσβου το 62,14%. Δηλαδή, το ποσοστό του πληθυσμού του οποίοι πρέπει να καλυφθούν οι οικονομικές ανάγκες είναι μεγαλύτερο από αυτό που θα τις καλύψει. Πρόβλημα που εμφανίζεται οξύτερο στην Λέσβο από ότι στα παραπάνω επίπεδα που ανήκει. Επιπλέον, στην Ενότητα Λέσβου, το ποσοστό των ανέργων κατά την απογραφή του 2001 υπολογίστηκε στο 9,98% και στην απογραφή του 2011 στο 14,71%. Αύξηση κατά 47,35% μεταξύ των δύο ποσοστών που οφείλεται σημαντικά στην χρηματοοικονομική κρίση του 2009, η οποία περιόρισε τις θέσεις εργασίας και εμπόδισε τον νέο οικονομικά ενεργό πληθυσμό να εργαστεί. Μάλιστα, από τους οικονομικά ενεργούς της ηλικιακής ομάδας των 15-34 ετών στην Λέσβο, απασχολείται μόνο το 76,53%. Σημαντικό είναι επίσης το ότι τα ποσοστά των ανέργων της Ενότητας Λέσβου δεν συσχετίζονται με το μορφωτικό επίπεδο του μόνιμου πληθυσμού. Περισσότερα στοιχεία για τον μόνιμο πληθυσμό κατά ομάδες ηλικιών, εκπαίδευση και κατάσταση ασχολίας παρατίθενται στον *Πίνακα 6 και Πίνακα 7 του Παραρτήματος ΙΙ*.

Στον *Πίνακα 8 του Παραρτήματος ΙΙ* παρατίθενται τα στοιχεία της απογραφής του μόνιμου πληθυσμού του 2011 για τους απασχολούμενους κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Στην Ενότητα Λέσβου οι περισσότεροι με ποσοστό 17,37% απασχολούνται στον κλάδο "Α. Γεωργία, Δασοκομία και Αλιείας", μετά ακολουθεί ένα σημαντικό 15,60% που απασχολείται με τον κλάδο "Ξ. Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα - Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση" και ένα ποσοστό 14,63% που απασχολείται στον κλάδο "Ζ. Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο - Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών". Ο κλάδος Ξ μάλιστα απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (17,09%) και ο κλάδος Ζ το μεγαλύτερο ποσοστό σε επίπεδο χώρας (17,48%). Επομένως η κατανομή στους κλάδους οικονομικών δραστηριοτήτων στην Λέσβο δεν διαφέρει σημαντικά από την Περιφέρεια και την χώρα, ενώ προκύπτει ότι ο βασικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας στο νησί είναι ο πρωτογενής τομέας.

Σχήμα 5. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

Από την σκοπιά των επαγγελμάτων, από τους απασχολούμενους μόνιμους κατοίκους στην Ενότητα Λέσβου, το μεγαλύτερο μέρος με 25,95% είναι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές ενώ ακολουθούν με 15,82% οι ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς. Μάλιστα προκύπτει από τα αναλυτικά πληθυσμιακά δεδομένα του *Πίνακα 9 του Παραρτήματος ΙΙ*, ότι με την παροχή υπηρεσιών και τις πωλήσεις απασχολούνται κυρίως οι ηλικιακές ομάδες των 15-34 και 35-54 ετών με ποσοστά 47,25% και 44,91% αντίστοιχα, ενώ με την γεωργία, την κτηνοτροφία, την δασοκομία και την αλιεία κυρίως η ηλικιακή ομάδα 55+ με ποσοστό 27,79%. Επομένως, εκτός από τα επαγγέλματα του πρωτογενή τομέα, στην ΠΕ Λέσβου έχουν σημαντική παρουσία στην οικονομία και τα επαγγέλματα των υπηρεσιών και πωλήσεων που συνδέονται στις περισσότερες των περιπτώσεων με τον τουρισμό.

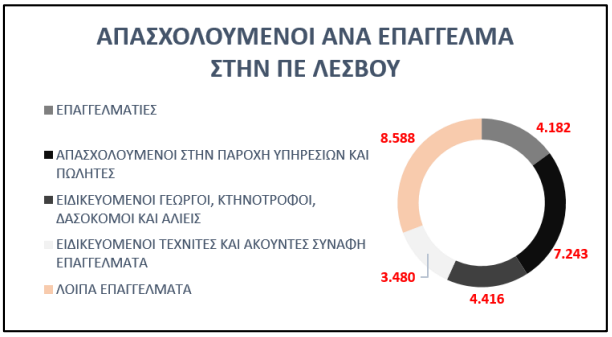

Σχήμα 6. ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

Παρόλα αυτά, με βάση τα στοιχεία του *Πίνακα 10 του Παραρτήματος ΙΙ*, η ζήτηση στις υπηρεσίες και στις πωλήσεις δεν είναι αρκετή για να καλύψει την προσφορά καθώς και στην Ενότητα Λέσβου αλλά και στην Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου ο μεγαλύτερος αριθμός ανέργων με ποσοστά 15,89% και 16,44% αντίστοιχα είναι οικονομικά ενεργοί σε αυτά τα επαγγέλματα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση των ειδικευμένων τεχνιτών στα επαγγέλματα του πρωτογενή τομέα, καθώς ο αριθμός των ανέργων στην Ενότητα Λέσβου και στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι εξίσου σημαντικός με ποσοστά 15,56% και 16,42% αντίστοιχα. Τα στοιχεία αυτά της απογραφής του 2011, επιβεβαιώνουν τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 2009, που αύξησε την ανεργία σε όλους τους κλάδους, ανάλογα με τον αριθμό απασχολουμένων.

4.3 Κοινωνικά Χαρακτηριστικά

4.3.1 Βασικά Κοινωνικά Στοιχεία

Κατά την απογραφή του 2011, σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού, το 36,31% (31.385 άτομα) είναι άγαμοι, το 52,00% (44.946 άτομα) έγγαμοι και άτομα με σύμφωνο συμβίωσης, το 9,07% (7.836 άτομα) είναι χήροι και το 2,63% (2.269 άτομα) διαζευγμένοι. Ενδεικτικά στο Δήμο Λέσβου καταγράφονται 34.095 νοικοκυριά, με μέσο μέγεθος 2,45 άτομα και 24.418 πυρηνικές οικογένειες.

Σύμφωνα με τα πληθυσμιακά δεδομένα, το 93,80% (81.078 άτομα) του μόνιμου πληθυσμού έχει ελληνική υπηκοότητα ενώ το 6,20% (5.358 άτομα) αλλοδαπή. Το μορφωτικό επίπεδο της ηλικιακής ομάδας 25-44 που αποτελεί το δυναμικό ανάπτυξης είναι αρκετά μέτριο καθώς μόνο το 64,82% εξ αυτών είναι απόφοιτοι επιπέδου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άνω.

Σε ό,τι αφορά τη κατάσταση ασχολίας για το 2011, το 32,29% (27.909 άτομα) του μόνιμου πληθυσμού ήταν απασχολούμενοι, το 5,57% (4.813 άτομα) ζητούσαν εργασία, το 15,17% (13.112 άτομα) ήταν μαθητές ή σπουδαστές, το 26,64% (23.023 άτομα) συνταξιούχοι, το 11,99% (10.366 άτομα) ασχολούνταν με τα οικιακά και το 8,34% (7.213 άτομα) με λοιπές ασχολίες. Ανά κλάδο απασχόλησης, το 17,37% (4.847 άτομα) των εργαζόμενων απασχολείται στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, το 14,03% (3.916 άτομα) στον δευτερογενή τομέα και το 68,60% (19.146 άτομα) στον τριτογενή τομέα.

4.3.2 Κοινωνικές Ομάδες

Ανάμεσα στον μόνιμο πληθυσμό της Ενότητας Λέσβου υπάρχουν ορισμένες ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού του τότε Δήμου Λέσβου (Μάιος – Ιούνιος 2013), στο νησί καταγράφονται 1.229 δικαιούχοι επιδομάτων αναπηρίας (ΑμΕΑ), οι οποίοι αποτελούν το 1,42% του πληθυσμού του νησιού. Στο σύνολο των δικαιούχων επιδομάτων αναπηρίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου μάλιστα, το 48,03% καταγράφεται στη Λέσβο.

Μια ακόμη ευπαθή ομάδα στην περιοχή με σημαντική παρουσία είναι οι σιτιζόμενοι ή άποροι. Σύμφωνα με στοιχεία του τότε Δήμου της Λέσβου, το 2013 κατατέθηκαν αιτήσεις 10.551 ατόμων στο Πρόγραμμα Δωρεάν Διανομής Τροφίμων, εκ των οποίων τελικά οι ωφελούμενοι αριθμούν τους 5.999, αποτελώντας το 6.94% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της Ενότητας το 2013. Μάλιστα, αποτελούν το 45.94% των συνολικών δικαιούχων του προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Επιπλέον, σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού του τότε Δήμου Λέσβου (Μάιος – Ιούνιος 2013), οι απροστάτευτοι ανήλικοι στο νησί εκτιμήθηκαν στα 231 παιδιά αποτελώντας το 50,33% των απροστάτευτων ανηλίκων της Περιφέρειας. Ακόμη, με βάση τα στοιχεία του Γραφείου της Κοινωνικής Πρόνοιας του τελευταίου Δήμου του 2014, βρέθηκε ότι το 1,25% του μόνιμου πληθυσμού δεν διαθέτει βιβλιάριο ανασφάλιστου. Σημαντική είναι επίσης και η λεγόμενη κοινωνική ομάδα των ψηφιακά αναλφάβητων, η ύπαρξη της οποίας οφείλεται κυρίως στην γήρανση του πληθυσμού που παράλληλα δεν καταφέρνει να παρακολουθήσει τις ταχείες ψηφιακές εξελίξεις.

Μια ακόμη κοινωνική ομάδα είναι αυτή των Ρομά. Το 2015 εκτιμήθηκε ο αριθμός τους στο 460 στη νήσο Λέσβου, εγκατεστημένοι διάσπαρτα σε περιοχές του νησιού, κυρίως όμως εντός των μεγαλύτερων αστικών κέντρων όπως η Μυτιλήνη και η Καλλονή. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτή η κοινωνική ομάδα είναι η στέγαση, καθώς το μεγαλύτερο πλήθος τους κατοικεί σε καταυλισμούς, σε καταπατημένες περιοχές.

Ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι αυτή των προσφύγων και παράνομων μεταναστών στην Ενότητα της Λέσβου, αλλά και στην ευρύτερη Περιφέρεια Αιγαίου. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (7), πρόκειται για την μεγαλύτερη κρίση μετανάστευσης από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στον πλανήτη. Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, επιβαρύνεται το φορτίο της υποδοχής προσφύγων και μεταναστών που προσπαθούν να φτάσουν στην Ευρώπη μέσω Τουρκίας και Βόρειας Αφρικής. Μάλιστα, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και συγκεκριμένα οι Ενότητες Λέσβου, Σάμου και Χίου αποτελούν περιοχές με τις υψηλότερες μεταναστευτικές ροές στο σύνολο της χώρας.

Από τις απαρχές του μεταναστευτικού, την κορύφωση του στο 2015 και μέχρι σήμερα, έχουν περάσει από την Περιφέρεια εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες και παράνομοι μετανάστες. Μόνο μέχρι τον Νοέμβριο του 2015, οι πρόσφυγες και μετανάστες που εισήλθαν στη χώρα από το Βόρειο Αιγαίο ήταν 639.326 άτομα, εκ των οποίων τα 445.037 άτομα ήταν στο νησί της Λέσβου (69,61%), τα 95.324 άτομα στο Δήμο Σάμου (14,91%) και τα 98.965

άτομα στο Δήμο Χίου (15,48%). Σύμφωνα με στοιχεία του οργανισμού "Γιατροί του Κόσμου" (8), το 2018 οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αριθμούσαν συγκεκριμένα στην Ενότητα της Λέσβου τους 9.364, το περίπου 54% των συνολικών αφίξεων στην Περιφέρεια. Στον *Πίνακα 11 του Παραρτήματος ΙΙ* παρατίθενται στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (9) για την παράνομη μετανάστευση για τα έτη 2018 και 2019.

Κοινωνικά το μεταναστευτικό εμφανίζει δύο πολύ σημαντικές πτυχές επιπτώσεων καθ' όλη την έκταση της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου. Η πρώτη πτυχή αφορά τις μη κοινωνικά και ανθρωπιστικά ανεκτές συνθήκες διαβίωσης των ίδιων των προσφύγων και μεταναστών. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση της Λέσβου αδυνατεί να βοηθήσει και να εξυπηρετήσει αυτόν τον άνευ προηγουμένου αριθμό προσφύγων, παρά τη συνεργασία της με διεθνείς, εθνικές και τοπικές οργανώσεις.

Στην ενότητα της Λέσβου, η κατάσταση είναι ιδιαιτέρως κρίσιμη στο ΚΥΤ της Μόριας γειτονικά της Μυτιλήνης. Ενώ η ονομαστική χωρητικότητα της συγκεκριμένης εγκατάστασης σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (10) εκτιμήθηκε στα 3.100 άτομα από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής και στα 2.100 από τον Νομάρχη Βορείου Αιγαίου και αριθμό τοπικών παραγόντων, στις 27 Ιουνίου 2018 φιλοξενούσε 7.214 άτομα (συμπεριλαμβανομένων περίπου 1.350 ατόμων στον παρακείμενο προσωρινό καταυλισμό «Ελαιώνα») και στις 19 Σεπτεμβρίου 2018 φιλοξενούσε περίπου 9.000 άτομα. Ο υπέρμετρος συνωστισμός σε συνδυασμό με τις κακές συνθήκες υγιεινής, την ανασφάλεια και την απόγνωση, συνεπάγονται σοβαρότατο κίνδυνο για τα δικαιώματα του ανθρώπου όσων διαμένουν στον καταυλισμό, ενώ πολλές φορές μεταφράζονται σε αναταραχές.

Η δεύτερη πτυχή αφορά την κοινωνική πίεση που βιώνουν οι μόνιμοι κάτοικοι της Περιφέρειας. Το 1928 η Μυτιλήνη βρισκόταν ανάμεσα στους δέκα δήμους της χώρας με τη μεγαλύτερη αναλογία προσφύγων (46,80%). Το προσφυγικό ζήτημα ταλάνισε το νησί της Λέσβου, παρά το γεγονός ότι οι πρόσφυγες ήταν ομοεθνείς και ομόθρησκοι, άρα ανήκαν στο «εθνικό υποκείμενο». Τα τελευταία χρόνια, το νησί της Λέσβου συναντά ξανά το μεταναστευτικό ζήτημα, αλλά ενισχυμένο με πολιτισμικές και κοινωνικές αντιθέσεις. Έχουν μάλιστα σημειωθεί αρκετές κοινωνικές διαμάχες και αναταράξεις των κατοίκων με τις τοπικές αρχές, τους εργαζόμενους των Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και τους μετανάστες, στο πλαίσιο αντίδρασης των πρώτων για την πίεση που υφίστανται.

Ολοκληρώνοντας, από τις αρχές του 2020 εμφανίστηκε όπως και σε όλη την υπόλοιπη επικράτεια και πλανήτη, η επιδημία του Covid-19. Λόγω της επικινδυνότητας και της αυξημένης μεταδοτικότητας της, όλη η επικράτεια εισήλθε σε κατάσταση σημαντικών κοινωνικών περιορισμών. Οι ακριτικές νησιωτικές περιοχές, όπως η Ενότητα της Λέσβου, βρίσκονται αντιμέτωπες με τον μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω της εξάρτησής τους από τις δομές υγείας και λοιπές υποδομές της ηπειρωτικής χώρας, όταν παράλληλα οι επικοινωνία μεταξύ των περιοχών της επικράτειας περιορίζεται σημαντικά για τον περιορισμό της μετάδοσης.

4.4 Κοινωνικός Εξοπλισμός

4.4.1 Υποδομές Υγείας και Πρόνοιας

Οι δημόσιες υποδομές υγείας στην Περιφερειακή Ενότητα της Λέσβου περιλαμβάνουν το Γενικό Νοσοκομείο «Βοστάνειο» που εδράζεται στην Μυτιλήνη, τα Κέντρα Υγείας του νησιού και τα Περιφερειακά Ιατρεία. Η πρωτοβάθμια περίθαλψη που αφορά την θεραπεία καλύπτεται από το σύνολο της υποδομής, η δευτεροβάθμια που αφορά την πρόληψη καλύπτεται μόνο από το Γενικό Νοσοκομείο και η τριτοβάθμια περίθαλψη που αφορά την φροντίδα δεν καλύπτεται από τις υποδομές του νησιού ή της Περιφέρειας. Ο πληθυσμός της Μυτιλήνης χρησιμοποιεί το Γενικό Νοσοκομείο για την πρωτοβάθμια περίθαλψη με τα εξωτερικά ιατρεία, και για την δευτεροβάθμια. Ο πληθυσμός της περιφέρειας του νησιού χρησιμοποιεί για την πρωτοβάθμια τα Κέντρα Υγείας και τα εξωτερικά τους ιατρεία ενώ για την δευτεροβάθμια το Γενικό Νοσοκομείο. Στο νησί λειτουργούν επίσης, δύο υποδομές για την φροντίδα και υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, το Κέντρο Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Αναπηρίες Λέσβου

(Κ.Ε.Κ.Υ.Κ.Α.μ.Ε.Α.) και το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «ΘΕΟΜΗΤΩΡ». Όπως φαίνεται από τον *Πίνακα 12 του Παραρτήματος ΙΙ* του παραρτήματος, εκτός από το Γενικό Νοσοκομείο υπάρχουν 4 Κέντρα Υγείας, 42 Περιφερειακά Ιατρεία και 4 άλλες μονάδες φροντίδας.

Οι υποδομές υγείας και πρόνοιας στην Ενότητα της Λέσβου, όπως και στην Περιφέρεια σημειώνουν πολλές και σημαντικές ελλείψεις. Η ανεπάρκεια των σύγχρονων υποδομών που υπήρξε στο παρελθόν έχει πλέον καλυφθεί σε σημαντικό βαθμό. Ωστόσο η αδυναμία στην μεταφορά των ασθενών στις και μεταξύ των μονάδων υγείας είναι ένα σημαντικό ζήτημα λόγω της έλλειψης της επικοινωνίας και των μέσων μεταφοράς των ασθενών με την ανεπαρκή συγκοινωνία. Ένα ακόμη μελανό σημείο είναι η έλλειψη ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού σε πλήθος και σε ειδικότητες. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η έλλειψη ειδικοτήτων καθώς με αυτόν τον τρόπο δεν είναι δυνατή η κάλυψη αρκετών ομάδων ασθενών (διαβητικοί, νεφροπαθείς κ.α.). Ελλείψεις υπάρχουν και στον τομέα των βρεφονηπιακών σταθμών, ιδιαίτερα στην πόλη της Μυτιλήνης. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι τα προβλήματα στην έλλειψη προσωπικού και ειδικοτήτων είναι κοινά μεταξύ των περιοχών της περιφέρειας της Ελλάδας.

4.4.2 Υποδομές Εκπαίδευσης

Σύμφωνα με στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου (11), στην ΠΕ Λέσβου όσον αφορά τις υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καταγράφονται

- 67 Νηπιαγωγεία,
- 61 Δημοτικά Σχολεία,
- 24 Γυμνάσια,
- 17 Γενικά Λύκεια και
- 9 ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ.

Σε ότι αφορά τις υποδομές μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην περιοχή μελέτης, καταγράφονται

- 7 Κέντα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ),
- 1 Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και
- 1 Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (ΚΕΕ).

Αναφορικά με τις υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καταγράφονται οι υποδομές του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Συγκεκριμένα για το τελευταίο, εδρεύει στην πόλη της Μυτιλήνης όπου βρίσκεται η Πρυτανεία, η Διοίκηση του Ιδρύματος, η Κεντρική Βιβλιοθήκη και η Επιτροπή Ερευνών. Οι σχολές που φιλοξενούνται στο νησί είναι:

- Η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών με 4 Τμήματα:
    - Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας,
    - Τμήμα Γεωγραφίας,
    - Τμήμα Κοινωνιολογίας και
    - Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας
- Η Σχολή Περιβάλλοντος με 2 Τμήματα
    - Τμήμα Περιβάλλοντος και
    - Τμήμα Επιστημών της Θάλασσας.

Παρά την σημαντική παρουσία υποδομών εκπαίδευσης έχει καταγραφεί έλλειψη επιστημονικού δυναμικού για την πλήρη στελέχωση των δομών και για την εργασία στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης.

4.4.3 Υποδομές Αθλητισμού

Η Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου διαθέτει επαρκή αριθμό υποδομών με την παρουσία των αθλητών και των αθλητικών σωματείων να είναι αρκετά σημαντική. Παρόλα αυτά, λόγω των δημοσιονομικών προβλημάτων και της περιορισμένης χρηματοδότησης παρουσιάζονται ελλείψεις τόσο στο προσωπικό όσο και στις κτιριακές υποδομές σε ότι αφορά την εκπαίδευση. Σύμφωνα με στοιχεία της 'Α Φάσης της Απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ (5) (Απογραφή 2011) για την χαρτογράφηση των αθλητικών εγκαταστάσεων, στην Ενότητα Λέσβου καταγράφηκαν 94 αθλητικές εγκαταστάσεις αποτελώντας το 61.84% της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Σχήμα 7. Γενική Γραμματεία Αθλητισμού - 2020

4.5 Οικιστική Ανάπτυξη

Οικισμοί έχουν αναπτυχθεί σε όλη την επικράτεια του νησιού ανεξαρτήτως εδαφομορφολογίας. Βέβαια, την σημαντικότερη ανάπτυξη μεταξύ των οικισμών εμφανίζουν αυτοί στα παράλια, πράγμα που φαίνεται και από την συγκέντρωση του πληθυσμού. Σε επίπεδο Δημοτικών Ενοτήτων, όπου από την απογραφή του 2011 τα πληθυσμιακά στοιχεία είναι γνωστά και με την παραδοχή πως ταυτίζονται και τα ομώνυμα αστικά κέντρα, βρέθηκαν οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις του πληθυσμού σε αστικές περιοχές (*Χάρτης 2, Παραρτήματος Ι*). Εξ αυτών, την μεγαλύτερη επιρροή έχουν η πόλη της Μυτιλήνης και της Καλλονής, οι οποίες είναι κέντρα διοικητικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, με τη Μυτιλήνη να αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο σε κέντρο δραστηριοτήτων καθώς σε αυτήν εδρεύουν το μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού, τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και το Γενικό Νοσοκομείο. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η λειτουργία τοπικών «διπόλων» (Ερεσός - Άντισα, Μήθυμνα - Πέτρα, Καλλονή - Αγία Παρασκευή) που εμφανίζουν σημαντική αναπτυξιακή δυναμική και προσέλκυση πληθυσμού. Ωστόσο, τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή δυναμική στο νησί έχει η πόλη της Μυτιλήνης καθώς αποτελεί πόλο έλξης δραστηριοτήτων, υπηρεσιών και ανθρώπων από μόνη της. Η πόλη της Μυτιλήνης έχει αναπτυχθεί με κέντρο την προκυμαία του λιμανιού και την παλαιότερη συνοικία Κιόσκι. Ακόμη, η δυναμική που απέκτησε κατά την τελευταία εικοσαετία η Μυτιλήνη, προκάλεσε αστική διάχυση της πόλης, προαστιοποίηση των κοντινών οικισμών και έχει επίδραση στην τρέχουσα διαμόρφωση των πλέον απομακρυσμένων οικισμών αλλά και του εξωαστικού χώρου. Στον *Πίνακα 13 του Παραρτήματος ΙΙ* παρατίθενται τα πληθυσμιακά δεδομένα από την απογραφή του 2011 για τις Δημοτικές Ενότητες αναλυτικότερα.

Οι τάσεις μεταβολής των πληθυσμών αναμένεται τα τελευταία χρόνια να έχουν αλλάξει σημαντικά στις περιοχές επιρροής της Μυτιλήνης και της Καλλονής. Στην πρώτη περίπτωση, το ζήτημα του μεταναστευτικού έχει προκαλέσει σημαντικές πληθυσμιακές μεταβολές και μεταβολές στην ροή των δραστηριοτήτων των υπηρεσιών, αυξάνοντας παράλληλα την δυναμική της περιοχής και τα προβλήματα προς επίλυση. Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ένας μεγάλος αριθμός κατοίκων γειτονικών οικισμών να μετακομίζει στην πόλη της Μυτιλήνης για αναζήτηση εργασίας στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα και για καλύτερη ποιότητα ζωής, ώστε τελικά οι περιφερειακοί αυτοί οικισμοί να θεωρηθούν προάστια αυτής (Βαρεία, Νεάπολη κ.α.). Στην δεύτερη περίπτωση, με την διοικητική μεταβολή του 2019, η Καλλονή καθορίστηκε ως έδρα του νεοσύστατου Δήμου της Δυτικής Λέσβου. Παρέμβαση που αναμένεται να αυξήσει την δυναμική και τον πληθυσμό αυτής και της γύρω περιοχής, ενώ έχει ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται ο οικισμός ακτινωτά, παρά του ότι το κέντρο της είναι ο γραμμικής μορφής, κύριος εμπορικός άξονας. Ολοκληρώνοντας, στον *Πίνακα 14 του Παραρτήματος ΙΙ* περιγράφεται συνοπτικά ο ρόλος των δύο οικιστικών κέντρων.

Η Μυτιλήνη παράλληλα με την πληθυσμιακή της αύξηση εμφανίζει και σοβαρά προβλήματα διαχείρισής αυτής, που μάλιστα οξύνθηκαν με τις μεταναστευτικές ροές. Η ανάπτυξη της πόλης δεν συνοδεύτηκε με τα απαραίτητα έργα υποδομής ώστε να υποβαθμιστεί το φυσικό και δομημένο περιβάλλον της περιοχής.

Μάλιστα, στο κέντρο της πόλης συγκεντρώνεται ένας υπέρμετρος αριθμός λειτουργιών ο οποίος δεν συνοδεύεται με τους απαραίτητους κοινόχρηστους χώρους. Επιπλέον, κατά την αστική διάχυση της πόλης εμφανίζονται πολλές αυθαιρεσίες στις χρήσεις γης, υποβαθμίζοντας το αγροτικό και φυσικό τοπίο. Σε ότι αφορά την Καλλονή, τα σημαντικότερα προβλήματα, χωρίς να είναι έντονα, αφορούν τις συγκρούσεις χρήσεων γης. Συγκεκριμένα αφορούν διάσπαρτες χρήσεις εκτός σχεδίου όπως έχουν καταγραφεί (κατοικία, τουριστικά, βιοτεχνία κ.α.), με τα σημαντικότερα προβλήματα να εμφανίζονται σε περιπτώσεις σοβαρών περιβαλλοντικών επιπτώσεων μεταποιητικών βιοτεχνιών, των οποίων τα απόβλητα καταλήγουν σε χειμάρρους.

4.6 Τεχνική και Παραγωγική Υποδομή και Δίκτυα

4.6.1 Δίκτυα Μεταφορών

4.6.1.1 Οδικό δίκτυο

Οι οδικές μεταφορές στο εσωτερικό δίκτυο της ΠΕ Λέσβου εμφανίζονται παραμελημένες και χρειάζονται έργα βελτίωσης τόσο του εθνικού, όσο και του επαρχιακού οδικού δικτύου. Ειδικότερα, οι κυριότεροι οδικοί άξονες της κάθε κατηγορίας είναι οι εξής:

- Κύριοι Οδικοί Άξονες (Εθνικοί)
    - Εθνική Οδός 36 – Εθνικός δρόμος Μυτιλήνης- Καλλονής
    - Εθνική Οδός 73 – Εθνικός δρόμος Μυτιλήνης – Κράτηγος – Θερμής
    - Παράκαμψη Εθνικής Οδού 73 – Παναγιούδα – Λάρισος
- Δευτερεύοντες Οδικοί Άξονες (Επαρχιακοί)
    - Παλαιά Εθνική Οδός στην Μυτιλήνη
    - Επαρχιακός Μυτιλήνης – Πλωμαρίου
    - Επαρχιακός Μυτιλήνης – Πολιχνίτου
    - Επαρχιακός Καλλονής – Σκαλοχωρίου
    - Επαρχιακός Καλλονής – Ερεσού
    - ΕΠ19 που συνδέει Σίγρι (Απολιθωμένο Δάσος) με την Καλλονή
- Τριτεύοντες Οδικοί Άξονες
    - Αποτελούν οδικούς άξονες μικρού μήκους που συνδέουν τις κωμοπόλεις ή τα χωριά μεταξύ τους και είναι παρακλάδια του επαρχιακού δικτύου του νησιού.

Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με το αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (Π.Χ.Π.) της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (3), υπάρχουν σημαντικά προβλήματα στο οδικό δίκτυο της περιοχής, τόσο λόγω της παραμέλησής του, όσο και λόγω της ελλειμματικής συνδεσιμότητας μεταξύ των διαφόρων περιοχών και των ορόσημων του νησιού. Έτσι, για την αναβάθμιση του υπάρχοντος οδικού δικτύου, αλλά και την καλύτερη σύνδεση αυτών των περιοχών, έχουν εγκριθεί μια σειρά από έργα οδοποιίας, τα οποία παρουσιάζονται στον *Πίνακα 15 του Παραρτήματος ΙΙ*. Μάλιστα, τα πρόσφατα χρόνια έχουν ήδη υλοποιηθεί αρκετά, βελτιώνοντας αξιοπρόσεκτα την κατάσταση.

Ακόμα, αξιοπρόσεκτο πρόβλημα αποτελεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση που επικρατεί στην πόλη της Μυτιλήνης και συγκεκριμένα στην περιοχή κοντά στον εσωτερικό λιμένα της πόλης. Στο σχέδιο Π.Χ.Π. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου του 2019 (3) κύριος άξονας αντιμετώπισης του προβλήματος αναφέρεται πως είναι η προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, με την δημιουργία δρόμων ήπιας κυκλοφορίας, την κατασκευή αναγκαίων παρακάμψεων, την αναδιοργάνωση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την δημιουργία οργανωμένων χώρων στάθμευσης των βαρέων οχημάτων και προώθηση της κινητικότητας των πεζών και των ποδηλάτων.

Τέλος, υπάρχει σημαντική έλλειψη δημόσιων αστικών συγκοινωνιών εντός του νησιού, αλλά και παραμέληση της ήδη υπάρχουσας.

4.6.1.2 Θαλάσσιες Μεταφορές

Η Λέσβος αποτελεί ένα από τα 14 υδατικά διαμερίσματα της Ελλάδος, κατέχοντας στρατηγική θέση. Ακόμα, σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (2), η Ενότητα Λέσβου αποτελεί κέντρο επιρροής του θαλάσσιου τουρισμού, με την ακτίνα επιρροής της να εκτείνεται στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και τα παράλια της Τουρκίας.

Η νήσος της Λέσβου διαθέτει δύο λιμάνια:

- **Ο λιμένας της Μυτιλήνης**, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί σαν λιμένας διεθνούς ενδιαφέροντος με Κοινή Υπουργική Απόφαση και κατέχει περιφερειακή σημασία. Διαθέτει εμπορικό/επιβατηγό σταθμό, αλλά και τουριστικό λιμένα, όπου καταπλέουν τόσο κρουαζιερόπλοια, όσο και μικρότερα σκάφη τα οποία πραγματοποιούν τοπικά δρομολόγια με προορισμό την Χίο ή το Αϊβαλί της Τουρκίας.
- **Ο λιμένας στο Σίγρι,** ο οποίος έχει χαρακτηριστεί σαν λιμένας τοπικής σημασίας, επίσης με Κοινή Υπουργική Απόφαση.

Ακόμα, για την αποσυμφόρηση των λιμανιών, υπάρχουν και μαρίνες και αγκυροβόλια, με σκοπό να φιλοξενούν τα μικρότερα τουριστικά σκάφη, αλλά και για να αναβαθμίσουν τις δυνατότητες ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής. Τέτοιες υποδομές στην Λέσβο είναι οι εξής:

- **Η Μαρίνα Μυτιλήνης**, η οποία έχει χωρητικότητα 222 θέσεων και 32 θέσεις διαχείμασης.
- **Το Αγκυροβόλι Πλωμαρίου**, το οποίο έχει χωρητικότητα 62 θέσεων και ανήκει στο Λιμενικό Ταμείο Λέσβου.

Μάλιστα, έχει προταθεί η κατασκευή νέου λιμένα Λέσβου στην περιοχή της Μυτιλήνης τον χρονικό ορίζοντα 2021-2027, ενώ η Μαρίνα Μυτιλήνης αναβαθμίστηκε πρόσφατα, ώστε να προσφέρει περισσότερες υπηρεσίες στους επισκέπτες και να αποτελέσει πόλο έλξης των τουριστών.

4.6.1.3 Αεροπορικές Μεταφορές

Ο διεθνής αερολιμένας Μυτιλήνης «Οδυσσέας Ελύτης» είναι το μόνο αεροδρόμιο της νήσου Λέσβου και θεωρείται ότι μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του νησιού. Μάλιστα, πρόσφατα πραγματοποιήθηκε η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων του σε περιοχή δυτικότερα από εκείνη που βρισκόταν, στην οποία αντιμετωπίζονται όλα τα προβλήματα του παλαιού αερολιμένα, όπως η έλλειψη παράλληλου τροχόδρομου σε όλο το μήκος του υπάρχοντος διαδρόμου ή ανεπάρκεια του αεροσταθμού.

Ακόμα, υπάρχει και ένα στρατιωτικό αεροδρόμιο στον Πολύχνιτο Μυτιλήνης, το οποίο δεν λειτουργεί, αλλά και ένα δημοτικό ελικοδρόμιο στη Σκάλα Ερεσού, το οποίο χρησιμοποιείται κυρίως για την εξυπηρέτηση εκτάκτων αναγκών.

Συνολικά, οι παραπάνω υποδομές της Ενότητας Λέσβου παρουσιάζονται στην *Χάρτη 3 του Παραρτήματος Ι*, ο οποίος δημιουργήθηκε με δεδομένα του εργαστηρίου των Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών του ΕΜΠ (12).

4.6.2 Ενεργειακά Δίκτυα

Όσον αφορά τον ηλεκτρισμό, η νήσος της Λέσβου καλύπτεται ενεργειακά από εναέρια ή υπόγεια δίκτυα της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) (*Χάρτης 4, Παραρτήματος Ι*). Το σύνολο του νησιού εξυπηρετείται από την κεντρική μονάδα παραγωγής που βρίσκεται στην Επάνω Σκάλα, έξω από την πόλη της Μυτιλήνης. Το συγκεκριμένο εργοστάσιο της ΔΕΗ τροφοδοτείται με καύσιμα που μεταφέρονται με πλοία από την ηπειρωτική Ελλάδα, τα οποία αποθηκεύονται προσωρινά σε ειδικά διαμορφωμένες αποθήκες.

Βέβαια, η λειτουργία του εργοστασίου της ΔΕΗ έχει δημιουργήσει ποικίλα προβλήματα στην περιοχή. Αρχικά, ο χώρος στον οποίο έχει τοποθετηθεί δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες επέκτασης του χώρου και του εξοπλισμού του εργοστασίου, ενώ παράλληλα έχει προκαλέσει πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και

ατμοσφαιρική ρύπανση. Η αδυναμία επέκτασης του εργοστασίου σε συνδυασμό με τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες του νησιού σε ηλεκτρισμό, λόγω της πληθυσμιακής αύξησης, προκαλεί συχνές διακοπές ρεύματος στην περιοχή τους καλοκαιρινούς μήνες, όταν και ο πληθυσμός του νησιού αυξάνεται ραγδαία.

Ακόμα ένα σημαντικό ζήτημα είναι η περίπτωση του ανεφοδιασμού του εργοστασίου. Η μεταφορά των καυσίμων με πλοία από την ηπειρωτική Ελλάδα, όχι μόνο είναι επίφοβη για το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά και καθιστά τον ανεφοδιασμό επισφαλή (λόγω καιρικών συνθηκών) και μεγαλώνει το κόστος της κιλοβατώρας, γεγονός που επιβαρύνει με πρόσθετα τέλη τους καταναλωτές.

Αν και έχουν πραγματοποιηθεί προσπάθειες υποστήριξης της ζήτησης για ηλεκτρική ενέργεια στο νησί, κανένα σχετικό έργο δεν έχει υλοποιηθεί ακόμα, με την κατασκευή του αυτόνομου σταθμού παραγωγής στον Μανταμάδο να μην αποτελεί εξαίρεση.

Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.) έχουν δυναμική παρουσία στη νήσο της Λέσβου. Κυριότερη ανανεώσιμη πηγή αποτελεί η αιολική ενέργεια με το ισχυρό δυναμικό που εμφανίζει (*Χάρτης 5, Παραρτήματος Ι*), ενώ αξιοποιήσιμο θεωρείται και το ηλιακό, το υβριδικό και το γεωθερμικό δυναμικό της.

Βλέποντας το αιολικό δυναμικό του νησιού, αλλά και τους υπάρχοντες αιολικούς σταθμούς (*Χάρτης 6, Παραρτήματος Ι*), επιβεβαιώνεται πως πνέουν ισχυρότεροι άνεμοι στα δυτικά και τα βόρεια του νησιού, και ως εκ τούτου, υπάρχει δυναμική παρουσία ανεμογεννητριών (*Χάρτης 7, Παραρτήματος Ι*).

Ακόμα, οι παράκτιες περιοχές της Λέσβου λαμβάνουν σχετικά μεγάλες θερμοκρασίες κατά την διάρκεια ενός έτους (*Χάρτης 8, Παραρτήματος Ι*), γεγονός που μπορεί να αξιοποιηθεί με την χρήση ηλιακών συστημάτων.

Η Λέσβος διαθέτει πλούσια γεωθερμία. Ειδικότερα στο Δήμο Λέσβου υπάρχουν επιβεβαιωμένα και πιθανά γεωθερμικά πεδία μέσης (25 - 80 C^o) και υψηλής (80 - 150 C^o) θερμοκρασίας. Βέβαια, όσον αφορά την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας δεν έχουν πραγματοποιηθεί αξιόλογα έργα, καθώς χρησιμοποιείται κυρίως για την θέρμανση θερμοκηπίων και για την δημιουργία ιαματικών λουτρών.

Το 2015 σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) (13), η εγκατεστημένη ισχύ των μονάδων ΑΠΕ στη Λέσβο ανέρχεται στα 2,14 MW, με ποσοστό συμμετοχής 2,61% στο σύνολο των ΑΠΕ της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, τιμές που αναμένεται να έχουν αυξηθεί σημαντικά. Ωστόσο, η αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας είναι περιορισμένη, ενώ το υπάρχον δίκτυο για την μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ είναι μη επαρκές. Συνολικά, η ισχύς που προσφέρουν οι μονάδες ΑΠΕ της Λέσβου, σύμφωνα με δεδομένα της ΡΑΕ, παρουσιάζονται στον *Πίνακα 16 του Παραρτήματος ΙΙ*.

4.6.3 Δίκτυο Τηλεπικοινωνιών

Το δίκτυο τηλεπικοινωνιών θεωρείται επαρκές στη Λέσβο, με όλες τις γνωστές εταιρίες κινητής και σταθερής τηλεφωνίας να έχουν επαρκής εγκαταστάσεις και υπηρεσίες μέσα στο νησί. Ωστόσο, στην ανατολική πλευρά του νησιού υπάρχει παρεμβολή του σήματος των ελληνικών δικτύων κινητής τηλεφωνίας από αντίστοιχα τουρκικά μεγαλύτερης έντασης και εμβέλειας, καθιστώντας αδύνατη την χρήση κινητού τηλεφώνου σε εκείνες τις περιοχές.

4.6.4 Διαχείριση Αποβλήτων

Στην ΠΕ Λέσβου, έχει συσταθεί και λειτουργεί η «Διαδημοτική Επιχείρηση Διαχείρισης Απορριμμάτων και Περιβαλλοντικής Ανάπτυξης Λέσβου Α.Ε.», ή αλλιώς ΔΕΔΑΠΑΛ Α.Ε., η οποία είναι υπεύθυνη για την οργάνωση και την διαχείριση όλων των στερεών αποβλήτων της Λέσβου, αλλά και την υγειονομική επεξεργασία και διάθεσή τους.

Στη Λέσβο λειτουργεί από το 2009 ένας Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α.) που εξυπηρετεί το σύνολο των αναγκών του νησιού και εντοπίζεται μεταξύ των Δημοτικών Ενοτήτων της Αγίας Παρασκευής,

του Μανταμάδου και της Θερμής. Επιπλέον, διαθέτει 59 Χώρους Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (Χ.Α.Δ.Α.) και 11 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων, οι οποίες μάλιστα παράγουν 1800 περίπου τόνους ιλύος, σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) του Βορείου Αιγαίου του 2015. Τέλος, διαθέτει 3 κινητούς Σταθμούς Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων και έναν σταθερό, διασκορπισμένους σε κεντροβαρικά σημεία του νησιού, ώστε να εξυπηρετείται κατάλληλα η ζήτηση και να ελαχιστοποιηθούν οι αποστάσεις μεταφοράς των απορριμμάτων.

Ακόμα, το έργο της ανακύκλωσης έχει ανατεθεί στην «Ανακύκλωση Αιγαίου - Χυτήρια Α.Ε.» (14), η οποία διαθέτει μια κλειστή αποθήκη προσωρινής αποθήκευσης στην τοποθεσία του Καρά Τεπέ, έξω από την πόλη της Μυτιλήνης και ένα τοπικό εργοστάσιο ανακύκλωσης στην Μόρια του Δήμου Μυτιλήνης. Βέβαια, σε αυτό το ζήτημα φαίνεται να υπάρχει επικάλυψη των καθηκόντων της με την ΔΕΔΑΠΑΛ Α.Ε..

4.7 Οικονομική Δομή

Σύμφωνα με τα ειδικά τεύχη αποτελεσμάτων ηλεκτρονικής καταγραφής του συνόλου των επιχειρήσεων των ετών 2013 και 2014 από αρμόδιους φορείς, ο αριθμός των επιχειρήσεων που καταγράφονται στο Δήμο Λέσβου αυξήθηκε τη διετία αυτή κατά 6,24% σε 1.736, αποτελώντας το 40,44% του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

4.7.1 Πρωτογενής Τομέας

Η Περιφέρεια σε σημαντικό ποσοστό της έκτασής της αποτελεί αγροτική περιοχή με τον αγροτικό τομέα να κατέχει σημαντική θέση στην όλη παραγωγική διαδικασία. Χαρακτηρίζεται κυρίως από την ύπαρξη των δυναμικών κλάδων της ελαιοκαλλιέργειας, αμπελοκαλλιέργειας, μαστιχοκαλλιέργειας, ιχθυοκαλλιέργειας, οστρακοκαλλιέργειας, αλιείας και κτηνοτροφίας. Στους κλάδους αυτούς, αλλά και στις ιδιαίτερες εδαφικές και κλιματολογικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν την Περιφέρεια, οφείλεται η παραγωγή παραδοσιακών επώνυμων προϊόντων και η ύπαρξη σημαντικού αριθμού προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ).

Έχει διαπιστωθεί ότι η Ενότητα Λέσβου έχει επίσης αγροτική φυσιογνωμία, αλλά και κτηνοτροφική, με υψηλή απασχόληση στον πρωτογενή τομέα. Μάλιστα, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της οικονομίας της περιοχής σημειώνει μια μικρή αύξηση, η οποία όμως δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτή του παρελθόντος, όπου ο αγροτικός τομέας διαδραμάτιζε κυρίαρχο ρόλο σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας. Συνεχίζοντας, για τον Δήμο Μυτιλήνης συγκεκριμένα, κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει η καλλιέργεια της ελιάς γι‘ αυτό και εντοπίζεται μεγάλος αριθμός εκτάσεων με ελαιώνες. Ωστόσο, στο σύνολο του αγροτικού τομέα και των αγροτικών εκτάσεων παρατηρείται μία συρρίκνωση εντός της περιοχής μελέτης. Η συρρίκνωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επέκταση των οικιστικών περιοχών λόγω της αύξησης της ζήτησης για κατοικία εκτός των προκαθορισμένων οικισμών λόγω της αυξανόμενης ανάπτυξης τόσο των βιομηχανικών όσο και των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η συρρίκνωση αυτή δεν φαίνεται να επηρεάζει τις επιδόσεις του πρωτογενούς τομέα καθώς η αγροτική, κτηνοτροφική και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα σταδιακά ακολουθεί τις απαιτήσεις για τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας.

Ο δευτερεύων ρόλος που διαδραματίζει σήμερα ο πρωτογενής τομέας, σε σύγκριση με τον τριτογενή τομέα, οφείλεται σε μια σειρά αδυναμιών που στερούν από τον τομέα την αναπτυξιακή του πορεία και ενισχύουν τις τάσεις εγκατάλειψης του. Παραδείγματα τέτοιων αδυναμιών είναι το περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων να ασχοληθούν με τον αγροτικό χώρο όπως υποδεικνύουν τα πληθυσμιακά δεδομένα, ο κατακερματισμός της γης που είναι ένα σύνηθες πρόβλημα στις αγροτικές περιοχές της επικράτειας αλλά και στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη και η ανεπάρκεια των έργων υποδομής και πολιτικών ανάπτυξης. Επιπλέον, έχει σημειωθεί κατά τόπους υπερβόσκηση και ερημοποίηση από κτηνοτροφικές δραστηριότητες, ενώ σημειώνονται αρκετά προβλήματα όπως η υπεραλίευση στον τομέα της αλιείας, εξαιτίας ανεπαρκούς οργάνωσης των απασχολούμενων στον κλάδο.

4.7.2 Δευτερογενής τομέας

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υπάρχουν σήμερα στην Περιφέρεια λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και αφορούν κυρίως δραστηριότητες κατασκευής μεταλλικών προϊόντων, στον κλάδο των τροφίμων και ποτών, στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, των προϊόντων επεξεργασίας ξύλου, κ.λπ.. Δραστηριότητες που βασίζονται στα τοπικά παράγωγα του πρωτογενή τομέα, που αναπτύσσονται με βάση την εκμετάλλευση μιας τοπικής ύλης ή παράδοσης σε ένα συγκεκριμένο κλάδο (π.χ. η ελιά, η ελαιοκομία και η κεραμική στη Λέσβο).

Το ίδιο πρότυπο ακολουθεί και η Ενότητα της Λέσβου. Η δραστηριότητα σε επίπεδο οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και παραγωγής ειδών παραδοσιακής τέχνης αποτελούσε και αποτελεί έναν σημαντικό πόρο εισοδήματος για τα αγροτικά νοικοκυριά, που έχει μετεξελιχθεί από τις παλιές νόρμες της αγροτικής κοινωνίας οι οποίες βασίζονταν κυρίως στην αυτάρκεια. Επίσης αναδύθηκαν νέες δραστηριότητες που απαντούν στις απαιτήσεις της τάσης του τουρισμού, όπως η αργυροχοΐα, η δημιουργία ειδών λαϊκής τέχνης κ.α.. Ως προς την κλαδική κατανομή των μεταποιητικών επιχειρήσεων, κυρίαρχη θέση έχουν οι κλάδοι επεξεργασίας ξύλου, αρτοποιίας - ζαχαροπλαστικής, μεταλλικών κατασκευών και υλικών οικοδομής.

Στις νέες συνθήκες ο δευτερογενής τομέας, πλήττεται όχι μόνο από την διαδικασία τροφοδότησής του από τον πρωτογενή τομέα λόγω των σύγχρονων προβλημάτων του, της οικονομικής κρίσης και τις πιέσεις από το μεταναστευτικό, αλλά και από την έντονη και άνιση πλέον ανταγωνιστικότητα στο πλαίσιο της ταχύτατης παγκοσμιοποίησης.

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής την τελευταία δεκαετία σημειώνει μια φθίνουσα πορεία, αφού η συμμετοχή του στο ΑΕΠ της Ενότητας γενικότερα παρουσιάζει μείωση. Αυτή η φθίνουσα πορεία οφείλεται στη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα, στη μικρή κατανάλωση, στο ότι ο τομέας περιλαμβάνει κλάδους παραδοσιακού τύπου και στον ανταγωνισμό με τους βιομηχανικούς άξονες της ηπειρωτικής χώρας. Η ελλιπής προσφορά υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων, η έλλειψη τεχνικής υποδομής, σε συνδυασμό με την αποδιοργάνωση της παραγωγικής δομής και τη φυσική απομόνωση λόγω της τοποθεσίας της νήσου οδηγούν στον περιορισμό των προϋποθέσεων αναπτυξιακής εξέλιξης. Ωστόσο, παραμένει ουσιαστικός για την οικονομική δομή της νήσου, λειτουργώντας ως σύνδεση μεταξύ του πρωτογενή και του τριτογενή τομέα. Αναπτύσσεται στους κλάδους της μεταποίησης και κατασκευής, καλύπτοντας τις ανάγκες του τριτογενούς τομέα από τα παράγωγα του πρωτογενή.

Όσον αφορά την βιομηχανία, στην ιστορία του νησιού σημαντικές υποδομές σημειώθηκαν πριν τον 1912. Από το 1912 και έπειτα, λόγω της αστάθειας της περιοχής εξαιτίας των ελληνοτουρκικών σχέσεων και της Μικρασιατικής Καταστροφής που ακολούθησε προέκυψαν σοβαρά θέματα στην τοπική και περιφερειακή οικονομία, που οδήγησαν σταδιακά στον περιορισμό της βιομηχανικής δραστηριότητας. Σήμερα υπάρχουν στο νησί μόνο μικρο-βιοτεχνίες και εξαρτάται η Ενότητα για την εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων από την υπόλοιπη Ελλάδα.

Σε ότι αφορά την ενέργεια, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (5) για το 2011 η κατανάλωση ενέργειας στον τότε Δήμο Λέσβου την δεκαετία 2001 - 2011 εμφανίζει αύξηση 57%. Η κατανάλωση ενέργειας σε δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες αυξήθηκε κατά 100% ενώ για οικιακή χρήση η κατανάλωση έχει αυξηθεί κατά 55%. Αντίστοιχη είναι η τάση που σημειώθηκε μεταξύ των ετών 2002-2012, όπου παρατηρήθηκε αύξηση στην κατανάλωση της ηλεκτρικής ενέργειας στην ΠΕ Λέσβου κατά 51%, σε αντίθεση με το σύνολο της επικράτειας που παρατηρήθηκε αύξηση κατά 10%. Η Λέσβος καλύπτεται πλήρως για τις ανάγκες ηλεκτρισμού της από τις υποδομές της ΔΕΗ.

Σχήμα 8. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ - 2012

4.7.3 Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον πιο σημαντικό για την οικονομία του νησιού, μιας και καλύπτει μεγάλο μέρος της απασχόλησης του νησιού. Στον τομέα αυτό ανήκουν το χονδρικό και το λιανικό εμπόριο και επισκευές, καθώς και ο τουρισμός και οι δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με αυτόν (ξενοδοχεία, εστιατόρια, πρακτορεία κλπ.).

Η Λέσβος είναι ικανή να υποστηρίξει πολλές και διαφορετικές μορφές τουρισμού. Ωστόσο, σύμφωνα με δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ (5) και τον *Πίνακα 17 και Πίνακα 18 του Παραρτήματος ΙΙ*, από το 2014 και την αρχή του μεταναστευτικού προβλήματος στην Ελλάδα, παρατηρείται μείωση περίπου 3% των συνολικών αφίξεων των τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα ή camping, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα που στον ίδιο χρονικό ορίζοντα, παρατηρείται αύξηση περίπου 55% στις αφίξεις. Για τον λόγο αυτό, τα ξενοδοχειακά καταλύματα του νησιού έχουν παραμείνει στάσιμα, με τις λίγες ξενοδοχειακές μονάδες μεγάλης κλίμακας που έχουν απομείνει να βρίσκονται σε παραλιακές περιοχές με κολυμβητικές ακτές αξιόλογης ποιότητας, όπως σε εκείνες του κόλπου της Γέρας.

Ακόμα, σύμφωνα με τον *Πίνακα 19 του Παραρτήματος ΙΙ*, οι διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα του νησιού αποτελούν έναν ακόμα δείκτη του μαρασμού του τουρισμού. Ειδικότερα, παρατηρείται στην 5ετία που μεσολαβεί από το 2014 μέχρι το 2019, πως οι συνολικές διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα έχουν μειωθεί στην Λέσβο κατά 2,15%, σε αντίθεση με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όπου έχουν αυξηθεί 21,33% ενώ συνολικά στην Ελλάδα έχουν αυξηθεί κατά 47,67%. Δεδομένου πως η Λέσβος διαθέτει το μεγαλύτερο δυναμικό καταλυμάτων της Περιφέρειας, όπως φαίνεται και σε παραπάνω σχήμα, μια τέτοια διαφορά καταδεικνύει και επιβεβαιώνει την δραματική μείωση του τουρισμού του νησιού. Αξίζει να σημειωθεί πως στον ίδιο πίνακα φαίνεται πως η μείωση των ημεδαπών είναι μεγαλύτερη από εκείνη των αλλοδαπών.

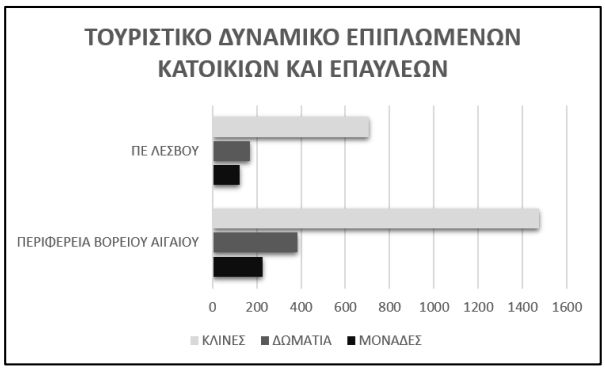

Σχήμα 9. Υπουργείου Τουρισμού - Στοιχεία ΜΗΤΕ 2018

Ένας επιπλέον δείκτης του μαρασμού του τουρισμού της Λέσβου είναι και η μέση πληρότητα των ξενοδοχειακών κλινών κάθε χρονιάς, σύμφωνα με δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ (5). Όπως φαίνεται και στον *Πίνακα 20 του Παραρτήματος ΙΙ*, το χρονικό διάστημα από το 2014 μέχρι το 2019, η ξενοδοχειακή πληρότητα έχει μειωθεί κατά 8% περίπου στην ΠΕ Λέσβου, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα και την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κυμαίνεται κάθε έτος στα ίδια ποσοστά.

Σχήμα 10. Στοιχεία Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος

Σημαντικό κομμάτι του τουρισμού αποτελεί και η επισκεψιμότητα σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους του νησιού. Όπως φαίνεται και στον *Πίνακα 21 του Παραρτήματος ΙΙ* που αναφέρεται σε δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ (5) για την χρονική περίοδο 2014-2019, αν και η επισκεψιμότητα σε μουσεία έχει μειωθεί κατά περίπου 4% στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, στην Λέσβο έχει αυξηθεί κατά 1%, ενώ η επισκεψιμότητα σε αρχαιολογικούς χώρους έχει επίσης αυξηθεί με ποσοστό 52% στην Περιφέρεια και κατά περίπου 21% στο νησί της Λέσβου.

Τέλος, παλαιότερα η Λέσβος αποτελούσε δημοφιλή προορισμό κρουαζιερόπλοιων, λόγω του ιδιαίτερου και πολυποίκιλου φυσικού περιβάλλοντός της, αλλά και λόγω της στρατηγικής θέσης της. Ωστόσο, από το 2014 παρατηρείται δραματική μείωση των επιβατών των κρουαζιερόπλοιων που περνάνε τόσο από την νήσο της

Λέσβου, όσο και από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου γενικότερα. Ειδικότερα, σύμφωνα με δεδομένα της Ένωσης Λιμένων Ελλάδας από έκθεση του ΙΝΣΕΤΕ (6) και τον *Πίνακα 22 του Παραρτήματος ΙΙ* για την χρονική περίοδο 2014-2019, παρατηρείται μείωση των επιβατών κατά 91% στην ΠΕ Λέσβου και κατά 79% στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα που παρατηρείται αύξηση κατά 12%. Μάλιστα, αξιοπρόσεκτο γεγονός αποτελεί πως σε όλες τις Περιφέρειες της Ελλάδος που περιέχουν νησιά παρατηρείται αύξηση του συγκεκριμένου μεγέθους, ενώ στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρατηρείται η μεγαλύτερη μείωση. Οι αρνητικές τάσεις που εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια μόνο στα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ενώ ανά περιπτώσεις μόνο στην Ενότητα Λέσβου, οφείλονται στο οξύ πρόβλημα του μεταναστευτικού που χρονικά συνοδεύει τις παραπάνω τάσεις και φέρει πολυσύνθετες κρίσεις.

Συμπερασματικά, ο τουρισμός της ΠΕ Λέσβου παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια τεράστια πτώση, η οποία παρατηρείται πως έλαβε χώρα την περίοδο από το 2015 και μετά. Δεδομένου πως ο τουρισμός πρέπει να εξελιχθεί σε έναν πιο δυναμικό τριτογενή τομέα της οικονομίας του νησιού, γίνεται η προσπάθεια ένταξης του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος στην βιομηχανία του τουρισμού, προωθώντας εναλλακτικές μορφές του. Ωστόσο, λόγω της έλλειψης των κατάλληλων υποδομών, αλλά και διαφόρων σημαντικών εξωτερικών παραγόντων, όπως το μεταναστευτικό που έφερε σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις στο νησί, δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμα συντονισμένη προσπάθεια ανάδειξης της συγκεκριμένης βιομηχανίας.

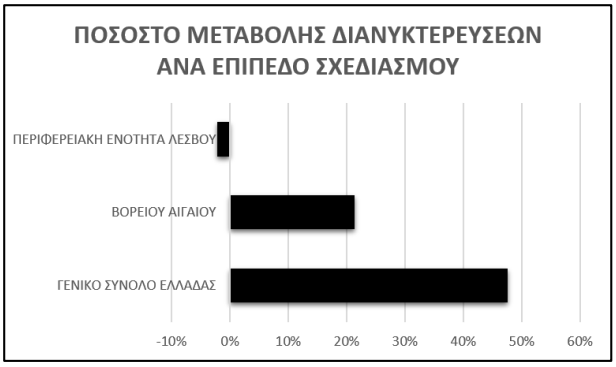

Σχήμα 11. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Μεταβολή μεταξύ 2014 και 2019

Ωστόσο, η Λέσβος διαθέτει αμέτρητες προοπτικές και δυνατότητες εναλλακτικού τουρισμού. Ξεκινώντας με την ποδηλασία, και ιδιαίτερα την ορεινή, τα βουνά του νησιού είναι γεμάτα με ατελείωτα μονοπάτια που περνάνε μέσα από ελαιώνες και πευκοδάση. Μια άλλη σημαντική μορφή εναλλακτικού τουρισμού με προοπτική αποτελεί η πεζοπορία στην πολυποίκιλη μορφολογία του νησιού και σε μονοπάτια τα οποία χρονολογούνται έως και 200 χρόνια πριν. Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να ξεχωρίσουν στη Λέσβο είναι οι καταδύσεις στα καταγάλανα νερά γύρω απ' όλο το νησί, ο οικοτουρισμός στους παραδοσιακούς οικισμούς του νησιού, το birdwatching στον κόλπο της Καλλονής, η ορειβασία στα ηφαιστειογενή σχεδόν κάθετα πετρώματα των αμέτρητων βουνοκορφών, ο πράσινος τουρισμός, ο ιαματικός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο αγροτικός και πολλά άλλα.

Παράλληλα, διαθέτει και δυνατότητες συμβατικού τουρισμού. Ειδικότερα, διαθέτει παραλίες υψηλής ποιότητας με 12 από αυτές να έχουν βραβευτεί με γαλάζια σημαία το 2020, ενώ διαθέτει και σημαντική ποικιλία χώρων αναψυχής.

4.8 Φυσικό Περιβάλλον

4.8.1 Μορφολογία της περιοχής

Η Λέσβος αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το έβδομο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου. Μέσα στα πολλά στρέμματα Γης που διαθέτει υπάρχει πλούσια μορφολογία, με μεγάλη ποικιλία στο φυσικό της περιβάλλον, με πλούσια και ενδιαφέρουσα χλωρίδα. Το ανάγλυφο του νησιού θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ορεινό/ημιορεινό, καθώς οι πεδιάδες είναι ελάχιστες και μικρές. (*Χάρτης 9 και Χάρτης 10, Παραρτήματος Ι*)

Μορφολογικά, διαιρείται σε τέσσερα βασικά τμήματα, καθένα από τα οποία περιέχει κάποιο από τα πιο σημαντικά όρη του νησιού:

- **Το Β.Α. Τμήμα**, με κύριο ορεινό όγκο τον Λεπέτυμνο (968 μ.).

- **Το Δυτικό Τμήμα**, με κύριο ορεινό όγκο τον Όρδυμνο (512 μ.).
- **Το Κεντρικό Τμήμα**, που περικλείεται μεταξύ των κόλπων Καλλονής και Γέρας, με κύριο ορεινό όγκο τον Όλυμπο (967 μ.).
- **Το Ν.Α. Τμήμα**, που περιέχει το βουνό Αμαλή (527 μ.), νότια της Μυτιλήνης.

Οι πιο σημαντικές πεδιάδες είναι εκείνες της Καλλονής, της Γέρας, της Ερεσού, της Ιππείου- Συκούντας και της Πέτρας.

Ακόμα, σύμφωνα με το Corine Land Cover 2018, καθώς και το Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) (15), αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως ανατολικά του νησιού κυριαρχούν δάση κωνοφόρων και πλατύφυλλων, οι ελαιώνες και άλλα είδη βλάστησης, σε αντίθεση με την δυτική πλευρά του νησιού, όπου βρίσκεται το απολιθωμένο δάσος, που κυριαρχούν οι βοσκότοποι και οποιοδήποτε είδος βλάστησης σπανίζει (*Χάρτης 11, Παραρτήματος Ι*).

4.8.2 Υδρογραφικά στοιχεία

Όσον αφορά τα υδρογραφικά στοιχεία της Ενότητας Λέσβου, ανήκει στο Αιγαίο Πέλαγος, αποτελεί ένα από τα 14 υδατικά διαμερίσματα της Ελλάδας και διαθέτει δύο μεγάλους σε έκταση κόλπους, τον Κόλπο της Γέρας και τον Κόλπο της Καλλονής. Επιπλέον, διαθέτει πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο (*Χάρτης 12, Παραρτήματος Ι*), με τα σημαντικότερα ποτάμια του νησιού να είναι ο Ευεργέτουλας, ο οποίος εκβάλλει στον Κόλπο της Γέρας και πηγάζει από το όρος Όλυμπος, ο Βούβαρης που εκβάλλει στον Κόλπο Καλλονής και πηγάζει επίσης από το όρος Όλυμπος, ο οποίος όμως δεν διατηρεί τα νερά του όλο τον χρόνο, και τον Χείμαρρο Σεδούντα, που εκβάλλει νότια του νησιού στο Αιγαίο Πέλαγος, περνώντας μέσα από την κωμόπολη του Πλωμαρίου. Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη του λιμναίου υδατικού συστήματος που δημιουργεί το φράγμα της Ερεσού, δίπλα στην ομώνυμη κωμόπολη. Τέλος, σύμφωνα με τον χάρτη φύσης και βιοποικιλότητας του Ελληνικού Κέντρου Βιότοπων-Υγρότοπων (ΕΚΒΥ) (16) (*Χάρτης 13, Παραρτήματος Ι*), η Λέσβος διαθέτει πληθώρα υγροτόπων αναγνωρισμένους σε εθνικό επίπεδο, αλλά και μικρότερους νησιωτικούς. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς είναι:

- **Η Λιμνοθάλασσα Αλυκής Καλλονής**, που είναι μια παράκτια υφάλμυρη/αλμυρή λιμνοθάλασσα.
- **Η Λιμνοθάλασσα Μεσών**, που αποτελεί επίσης παράκτια υφάλμυρη/αλμυρή λιμνοθάλασσα.
- **Τα Έλη Κεραμίου**, που αποτελούν αλμυρά έλη.
- **Η Λιμνοθάλασσα Αλυκής Πολιχνίτου**, που αποτελεί επίσης παράκτια υφάλμυρη/αλμυρή λιμνοθάλασσα.
- **Οι εκβολές του Ποταμού Βουβάρη**.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι υγρότοποι βρίσκονται στον Κόλπο Καλλονής, καθώς εκεί εκβάλουν και τα περισσότερα ποτάμια του νησιού.

Επιπλέον, η Λέσβος διαθέτει και πλούσιο υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα (*Χάρτης 14, Παραρτήματος Ι*). Τα υπόγεια νερά που συσσωρεύονται από την διήθηση, την κατείσδυση και την αποθήκευση μέσα στα πετρώματα του εδάφους από τις βροχοπτώσεις διηθείται αργά μέσα στο υπέδαφος, δημιουργώντας ένα υπόγειο υδατικό δίκτυο. Οι περιοχές με τα μεγαλύτερα αποθέματα υπόγειων νερών αποτελούν η Κοιλάδα της Ιππείου, με απόθεμα 31.000.000 $μ^3$, η Λεκάνη της Γέρας, με απόθεμα 6.000.000 $μ^3$ και το Λεκανοπέδιο Καλλονής, με 11.000.000 $μ^3$ απόθεμα. Ωστόσο, μεγάλο ποσοστό αυτού του αποθέματος δεν αξιοποιείται, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό αξιοποιείται μέσω γεωτρήσεων για αρδευτικούς σκοπούς. Ακόμη, συχνές είναι και οι θερμές αναβλύσεις.

4.8.3 Οικοσυστήματα

Η Λέσβος παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων. Μεγάλο ποσοστό των χερσαίων οικοσυστημάτων της είναι αγροτικά, με επικρατέστερες καλλιέργειες να είναι εκείνες των ελαιώνων, των αμπελιών και των σιτηρών, ενώ αναπτύσσεται και μακία βλάστηση, δηλαδή φυτά που ακμάζουν σε πιο υγρές συνθήκες, όπως ο πλάτανος,

η καστανιά και τα πευκοδάση. Από την άλλη πλευρά, στην Δυτική Λέσβο, όπου βρίσκεται και το απολιθωμένο δάσος και επικρατούν ξερές συνθήκες, επικρατεί τυπική χαμηλή φρυγανική βλάστηση, όπως ρίγανη, λαδανιά κ.α.. Τέλος, στις όχθες ποταμών και χειμάρρων φύονται πικροδάφνες. Παρόλα αυτά δεν έχει εγκατασταθεί στις περιοχές αυτές η απαραίτητη πυροπροστασία.

Τα οικοσυστήματα της Λέσβου φιλοξενούν επίσης πολλά διαφορετικά είδη ζώων. Τα πιο αξιοσημείωτα από αυτά αποτελούν ο μαυροπελαργός (Ciconia nigra), καθώς είναι η μόνη περιοχή στον νησιωτικό χώρο όπου φωλιάζει, ο τουρκοτσοπανάκος (Sitta krupperi), καθώς είναι το μοναδικό μέρος στην Ευρώπη όπου απαντάται, ενώ φιλοξενεί και τον μεγαλύτερο πληθυσμό σμυρνοτσίχλονου (Emberiza cineracea). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως στο νησί παρατηρούνται ο αιγαιόγλαρος (Larus audouinii), ο τον μαυροπετρίτης (Falco eleonorae) και το κιρκινέζι (Falco naumanni), είδη παγκοσμίως απειλούμενα.

Τέλος, υπάρχει σημαντική έκταση φυσικών βοσκότοπων προς αξιοποίηση για την κτηνοτροφία του νησιού.

4.8.4 Φυσικοί πόροι

Η Ενότητα Λέσβου, λόγω της πλούσιας μορφολογίας της, προσφέρει και πολλά διαφορετικά είδη φυσικών πόρων. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι οι εξής:

- **Γεωθερμία**. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο της περιοχής, καθώς υπάρχουν πληθώρες γεωθερμικές πηγές υψηλής και χαμηλής ενθαλπίας, με τις κυριότερες να βρίσκονται στις περιοχές των Λουτρών Μυτιλήνης, του Πολιχνίτου, της Στύψης και του Αργένου.
- **Ορυκτοί πόροι**. Σύμφωνα με το Corine Land Cover 2018, αλλά και την επίσημη ιστοσελίδα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, η Λέσβος διαθέτει λατομεία εξόρυξης ορυκτών πόρων αδρανών υλικών, αλλά και μαρμάρου.
- **Αέρας**. Οι έντονοι άνεμοι που πνέουν δυτικά και βόρεια του νησιού καθιστούν δυνατή την αξιοποίηση του για την παραγωγή αιολικής ενέργειας.
- **Υδάτινοι Πόροι**. Μπορεί να γίνει αξιοποίηση των πλούσιων υδρογραφικών στοιχείων της περιοχής, τα οποία προαναφέρθηκαν.

4.8.5 Κλίμα

Στη νήσο της Λέσβου επικρατεί μεσογειακό κλίμα, όπως και σε ολόκληρη την Ελλάδα, δηλαδή εύκρατο κλίμα με ζεστά ξηρά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται γύρω στους 18 C^o, ενώ το μέσο ύψος βροχής είναι 750 χιλιοστά τον χρόνο. Οι πολύ χαμηλές θερμοκρασίες και η χιονόπτωση αποτελούν σπάνια φαινόμενα, γεγονός που την κάνει τον ιδανικό θερινό προορισμό.

4.8.6 Ιδιαίτερα Φυσικά Χαρακτηριστικά

Στην ΠΕ Λέσβου υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής(*Χάρτης 15, Χάρτης 16 και Χάρτης 17, Παραρτήματος Ι*). Ειδικότερα, σύμφωνα με το Οικοσκόπιο WWF (17) και την ιστοσελίδα «Φιλότης» (18), μέσα στην περιφερειακή ενότητα υπάρχουν :

- 7 Ειδικών Ζωνών Προστασίας της Ορνιθοπανίδας
- 4 Ειδικών Ζωνών Διατήρησης για τα υπόλοιπα είδη και το περιβάλλον
- 1 Διατηρητέο μνημείο της φύσης (Απολιθωμένο δάσος Σίγρι στη Λέσβο)
- 1 Περιοχή Σύμβασης Βαρκελώνης (Απολιθωμένο δάσος Σίγρι στη Λέσβο)
- 18 Καταφύγια Άγριας Ζωής
- Συνολικά 18 βιότοπους

Ειδικότερα, οι βιότοποι Natura είναι οι εξής:

- **Απολιθωμένο δάσος**. Το απολιθωμένο δάσος αποτελεί ένα μοναδικό γεωλογικό μνημείο τεράστιου επιστημονικού ενδιαφέροντος. Με το Προεδρικό Διάταγμα 443/1985 ανακηρύχθηκε προστατευόμενο

φυσικό μνημείο, ενώ προστατεύεται επίσης και από την Σύμβαση της Βαρκελώνης. Το δάσος καλύπτει το δυτικό κομμάτι του νησιού και περιέχει τα χωριά Σίγρι, Άντισσα, Ερεσό, Βατούσα, Πτερούντα, και Άγρα. Η περιοχή διαθέτει πλήθος διαφορετικών πετρωμάτων, με τα ηφαιστειακά πετρώματα να αποτελούν τα κύρια γεωλογικά της στοιχεία, ενώ σημαντικές είναι και οι ποσότητες ασβεστόλιθων και σχιστόλιθων. Το δάσος αυτό φιλοξενεί μεγάλο αριθμό διαφορετικών αμφίβιων και ερπετών, αλλά και διαφορετικά είδη φρυγανικής βλάστησης.

- **Βόρεια Λέσβος**. Η συγκεκριμένη τοποθεσία εκτείνεται στο βόρειο κομμάτι του νησιού, από τα Μήθυμνα μέχρι τα παράκτιο χωριό του Αγίου Στέφανου στα ανατολικά. Περιλαμβάνει τις ψηλότερες κορυφές του νησιού (Βίγλα και Προφήτης Ηλίας) και φιλοξενεί πολλά και διαφορετικά είδη πτηνών. Επίσης, χαρακτηρίζεται από εκτεταμένες δασικές εκτάσεις βελανιδιάς, ελαιώνων και άλλων ειδών βλάστησης.
- **Νησίδες Λέσβου**. Αποτελεί ένα σύμπλεγμα νησιών που βρίσκονται βορειοανατολικά και βορειοδυτικά του νησιού που περιλαμβάνει τις νησίδες Τοκμάκια, Παναγία, Ασπρονήσια, Τσουκαλάς, Άσπρη και Μαύρη Πελεκούδα και Αγιος Γεώργιος. Στις νησίδες αυτές αναπτύσσονται ανθρώπινες δραστηριότητες όπως ψάρεμα και δραστηριότητες τουρισμού. Παράλληλα αποτελεί σημαντική περιοχή ανάπτυξης θαλάσσιων πτηνών και άλλων παράκτιων ειδών.
- **Παράκτιοι υγρότοποι Κόλπου Καλλονής**. Ο Κόλπος της Καλλονής αποτελεί το μεγαλύτερο κόλπο του νησιού, με εμβαδόν 110 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μέσο βάθος τα 10 μέτρα και μέγιστο βάθος τα 18 μέτρα. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αλιευτικά κέντρα της Ελλάδας, με την ευρέως γνωστή σαρδέλα Καλλονής να προέρχεται από εκείνη. Γεωλογικά, η περιοχή αποτελείται από ηφαιστιογενή πετρώματα και αλλουβιακές αποθέσεις. Τέλος, φιλοξενεί πολλά και διαφορετικά είδη πτηνών (164 διαφορετικά είδη) και είναι άμεσα προσβάσιμη μέσω της κυκλοφοριακής σύνδεσης Μυτιλήνης - Καλλονής.
- **Κόλπος Καλλονής**. Αποτελεί θαλάσσιο κόλπο με σχεδόν κλειστές, ρηχές ζώνες με υφάλμυρα νερά, μικρούς βάλτους γλυκού νερού, αλμυρόβαλτους, αλυκή, ελαιώνες και πευκοδάση. Ακόμα, είναι ορνιθολογικώς σημαντική περιοχή για μεταναστευτικά υδρόβια πουλιά, για διάφορα είδη πουλιών που αναπαράγονται στον υγρότοπο και για μερικά είδη αρπακτικών.
- **Όρος Όλυμπος.** Η περιοχή γύρω από το όρος του Ολύμπου περιλαμβάνει το μεγαλύτερο δάσος πεύκου του νησιού, το οποίο εκτείνεται από τα βόρεια και δυτικά του όρους μέχρι τον ποταμό Μυλοπόταμο. Αποτελεί επίσης το σπίτι πολλών και διαφορετικών ειδών πτηνών.
- **Κόλπος Γέρας, Έλη Ντίπι και Όρος Όλυμπος.** Ο κόλπος της Γέρας είναι ένας χερσαίος κόλπος που επικοινωνεί με το Αιγαίο Πέλαγος μέσα από ένα στενό κανάλι. Έχει εμβαδόν 42 τετραγωνικά χιλιόμετρα και μέγιστο βάθος τα 20 μέτρα. Αποτελεί χώρο ανάπτυξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων, όπως ψάρεμα, γεωργία, εκμετάλλευση των υδάτων, τουρισμό, λατόμευση και κυνήγι, ενώ στις παράκτιες περιοχές δημιουργούνται αλυκές. Τα έλη Ντίπι αποτελούν έλη γλυκού νερού που σχηματίζονται στο δέλτα των εκβολών του ποταμού Ευεργετούλα, ο οποίος πηγάζει από το όρος του Ολύμπου.

Ως αξιόλογα τοπία, δηλαδή τοπία φυσικού κάλλους, διατηρητέα μνημεία της φύσης, περιοχές που έχουν ανάγκη από ιδιαίτερη προστασία και περιοχές που σύμφωνα με την ιστοσελίδα Φιλότη (18) είναι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ορίζονται οι εξής περιοχές:

- Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
    - Υγρότοπος Ντίπι
    - Νησίδες Αγ. Γεώργιος, Πόχης και Αγ. Βασίλειος
    - Νησίδες Μεγαλονήσι, Μπαρμπαλιάς & Παναγία Ασπρόνησος
    - Περιοχές των οικισμών Πληγώνι, Ταξιάρχες, Αγ. Μαρίνα, Μόρια, Παναγιούδα, Αφάλωνα και Παμφίλων Δ.Ε. Μυτιλήνης
    - Περιοχή Μουσείου Ε. TERIADE στο Ακρωτήρι Μυτιλήνης

- Περιοχές που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας
    - Δημοτική Ενότητα Αγ. Παρασκευής
    - Δημοτική Ενότητα Γέρας
    - Δημοτική Ενότητα Μανταμάδου
    - Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης
    - Καρύνη Αγιάσου
    - Τμήματα Απολιθωμένου Δάσους
- Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, σύμφωνα με Φιλότη
    - Καρύνη Αγιάσου
    - Μήθυμνα ή Μόλυβος
    - Περιοχή Μουσείου Τεριάντ Λέσβου
    - Πέτρα Λέσβου

Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στο Γεωπάρκο Λέσβου (19). Το γεωπάρκο της Λέσβου εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO τον Σεπτέμβριο του 2011 και έγινε ένα από τα 89 γεωπάρκα του κόσμου, αναγνωρίζοντας έτσι το νησί ως τόπο ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ωστόσο, τα παραπάνω ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά της ΠΕ Λέσβου διατρέχουν ποικίλους κινδύνους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έλλειψη δομών και φορέων διαχείρισης των προστατευόμενων αυτών περιοχών ή και η οριοθέτηση των υπαρχόντων ποταμών με σκοπό την προστασία τους. Ειδικότερα, οι περιοχές Natura 2000 διατρέχουν ποικίλους κινδύνους. Ο σοβαρότερος κίνδυνος ο οποίος έχει πλήξει τις περιοχές αυτές είναι οι ανεξέλεγκτες πυρκαγιές που έχουν εκδηλωθεί τα τελευταία χρόνια, οι οποίες μάλιστα έχουν πλήξει ένα μεγάλο κομμάτι του δάσους του όρους του Ολύμπου. Ακόμα, σημαντικός κίνδυνος για την χλωρίδα και την πανίδα που υπάρχει στις περιοχές αυτές αποτελεί η υπερβόσκηση, το παράνομο κυνήγι/ψάρεμα και η επέκταση του οδικού δικτύου καταστρέφοντας τους βιότοπους της περιοχής. Τέλος, ειδικά για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 που περιλαμβάνουν τους μεγάλους κόλπους του νησιού, η ρύπανση από αστικά και βιομηχανικά απόβλητα προκαλούν υποβάθμιση των βιότοπων και απειλούν την ποικιλομορφία της περιοχής. Αξίζει να σημειωθεί πως, σύμφωνα με την ιστοσελίδα Φιλότη (18), η λανθασμένη ανάπτυξη του τουρισμού στις περιοχές αυτές αποτελεί σημαντική παγίδα υποβάθμισής τους.

4.9 Πολιτισμός

4.9.1 Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και ειδικά η ΠΕ Λέσβου διαθέτει πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα. Ειδικότερα, στο νησί της Λέσβου βρίσκεται ο Αρχαιολογικός χώρος του Ιερού του Μέσου, ο οποίος βρίσκεται στην ομώνυμη κοιλάδα και είναι γνωστός παγκοσμίως, καθώς αποτελεί το κέντρο Παλλεσβιακής λατρείας και έδρα του «Κοινού των Λεσβιών». Ακόμα, σημαντικό είναι το Αιολικό Ιερό Κλοπέδης Λέσβου, το οποίο βρίσκεται δυτικά του χωριού της Αγίας Παρασκευής και αποτελούσε λατρευτικό χώρο του θεού Απόλλωνα, όπως επίσης και ο αρχαιολογικός χώρος της Θέρμης κοντά στην πόλη της Μυτιλήνης.

Αναλυτικότερα, οι χαρακτηρισμένοι από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού αρχαιολογικοί χώροι της ΠΕ Λέσβου είναι οι εξής:

- Κάστρο Μυτιλήνης
- Κάστρο Μολύβου
- Κάστρο Σιγρίου
- Αρχαία Μήθυμνα
- Αρχαιολογικός χώρος Αιολικού Ιερού Κλοπέδης Λέσβου
- Ιερό Μέσων
- Αρχοντικό Βαρελτζήδαινας

- Μνημείο Τσαρσί Χαμάμ
- Αρχαίο Θέατρο Μυτιλήνης
- Ακρόπολη Ερεσού
- Αρχαιολογικός χώρος Θέρμης

Όσον αφορά τα μουσεία του νησιού, τα πιο αξιοσημείωτα είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης, στο οποίο φιλοξενούνται εκθέματα της τελικής Νεολιθικής εποχής καθώς και της εποχής του Χαλκού, αλλά και η Αρχαιολογική Συλλογή Ερεσού στην Σκάλα Ερεσού, ενώ το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους αποτελεί δημοφιλή προορισμό του τουρισμού του νησιού.

Αναλυτικότερα, τα σημαντικότερα μουσεία της Ενότητας Λέσβου, όπως αυτά χαρακτηρίζονται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, είναι οι εξής:

- Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης (Παλαιό)
- Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης (Νέο)
- Μουσείο Έργων Θεόφιλου
- Μουσείο – Βιβλιοθήκη Τεριάντ
- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους
- Αρχαιολογική Συλλογή Νάπης
- Αρχαιολογική Συλλογή Ερεσού
- Φούρνος Μεσαγρού
- Ψηφιακό Μουσείο «Γεώργιος Ιακωβίδης»
- Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου

Αξιοσημείωτη είναι η σχέση της νήσου της Λέσβου με την θρησκεία, καθώς διαθέτει μακρά εκκλησιαστική ιστορία και το μοναστηριακό της παρελθόν χρονολογείται από την εποχή του Βυζαντίου. Συνεπώς, ένα σημαντικό κομμάτι του πολιτισμού αποτελούν οι μονές και οι εκκλησίες του νησιού, οι οποίες αποτελούν πόλο έλξης θρησκευτικών τουριστών. Οι πιο αξιομνημόνευτοι ναοί είναι οι εξής:

- **Ο ναός των Ταξιαρχών Καγιανού**. Είναι αφιερωμένος στους Αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ, τους Ταξιάρχες. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει στην τοιχογραφία του Ταξιάρχη, η οποία βρίσκεται δίπλα στο δεξιό χορό των ιεροψαλτών. Προέρχεται από τον παλαιότερο ναό και έχει διασωθεί μαζί με το τμήμα του τοίχου, στο οποίο είναι ζωγραφισμένη.
- **Παναγία της Αγιάσου**. Είναι ένας από τους πλέον επισκέψιμους ναούς του νησιού, εξαιτίας της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Πρόκειται για ναό με βυζαντινά θεμέλια και ιστορία που ξεκινά από την περίοδο της Εικονομαχίας. Το σημαντικότερο κειμήλιο του ναού είναι η εικόνα της Παναγίας, την οποία κατά την παράδοση έφερε από τα Ιεροσόλυμα ο Αγάθων. Ο ναός εορτάζει το Δεκαπενταύγουστο, οπότε πλήθος πιστών συρρέει στην Αγιάσο για να ασπαστεί την εικόνα της Παναγίας.
- **Ναός Αγίου Θεράποντα**. Εντυπωσιακός εξωτερικά και μεγαλοπρεπής εσωτερικά, ο ναός του Αγίου Θεράποντα είναι ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα μνημεία του νησιού, αν και η ιστορία του, με τη σημερινή του τουλάχιστον μορφή, μόλις ξεπερνά τον ενάμιση αιώνα. Ο ναός εξυπηρετούσε τις ανάγκες των ασθενών και του προσωπικού του νοσοκομείου – του γνωστού "ξενοδοχείου" της Μυτιλήνης – το οποίο λειτουργούσε ακριβώς απέναντι από το σημερινό ναό, εκεί όπου βρίσκεται το κτίριο που στεγάζει το Εκκλησιαστικό Βυζαντινό Μουσείο.
- **Παναγία Γοργόνα**. Βρίσκεται στην Σκάλα Συκαμιάς, ενώ είναι χτισμένη πάνω σε λωρίδα γης που εισχωρεί στη θάλασσα. Η Παναγιά η Γοργόνα – η Παναγιά των θαλασσινών – πήρε το όνομά της από τη χαρακτηριστική τοιχογραφία άγνωστου λαϊκού ζωγράφου που απεικονίζει την Παναγία με ουρά

γοργόνας σε ένα συγκινητικό «δέσιμο» θρησκειών και παραδόσεων. Αποτέλεσε πηγή έμπνευσης του ομώνυμου λογοτεχνικού αριστουργήματος του διακεκριμένου Λέσβιου συγγραφέα Στρατή Μυριβήλη.

Ολοκληρώνοντας, συνολικά, σύμφωνα με την ιστοσελίδα των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος (20), η νήσος της Λέσβου διαθέτει 639 πολιτιστικά μνημεία, ενώ παρατίθενται χάρτης (*Χάρτης 18, Παραρτήματος Ι*) του Υπουργείου Πολιτισμού με τα αναγνωρισμένα πολιτιστικά μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους από το πρόγραμμα "Οδυσσεύς".

4.9.2 Παραδοσιακοί οικισμοί

Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Λέσβου αποτελούν δυναμικούς χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος και συνδυάζονται συνήθως με την παρουσία του φυσικού περιβάλλοντος και των πόρων του. Ωστόσο, οι οικισμοί αυτοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- **Σε εκείνους που είναι ενταγμένοι σε μια διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης** και συνδυάζουν την πλεονεκτική τους θέση με ένα γενικότερα αξιόλογο τοπίο, όπως ο οικισμός της Πέτρας και του Μολύβου.
- **Σε εκείνους που βρίσκονται έξω από τις καθιερωμένες τουριστικές ζώνες**, μακριά από παραλιακά τοπία και από το βασικό οδικό δίκτυο του νησιού, οι οποίοι παρουσιάζουν συμπτώματα μαρασμού, με την πληθυσμιακή τους αποψίλωση να γίνεται αναπόφευκτη.

Ακόμα, τα κέντρα των μεγαλύτερων πόλεων του νησιού διαθέτουν πλούσιο ιστορικό υπόβαθρο, όπου συσσωρεύονται ιστορικά μνημεία διαφορετικών ιστορικών περιόδων, αλλά και νεοκλασικά διατηρητέα αρχοντικά, η ηλικία των οποίων μπορεί να ξεπερνά τα 100 χρόνια ζωής. Βέβαια, δεν αναδεικνύεται όπως θα έπρεπε η ιστορία και η ταυτότητα της πόλης, καθώς οι πολιτιστικές δραστηριότητες που διεξάγονται εντός αυτής είναι ελάχιστες.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με το Αρχείο Παραδοσιακών οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων του ΥΠΕΚΑ (21), οι σημαντικότεροι αναγνωρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί της ΠΕ Λέσβου παρατίθενται στον *Πίνακα 23 του Παραρτήματος ΙΙ*.

Σημαντική είναι και η παρουσία των διατηρητέων κτισμάτων στην περιοχή της Λέσβου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το αρχείο παραδοσιακών οικισμών και διατηρητέων κτιρίων του τότε Υπουργείου Παραγωγικής Ανασυγκρότησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υπάρχουν στο νησί πάνω από 200 διατηρητέα κτίσματα διασκορπισμένα στους παραδοσιακούς οικισμούς του νησιού.

Τέλος, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Φιλότη (18), πολλοί παραδοσιακοί οικισμοί του νησιού διατρέχουν σοβαρούς κινδύνους υποβάθμισής τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν δύο από τους πιο γνωστούς παραδοσιακούς οικισμούς του νησιού, η Πέτρα και η Μήθυμνα, όπου πολλά παλιά κτίσματα είναι εγκαταλελειμμένα, ενώ η ακαλαίσθητη αρχιτεκτονική και η ανεξέλεγκτη οικοδόμηση νέων κτισμάτων έχει προκαλέσει απώλεια του παραδοσιακού τους χαρακτήρα. Μάλιστα, ο οικισμός της Πέτρας χαρακτηρίζεται ως οικισμός "Πολύ Επείγουσας" προτεραιότητας προστασίας.

4.9.3 Παράδοση

Σημαντικό μέρος του πολιτισμού του νησιού αποτελούν τα ήθη, τα έθιμα και οι παραδόσεις του. Οι παραδόσεις εκφράζονται και διατηρούνται μέσω της διοργάνωσης πολυάριθμων πανηγυριών, τα οποία πραγματοποιούνται είτε προς τιμήν των Αγίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, είτε για να τιμηθεί κάποιο τοπικό προϊόν, όπως οι σαρδέλες Καλλονής ή οι γιουσλεμέδες και το λάδι. Τα πιο γνωστά πανηγύρια είναι τα εξής:

- **Το Πανηγύρι της Αγιάσου και του Ταξιάρχη Μανταμάδου**. Κατά την διάρκεια των γιορτών των ομώνυμων Αγίων μεγάλος αριθμός πιστών επισκέπτεται τις συγκεκριμένες εκκλησίες από όλο το νησί.

- **Πανηγύρι του Ταύρου**. Αποτελεί πανηγύρι που συνδυάζει ποικιλία εκδηλώσεων όπως το γλέντι, την τελετουργική σφαγή του ταύρου, τις ιπποδρομίες και την παρασκευή του παραδοσιακού «κισκέκ» (σιτάρι με κρέας) που μοιράζεται στον κόσμο. Γιορτάζεται γύρω στα τέλη Ιουνίου με αρχές Ιουλίου.
- **Ο Κλήδονας**. Αποτελεί ένα πανάρχαιο λατρευτικό έθιμο, μαντικού χαρακτήρα κατά τη διάρκεια του οποίου λέγεται ότι φανερώνεται στις ανύπαντρες γυναίκες το όνομα του μελλοντικού τους συζύγου.
- **Τα Κάψαλα**. Η γιορτή αυτή συμπίπτει με το θερινό ηλιοστάσιο όπου σε πολλά χωριά οι κάτοικοι ανάβουν φωτιές με τα στεφάνια της Πρωτομαγιάς και μετά πηδούν από πάνω τους.
- **Γιορτή της Σαρδέλας**. Διοργανώνεται στην Καλλονή στις αρχές Αυγούστου και διαρκεί για 3 μέρες. Αποτελεί ένα πατροπαράδοτο γλέντι με χορούς και μουσικές, όπου πραγματοποιείται παραδοσιακά κέρασμα σαρδέλας με ούζο.

Ακόμα, αποτελεί περιοχή με αξιόλογο πνευματικό παρελθόν, καθώς ανέδειξε διαχρονικές προσωπικότητες από την αρχαιότητα μέχρι και τον 20^{ο} αιώνα, όπως η Σαπφώ, η μεγαλύτερη ποιήτρια της αρχαιότητας, της οποίας τα ποιήματα διακρίνονται για το πάθος και την αισθαντικότητά τους, ο Θεόφραστος, γνωστός και ως ο «πατέρας της Βοτανολογίας», ο νομπελίστας Οδυσσέας Ελύτης, ο οποίος με την ποίησή του έκανε γνωστή παγκοσμίως την ιδιαίτερη φύση της Λέσβου, και οι ζωγράφοι Θεόφιλος Χατζημιχαήλ και Γεώργιος Ιακωβίδης.

Αξίζει να σημειωθεί πως στην Λέσβο διασώζονται και πολλά παραδοσιακά επαγγέλματα. Χαρακτηριστικά, η αγγειοπλαστική έχει μεγάλη παράδοση στο νησί, ειδικότερα στους οικισμούς του Μανταμάδου και της Αγιάσου, ενώ η ξυλογλυπτική διατηρείται ακόμα σαν επάγγελμα στην Αγιάσο. Τέλος, σε αρκετούς αγροτικούς οικισμούς διασώζεται η παραδοσιακή υφαντική και η καλαθοπλεκτική.

4.10 Χρήσεις Γης

Οι χρήσεις γης μελετήθηκαν από τους αντίστοιχους θεματικούς χάρτες Corine Land Cover, όπως εκείνοι παρουσιάζονται στην γεωπύλη του ΥΠΕΝ (15). Για την καλύτερη μελέτη των χρήσεων Γης του νησιού, παραθέτονται οι χάρτες χρήσεων Γης των ετών 2012 και 2018 που είναι διαθέσιμοι, όπως επίσης και χάρτες με τις μεταβολές που παρατηρούνται μεταξύ του 2012 και 2018 (*Χάρτης 19, Χάρτης 20 και Χάρης 21, Παραρτήματος Ι*).

Παρατηρείται πως το μεγαλύτερο μέρος της ανατολικής πλευρά του νησιού καλύπτεται από δάση και από καλλιέργειες ελαιώνων και αμπελιών, ενώ στην δυτική πλευρά του νησιού κυριαρχεί η αραιή βλάστηση με τοπικά δάση και καλλιέργειες καθόλη την χρονική περίοδο από το 2012 μέχρι το 2018. Ακόμα, παρατηρείται πως μέσα σε αυτά τα 6 χρόνια δεν πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές στις χρήσεις Γης, με το φυσικό περιβάλλον να παραμένει σε γενικές γραμμές αναλλοίωτο. Αξιοσημείωτη είναι η επέκταση της πόλης της Μυτιλήνης, γεγονός λογικό και επακόλουθο της πληθυσμιακής αύξησης του νησιού.

Οι χρήσεις γης της περιοχής μελέτης μελετήθηκαν και με βάση το πρόσφατο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, και συγκεκριμένα από τον *Χάρτη 22 του Παραρτήματος Ι*, ο οποίος απεικονίζει την ανάρτηση των δασικών χαρτών για την περιοχή μελέτης, όπως θεωρήθηκε και αναρτήθηκε για το πρώτο τρίμηνο του 2021. Τα γεωχωρικά αυτά δεδομένα, διατέθηκαν από την Διεύθυνση Δασικών Έργων & Υποδομών του ΥΠΕΝ (22) στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί διάθεσης ανοικτών δημόσιων γεωχωρικών δεδομένων. Σύμφωνα λοιπόν με τον παραπάνω χάρτη, οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν σημαντικό τμήμα της περιοχής μελέτης, ιδιαίτερα κεντρικά στο Όρος Όλυμπος όπου μάλιστα εκτείνεται και περιοχή του δικτύου Natura 2000. Σημαντική είναι και η παρουσία της δασικής έκτασης στο δυτικό τμήμα του νησιού. Στα δυτικά έχουν επίσης σημαντική παρουσία μια σειρά χορτολιβαδικών εκτάσεων, χωρίς να έχουν παρουσία σε άλλος μέρος στο νησί, σε αντίθεση με της δασικές που εμφανίζουν μεγάλη διασπορά.

Σημαντικό πρόβλημα των χρήσεων Γης αποτελεί η αυθαίρετη χρήση τους, λόγω της μη θεσμοθετημένης χωροθέτησής τους, υποβαθμίζοντας έτσι το περιβάλλον. Παράλληλα, οι αγροτικές περιοχές με τις πρόσφατες

αναρτήσεις των δασικών χαρτών, αναμένεται να συρρικνωθούν και να περιοριστούν περεταίρω, ένα ζήτημα που έχει εμφανιστεί στο μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής επικράτειας.

4.11 Αναπτυξιακά Προγράμματα και Σχεδιασμός

Παρατίθενται στην συνέχεια κάποια Αναπτυξιακά Προγράμματα και Μελέτες συγκεκριμένα για την περιοχή μελέτης, πέραν αυτών που παρουσιάστηκαν στην Ανάλυση του *Υφιστάμενου Χωροταξικού Πλαισίου*. Ακόμη, εκτός από τα παρακάτω, υπάρχουν επιχειρησιακά προγράμματα εγκεκριμένα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) σύμφωνα με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (11), τα οποία αποτελούν πράξεις και τοπικές παρεμβάσεις για την βελτίωση των υποδομών του νησιού. Τέτοια προγράμματα είναι:

- Βελτίωση κατά τμήματα 2ης Επαρχιακής Οδού (Ντιπίου- Παπάδου- Πλωμάρι) προϋπολογισμό 7.462.620,22 ευρώ.
- Δράσεις τουριστικής προβολής νησιών Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2018-2023 με προϋπολογισμό 1 εκ. ευρώ.
- Μελέτη διαχείρισης υγρών αποβλήτων ελαιοτριβείων - τυροκομικών μονάδων στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με προϋπολογισμό 130.000 ευρώ.
- Ισόπεδος οδικός κόμβος σύνδεσης οδούς Βόρειας Παράκαμψης Μυτιλήνης με οδό Μυτιλήνης - Θερμής, με προϋπολογισμό 2.460.000 ευρώ.
- Οδικός άξονας Καλλονής - Πέτρας (Α΄Φάση), με προϋπολογισμό 20.985.821 ευρώ.
- Σύσταση, οργάνωση και υποστήριξη στην λειτουργία του παρατηρητηρίου κοινωνικής ένταξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, με προϋπολογισμό 215.727,12 ευρώ.

Επίσης, προτείνονται μελέτες ωρίμανσης έργων ενόψει της Προγραμματιστικής Περιόδου 2021-2027 για την ΠΕ Λέσβου, των οποίων ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε ποσό άνω των 30.000.000, σύμφωνα με ανάλογη μελέτη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

4.11.1 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη»

Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο είναι εθνικού επιπέδου και είχε χρονικό ορίζοντα υλοποίησης από το 2014 μέχρι το 2020. Κύριο σκοπός του έργου αποτελεί η προώθηση τριών αλληλοσχετιζόμενων προτεραιοτήτων κατά την αναπτυξιακή διαδικασία: την έξυπνη, την διατηρήσιμη ανάπτυξη και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Το σχέδιο αποβλέπει «*στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης*».

Η επίτευξη του συγκεκριμένου αναπτυξιακού προγράμματος είχε σκοπό να γίνει με βάσει τους εξής 5 άξονες προτεραιότητας:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με αιχμή την καινοτομία.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- Προστασία του περιβάλλοντος και μετάβαση σε μια οικονομία φιλική προς το περιβάλλον.
- Ανάπτυξη, εκσυγχρονισμός και συμπλήρωση των υποδομών.
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μάλιστα, στο σχέδιο αναφέρεται ειδικοί στόχοι που αφορούν την ΠΕ Λέσβου, όπως η κατασκευή/αναβάθμιση του οδικού άξονα Σίγρι – Καλλονή στη Λέσβο, ενώ ειδική αναφορά στο νησί γίνεται και στην διαχείριση των πυρκαγιών και της γεωλογίας της περιοχής.

4.11.2 Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Βορείου Αιγαίου

Πρόκειται για περιφερειακό σχέδιο που αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Σε αντίθεση με το σχέδιο της ΕΣΠΚΑ, το ΠεΣΠΚΑ (23) προσδιορίζει και ιεραρχεί τα απαραίτητα μέτρα και τις δράσεις που πρέπει να ληφθούν για να την υλοποίηση του προγραμματισμού της ΕΣΚΠΑ. Συνεπώς, συμμερίζεται τους βασικούς στόχους της ΕΣΠΚΑ, όπως αναφέρονται εκείνοι μέσα στο σχέδιο της ΠεΣΠΚΑ, είναι οι εξής:

- Η συστηματοποίηση και βελτίωση της διαδικασίας λήψης (βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων) αποφάσεων σχετικών με την προσαρμογή.
- Η σύνδεση της προσαρμογής με την προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου μέσα από περιφερειακά/τοπικά σχέδια δράσης.
- Η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στους πλέον ευάλωτους.
- Η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής.
- Η ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας της ελληνικής κοινωνίας.

Οι βασικοί άξονες του σχεδίου του ΠεΣΠΚΑ αποτελούν η ανάλυση της τρωτότητας των υποδομών, η ιεράρχηση και η επιλογή μέτρων και δράσεων αντιμετώπισης των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και ο χρονικός προγραμματισμός και η διερεύνηση χρηματοδότησης.

Το ΠεΣΠΚΑ Βορείου Αιγαίου περιλαμβάνει μια ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης του νησιού, ακολουθεί παρουσιάζοντας τους βασικούς κινδύνους που ελλοχεύουν από την κλιματική αλλαγή και τελικά εξετάζει μια σειρά από μέτρα για την πρόληψη ή και την αντιμετώπισή τους.

4.11.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2015-2019 Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα (24) στοχεύει στην αντιμετώπιση των τρεχουσών και προβλεπόμενων αναγκών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως αυτές προβλέφθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες της περιφέρειας. Το παρόν επιχειρησιακό πρόγραμμα περιλαμβάνει τα εξής υπο-σχέδια δράσης:

- **Το Επιχειρησιακό Σχέδιο Πολιτισμός Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2015 - 2019**, το οποίο στοχεύει στην προστασία και τη ανάδειξη της Πολιτιστικής κληρονομιάς και την διατήρηση των αρχαίων και παραγωγή του σύγχρονου πολιτισμού του νησιού. Ειδικότερα περιλαμβάνει δράσεις διοργάνωσης συνεδρίων και εκδηλώσεων, συμμετοχής σε εκθέσεις, διαφήμισης, αγοράς εξοπλισμού, παραγωγής πολιτιστικού υλικού, αναβάθμισης πολιτιστικών χώρων, κτιριοδομικής αναβάθμισης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- **Η Εξειδίκευση του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020» για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.** Το συγκεκριμένο σχέδιο στοχεύει στην στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, δηλαδή στην μετατόπιση της οικονομίας της Περιφέρειας στην έξυπνη αξιοποίηση των τοπικών παραγωγικών συστημάτων και στην ανάδειξή τους σε συστήματα νέας δυναμικής.
- **Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βασικών Δομών Κοινωνικής Πολιτικής Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2015 – 2020.** Το συγκεκριμένο σχέδιο περιλαμβάνει 15 δράσεις που αποσκοπούν στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

4.11.4 Στρατηγικό Σχέδιο Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 2015-2019

Το αναπτυξιακό όραμα του συγκεκριμένου σχεδίου, όπως αυτό αναφέρεται μέσα στο ίδιο το σχέδιο της Περιφέρειας (11) αποτελεί η "*Ανάδειξη της Ιδιαίτερης Φυσιογνωμίας Ενός Εκάστου εκ των Νησιών της Περιφέρειας και η Αναστροφή των Συνεπειών της Οικονομικής Κρίσης - τα Νησιά Ενεργοί Πόλοι Ανάπτυξης*". Το παραπάνω όραμα αναλύεται στους εξής στρατηγικούς στόχους της Περιφέρειας:

- Βελτίωση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και των νησιών από τα οποία αποτελείται μέσα από την κατάλληλη ανάπτυξη των μεταφορών και των επικοινωνιών τους.
- Η προστασία των οικότοπων και των αξιόλογων οικοσυστημάτων, με την παράλληλη αναβάθμιση του δομημένου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Διασφάλιση και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, μέσω της αντιμετώπισης της μεγάλης εισροής μεταναστών και προσφύγων και την ανακούφιση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
- Αναδιάρθρωση της αγροτικής οικονομίας και οργάνωση ενός στοχευμένου ποιοτικού τουρισμού με στόχο την βελτίωση της παραγωγικής δομής του νησιού.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας και την αποδοτικότητας της λειτουργίας της Περιφέρειας.

5 Αξιολόγηση Υφιστάμενης Κατάστασης

Κατόπιν εξέτασης των στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης και των αναδειχθέντων ζητημάτων, παρατηρήθηκαν τα βασικά προβλήματα που ταλανίζουν την Ενότητα Λέσβου ανά τομέα. Σε γενικές γραμμές, η περιοχή έχει αρκετά ζητήματα που είναι κοινά με την υπόλοιπη χώρα που πρέπει να επιλυθούν. Ωστόσο, η μεταναστευτικές ροές αναδεικνύονται ως το πλέον μείζον ζήτημα με σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και ευημερία των Ενοτήτων της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου, ιδιαίτερα όμως για την ΠΕ Λέσβου. Μάλιστα, οι αιτίες και η κλίμακα του ζητήματος του μεταναστευτικού καθιστούν αδύνατη την πρόβλεψη της χρονικής διάστασης του, αλλά και την αντιμετώπισή του σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας.

5.1 Διοίκηση

Παρά τις πολλές διοικητικές υπηρεσίες που συγκεντρώνει η νήσος της Λέσβου σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση παρουσιάζει λειτουργικές αδυναμίες, είτε λόγω της απουσίας ηλεκτρονικών υπηρεσιών και οργάνωσής τους, είτε λόγω της δυσλειτουργίας των ήδη υπαρχόντων, με αποτέλεσμα να μένει η πολιτεία πίσω στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Ακόμα, γεγονός αποτελεί η δημοσιονομική στενότητα και η απουσία της κατάλληλης χρηματοδότησης για την υλοποίηση έργων που στοχεύουν στην βελτιστοποίηση της λειτουργικότητας της Λέσβου.

5.2 Πληθυσμός

Όσον αφορά τα πληθυσμιακά δεδομένα της Περιφερειακής Ενότητας μελέτης, παρατηρείται υπογεννητικότητα και τάση μείωσης του μόνιμου πληθυσμού του νησιού και ιδιαίτερα των νεότερων ηλικιών που καταφεύγουν σε φυγή από το νησί ώστε να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Όπως ήταν αναμενόμενο, για τον λόγο αυτό, παρατηρείται και τάση γήρανσης του πληθυσμού αλλά και έντονη μετανάστευση του αναπτυξιακού δυναμικού των μόνιμων κατοίκων. Τέλος, αξιοσημείωτο πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του μόνιμου πληθυσμού δεν είναι ενεργό οικονομικά και στην ουσία το υπόλοιπο μέρος του καλείται να το συντηρήσει οικονομικά.

5.3 Κοινωνικά Χαρακτηριστικά

Όσον αφορά τα κοινωνικά στοιχεία της ΠΕ Λέσβου παρουσιάζει επίσης σημαντικά ζητήματα. Ειδικότερα, το μορφωτικό επίπεδο των μόνιμων κατοίκων του νησιού θεωρείται μέτριο, σύμφωνα με τα στατιστικά χαρακτηριστικά που παρουσιάστηκαν, ενώ υπάρχει σημαντικό ποσοστό ανεργίας στο νησί. Βέβαια, αρνητική επιρροή ζωτικής σημασίας έχει και η γενικότερη οικονομική κρίση που επιβαρύνει την Ελλάδα στο σύνολο, η οποία έχει συμβάλει σημαντικά στην φτωχοποίηση μέρους του μόνιμου πληθυσμού του νησιού. Τέλος, οι μεταναστευτικές ροές που εισέρχονται τα τελευταία χρόνια στο νησί έχουν προκαλέσει αξιοπρόσεκτες κοινωνικές αναταράξεις, όπως συγκρούσεις μεταξύ των προσφύγων και των μεταναστών με τους ντόπιους κατοίκους αλλά και μεταξύ τους.

Ακόμα, πολλές ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του νησιού αντιμετωπίζουν ποικίλα προβλήματα. Συγκεκριμένα, υπάρχει μεγάλο ποσοστό σιτιζόμενων ή και απόρων στους οποίους προστίθενται και οι ανεξέλεγκτες

προσφυγικές και παράνομες μεταναστευτικές ροές προς το νησί, δημιουργώντας ένα υπέρογκο φορτίο πιέσεων στους τοπικούς φορείς. Μάλιστα, επικρατεί υπέρμετρος συνωστισμός, κακές συνθήκες υγιεινής και ανασφάλεια στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ). Επιπρόσθετα, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός Ρομά που έχουν προβλήματα στέγασης και καταφεύγουν εν τέλει σε καταπάτηση χρήσεων γης. Αν κανείς αναλογιστεί και την πανδημία του Covid-19, ο οποίος βέβαια έχει βραχυπρόθεσμη αναμενόμενη διάρκεια, γίνεται αντιληπτή η συνολική πολυσύνθετη κοινωνική κρίση που επικρατεί στην νήσο της Λέσβου.

5.4 Κοινωνικός Εξοπλισμός

Ο κοινωνικός εξοπλισμός του τομέα της υγείας και πρόνοιας της ΠΕ Λέσβου κρίνεται ελλιπής. Η απουσία της τριτοβάθμιας περίθαλψης και του απαραίτητου νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού και οι ελλείψεις σε ειδικότητες, που οδηγεί σε αδυναμία κάλυψης ορισμένων ομάδων ασθενών, δημιουργεί πολλές φορές την ανάγκη να καταφύγουν οι κάτοικοι σε νοσοκομεία εκτός της Περιφερειακής Ενότητας για την απαραίτητη ιατρική περίθαλψη. Ακόμα, παρατηρείται κορεσμός των δομών περίθαλψης και ανακούφισης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, λόγω της σημαντικής αύξησης του πληθυσμού τους, ενώ η ανεπαρκής βρεφονηπιακή υποστήριξη αποτελεί γεγονός στο νησί.

Όσον αφορά τον εκπαιδευτικό εξοπλισμό, αν και διαθέτει σημαντική παρουσία υποδομών εκπαίδευσης, παρατηρείται έλλειψη επιστημονικού δυναμικού για την πλήρη στελέχωση των δομών και για την εργασία στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης.

Τέλος, όσον αφορά τον αθλητισμό, αν και τα τελευταία χρόνια έχει γίνει η απόπειρα αναβάθμισης των υπαρχουσών υποδομών, διακρίνεται περιορισμένη χρηματοδότηση από την Περιφέρεια για την πραγματοποίηση έργων αντίστοιχων του μεγέθους και του πληθυσμού του νησιού, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης.

5.5 Οικιστική Οργάνωση

Όσον αφορά την οικιστική οργάνωση της ΠΕ Λέσβου, παρατηρούνται ορισμένες αστοχίες σχεδιασμού και παραβάσεις. Συγκεκριμένα, η αυθαίρετη αστική διάχυση πόλεων όπως της Καλλονής και ιδιαίτερα της Μυτιλήνης και η αυθαίρετη δόμηση έχει οδηγήσει σε έντονη αστικοποίηση και περιθωριοποίηση των αγροτικών περιοχών. Παράλληλα στα μεγάλα αστικά κέντρα του νησιού στεγάζεται υπέρμετρος αριθμός αστικών λειτουργιών, οι οποίες αν και διαθέτουν ανεπαρκή ανάπτυξη των υποδομών τους, έχουν περιθωριοποιήσει τους κοινόχρηστους χώρους, ειδικότερα στο κέντρο της Μυτιλήνης, όπου έχουν πλέον ελαχιστοποιηθεί.

5.6 Τεχνική και Παραγωγική Υποδομή

Τα προβλήματα που παρουσιάζει το δίκτυο μεταφορών της Λέσβου είναι εμφανή και πολυεπίπεδα. Αρχικά, παρατηρείται σημαντική παραμέληση του οδικού δικτύου και ελλειμματική συνδεσιμότητα μεταξύ των διαφόρων περιοχών και ορόσημων του νησιού. Ακόμα, όσον αφορά το κέντρο της Μυτιλήνης, η ανάμειξη των εμπορικών και των επιβατηγών αφίξεων στον τοπικό λιμένα έχει προκαλέσει έντονη κυκλοφοριακή συμφόρηση στην γύρω περιοχή, ιδιαίτερα κατά την καλοκαιρινή περίοδο με την άφιξη των τουριστικών ροών, και σημαντική έλλειψη θέσεων στάθμευσης, γεγονός βέβαια που παρατηρείται και συνολικά στο κέντρο της πόλης. Επιπρόσθετα, οι ελλιπής αεροπορικές και λιμενικές συνδέσεις με την υπόλοιπη Ελλάδα και τα περιορισμένα ακτοπλοϊκά δρομολόγια προς το νησί έχουν επιφέρει υψηλό μεταφορικό κόστος για ανθρώπους και εμπορεύματα προς και από την Περιφερειακή Ενότητα. Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην ελλιπή εγχώρια συγκοινωνία, καθώς πρόκειται για νησί πολύ μεγάλης έκτασης και δυσκολεύει την επίσκεψη περιοχών μακριά από τα βασικά αστικά κέντρα του νησιού, χωρίς την διάθεση ικανοποιητικής συγκοινωνίας.

Όσον αφορά τις ενεργειακές υποδομές της Λέσβου, βαρυσήμαντο πρόβλημα αποτελεί η ηλεκτροδότηση. Η Μονάδα της ΔΕΗ στην Μυτιλήνη αποτελεί το κύριο ζήτημά της, καθώς όχι μόνο δεν υπάρχει η δυνατότητα της απαραίτητης επέκτασής της, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κάλυψη των αναγκών σε ηλεκτρισμό την

καλοκαιρινή περίοδο και τις διακοπές ηλεκτροδότησης να γίνονται ένα συχνό φαινόμενο το καλοκαίρι, αλλά και ρυπαίνει σημαντικά με την λειτουργία της το περιβάλλον. Ακόμα, η εξάρτηση της Μονάδας της ΔΕΗ για ανεφοδιασμό από την ηπειρωτική χώρα έχει προκαλέσει αύξηση της τιμής ανά κιλοβατώρα για τους ντόπιους. Την κατάσταση δυσχεραίνει και η περιορισμένη συμμετοχή των ΑΠΕ του νησιού στο ενεργειακό μείγμα, με το ενεργειακό δυναμικό της γεωθερμίας, στην οποία είναι πλούσια η Λέσβος, να μένει αναξιοποίητο.

Στο κομμάτι των τηλεπικοινωνιών της Λέσβου, η παρεμβολή τουρκικών δικτύων στο ανατολικό κομμάτι της επιφέρει δυσκολία στην επικοινωνία των μόνιμων κατοίκων της περιοχής. Τέλος, οι υποδομές της διαχείρισης αποβλήτων του νησιού παρουσιάζουν ορισμένες δυσλειτουργίες. Χαρακτηριστικά, υπάρχει αλληλοεπικάλυψη των καθηκόντων της Διαδημοτικής Επιχείρησης Διαχείρισης Απορριμμάτων και Περιβαλλοντικής Ανάπτυξης Λέσβου (ΔΕΔΑΠΑΛ) με την Ανακύκλωση Αιγαίου, ενώ οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές ταλανίζουν την περιοχή συχνά με προβλήματα καθαριότητας στους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους.

5.7 Οικονομία

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας της ΠΕ Λέσβου περνάει αισθητή κρίση, διαθέτοντας το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας του 2011. Συγκεκριμένα, παρατηρείται συρρίκνωση των αγροτικών και των κτηνοτροφικών περιοχών λόγω του κατακερματισμού της γης, προκαλώντας κατά τόπους υπερβόσκηση και ερημοποίηση. Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια έργων υποδομής και πολιτικών ανάπτυξης, με το κύριο παραγωγικό δυναμικό του νησιού, δηλαδή τους νέους, να αδιαφορούν σχετικά με την ενασχόληση στις αγροτικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Τέλος, παρατηρείται μη συντονισμένη άσκηση της αλιείας που οδηγεί σε μια σειρά προβλημάτων, όπως είναι η υπεραλίευση στις θάλασσες και τους κόλπους του νησιού.

Συνεχίζοντας με τον δευτερογενή τομέα, παρουσιάζει επίσης φθίνουσα πορεία. Γενικά, επικρατεί ανάγκη εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων των τοπικών βιοτεχνιών και μονάδων μεταποίησης, οι οποίες χαρακτηρίζονται από το μικρό μέγεθος και την περιορισμένη παραγωγική ικανότητα. Ακόμα, η λειτουργία ορισμένων μεταποιητικών βιοτεχνιών προκαλεί ρύπανση του περιβάλλοντος με την απόρριψη αποβλήτων σε φυσικούς αποδέκτες.

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον πιο σημαντικό για την οικονομία του νησιού, αφού καλύπτει μεγάλο μέρος της απασχόλησης. Σημαντικό στοιχείο είναι και το σε αυτόν αντιστοιχεί το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας από τους τρεις κλάδους. Η καθοδική πορεία των αφίξεων από την αρχή του μεταναστευτικού προβλήματος, και ιδιαίτερα των αφίξεων με κρουαζιέρα που αποτελούσε σημαντική πηγή εισόδου στο νησί, καταδεικνύει την εμφανή κάθοδο του τουρισμού, προκαλώντας παραμέληση των υποδομών φιλοξενίας ως προς την αναβάθμισή τους. Ακόμα, σε αντίθεση με όσα αναφέρει το σχέδιο ΕΠΧΣ&ΑΑ-Τ, το νησί διαθέτει μικρό αριθμό καταλυμάτων μεγάλης κλίμακας και έντονη εποχική τουριστική δραστηριότητα, καθώς δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμα μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Τέλος, ο μοναδικός χώρος camping στο νησί παρουσιάζει προβλήματα λειτουργίας, με αποτέλεσμα οι αφίξεις σε αυτό να είναι ελάχιστες.

5.8 Φυσικό Περιβάλλον

Η ΠΕ Λέσβου διαθέτει πολυποίκιλο φυσικό περιβάλλον, γεγονός που μπορεί να προκαλεί ζητήματα ως προς την διαχείρισή του. Πράγματι, υπάρχει ανεπαρκής προστασία και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, λόγω της ελλιπούς πυροπροστασίας των εκτάσεων πρασίνου και των κατά τόπους αυθαίρετων χρήσεων γης. Ακόμα ένα βασικό ζήτημα αποτελεί η αμέλεια οριοθέτησης και προστασίας των ρεμάτων και των ποταμών του νησιού, τα οποία διασχίζουν περιοχές Natura, σημαντικούς βιότοπους, αλλά και μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Καλλονή. Τέλος, υπάρχουν και περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις από την αθρόα προσέλευση μεταναστών καθ' όλη την έκταση του νησιού.

5.9 Πολιτισμός

Παρά το πλούσιο πολιτιστικό περιβάλλον της Λέσβου, εντοπίζεται αμέλεια ανάδειξης του. Ειδικότερα, η αμέλεια από τους αρμόδιους φορείς και την κεντρική κυβέρνηση για ολική καταγραφή των τοπόσημων, αλλά

και η έλλειψη έργων και πολιτικών ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων, δυσκολεύει την προώθηση και την ενημέρωση των τουριστών ως προς αυτά και οδηγεί στην ανεπαρκή ανάδειξη των παραδόσεων και των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του νησιού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των παραπάνω αποτελεί το ιστορικό κέντρο της Μυτιλήνης, του οποίου η ιστορία ξεπερνά τα 100 χρόνια ζωής, αλλά διαθέτει ελάχιστες πολιτιστικές δραστηριότητες.

5.10 Αναπτυξιακός Προγραμματισμός

Όσον αφορά τον αναπτυξιακό προγραμματισμό της ΠΕ Λέσβου, παρατηρείται απουσία πρόσφατων αναπτυξιακών προγραμμάτων και προγραμμάτων σχεδιασμού.

6 Στόχος και Υποστόχοι

Γεγονός αποτελεί η συνεχής αύξηση της σημασίας του τουρισμού για την χώρα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις νησιωτικών ενοτήτων, και η σημασία της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος σε όλη την έκταση της επικράτειας. Λαμβάνοντας υπόψιν λοιπόν τις επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον κρίνεται αναγκαίος στόχος η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη για όλη την χώρα. Αυτή την κατεύθυνση ακολουθεί και ο στόχος που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης, ο οποίος διατυπώνεται ως εξής:

«Η ολοκληρωμένη και βιώσιμη αξιοποίηση των πόρων φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Περιφερειακών Ενοτήτων (Π.Ε.) της χώρας»

αξιοποιώντας τους πόρους αυτούς με σεβασμό, σε στενή σχέση και αλληλεπίδραση με τους λοιπούς τομείς δραστηριότητας και σε αρμονία με την παράδοση και ιστορική διαδρομή των μελετώμενων περιοχών.

Πρώτο βήμα για την επίτευξη του παραπάνω στόχου είναι ο προσδιορισμός υποστόχων. Η εξαγωγή των υποστόχων αποτελεί διαδικασία που στην οποία συντελούν το υφιστάμενο χωροταξικό πλαίσιο ανά τα επίπεδα σχεδιασμού ενδιαφέροντος και η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης. Ειδικότερα, αναγκαία είναι η αναγνώριση και η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, ώστε οι υποστόχοι να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες της περιοχής και να επιλύουν υφιστάμενα προβλήματα, επιδιώκοντας τον στόχο. Όσον αφορά τον συντελεστή του υφιστάμενου χωροταξικού πλαισίου, περιλαμβάνει κατευθύνσεις που κρίνεται απαραίτητο από τον θεσμό του σχεδιασμού να συμπεριληφθούν κατά αυτόν, είτε αφορούν έμμεσα είτε άμεσα την περιοχή μελέτης και τις προδιαγραφές του στόχου της εργασίας.

Στην συνέχεια, παρατίθενται οι υποστόχοι, όπως αυτοί προσδιορίστηκαν με βάση την προβλεπόμενη διαδικασία.

1. **Ανάδειξη και Προώθηση του Εναλλακτικού Τουρισμού**
   Στο πλαίσιο του κυρίως στόχου της μελέτης για βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού, η αξιοποίηση των πολιτιστικών και φυσικών ιδιαιτεροτήτων της Λέσβου για ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού, χωρικά, χρονικά και με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον, κρίνεται απαραίτητη. Στην περιοχή μελέτης δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμα βήματα προς την αξιοποίηση αυτών, με την βιομηχανία του τουρισμού να προσανατολίζεται προς τις συμβατικές μορφές της και να γνωρίζει την πτώση τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, δυνατότητες διαθέτουν οι θεματικές
   - του ιαματικού τουρισμού λόγω του γεωθερμικού δυναμικού του νησιού,
   - του οικοτουρισμού εξαιτίας των μοναδικών του φυσικών του πόρων,
   - του αγροτουρισμού που μπορεί να υποστηρίξει η ιστορική αγροτική δραστηριότητά του νησιού,
   - του πολιτιστικού τουρισμού εξαιτίας των πλούσιων πολιτιστικών και πολιτισμικών πόρων,
   - του θαλάσσιου τουρισμού λόγω των πλουσιόδωρων βυθών που περιβάλλον τη νήσο,

- του θρησκευτικού λαμβάνοντας υπόψιν την αξιοσημείωτη σχέση του νησιού με την μακρά εκκλησιαστική ιστορία,
- του αστικού λόγω του ιστορικού κέντρου της πόλης της Μυτιλήνης,
- του αθλητικού εξαιτίας της σημαντικής αθλητικής δραστηριότητας που φιλοξενεί το νησί και
- του συνεδριακού λόγω του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

2. **Ψηφιακός Μετασχηματισμός των Τουριστικών Υπηρεσιών και Χώρων**
   Χαρακτηριστική είναι η απουσία τόσο της οποιασδήποτε ψηφιακής προβολής του τουρισμού της Λέσβου, όσο και η ενημέρωση για τις τουριστικές υποδομές και δραστηριότητες ενός τέτοιου μεγάλου νησιού**.** Για αυτό κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων και η διαδικτυακή ανάρτηση του τουριστικού πλούτου της νήσου. Τα συστήματα αυτά θα οργανώσουν και θα προβάλουν κατάλληλα στον επισκέπτη τις δραστηριότητες και τα αξιοθέατα που μπορεί να επισκεφτεί, a priori.
3. **Προφύλαξη και Διατήρηση των Προστατευόμενων Περιοχών και Περιοχών Φυσικό Κάλους**
   Το πλούσιο και καλαίσθητο φυσικό τοπίο της Λέσβου μπορεί να αποτελέσει πόλος έλξης τουριστικών δραστηριοτήτων. Η πρόληψη των ενεργειών που δύναται να υποβαθμίσουν ή και καταστρέψουν τις περιοχές αυτές κρίνεται απαραίτητη και κομβική για την διατήρηση και προστασία του ευρύτερου περιβάλλοντος του νησιού αλλά και για την ανάπτυξη της περιοχής μελέτης. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η προστασία αυτού και από ρυπογόνους παράγοντες κατά την διάρκεια των δυνητικών τουριστικών επισκέψεων.
4. **Αναβάθμιση και Αναδιάρθρωση των Μεταφορικών Υποδομών**
   Ο εν λόγω υποστόχος αποβλέπει στην αναβάθμιση της υπάρχουσας υποδομής των συγκοινωνιών και μεταφορών στη νήσο Λέσβου. Πρώτος άξονας του στόχου είναι η υποστήριξη και προώθηση των ήπιων μορφών μετακίνησης και η αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας στα αστικά κέντρα. Δεύτερος άξονας είναι η αναβάθμιση του οδικού δικτύου και η αναβάθμιση συγκοινωνίας για την βελτίωση της προσβασιμότητας των ορόσημων της περιοχής και την εγχώρια διασύνδεση των περιοχών. Με αυτόν τον τρόπο θα αρθούν τα προβλήματα προσβασιμότητας των δυνητικών τουριστικών προορισμών και θα ενισχυθεί η συνοχή μεταξύ των οικισμών του νησιού. Επιπλέον, προωθείται η συγκοινωνιακή διασύνδεση της νήσου με το Αιγαίο αλλά και με όλη την επικράτεια, με την δημιουργία ικανοποιητικών λιμενικών και αεροπορικών διασυνδέσεων, που θα ενισχύσει την συνοχή της με τις υπόλοιπες νησιωτικές ενότητες του Αιγαίου και θα την ανεξαρτητοποιήσει από το λιμάνι του Πειραιά.
5. **Βιώσιμη Αναβάθμιση και Επέκταση των Υποδομών Κατανάλωσης**
   Την θερινή περίοδο δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί η ζήτηση σε ηλεκτρικό ρεύμα και παροχή νερού, η οποία αυξάνεται λόγω των τουριστικών εισροών, με αποτέλεσμα να παρατηρείται συχνά η διακοπή της παροχής ρεύματος και νερού. Σε αυτή την ζήτηση, έρχεται να προστεθεί και αυτή εξαιτίας των αθρόων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και την υπερλειτουργία ΚΥΤ στην περιοχή. Έτσι, κρίνεται αναγκαία η αναβάθμιση και η επέκταση των υπαρχόντων υποδομών παραγωγής, αποθήκευσης και διανομής, εξασφαλίζοντας παράλληλα την βιωσιμότητα στην παραγωγική διαδικασία.
6. **Διασφάλιση Κοινωνικής Συνοχής και Ευημερίας**
   Οι κοινωνικές και οι οικονομικές αναταράξεις που έχουν επιφέρει οι μεταναστευτικές ροές, σε συνδυασμό με τις ήδη υπάρχουσες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, έχουν οδηγήσει τα τελευταία χρόνια σε αρκετά κοινωνικά προβλήματα και αναταραχές στο νησί. Οι δυσμενείς συνθήκες που ζουν οι πρόσφυγες και οι παράνομοι μετανάστες, τα προβλήματα στέγασης των ρομά κ.α., υποστηλώνουν την ανασφάλεια στο νησί και αποτρέπουν την κοινωνική ευημερία, την ανάπτυξη αλλά και την επιλογή της Λέσβου ως πιθανό τουριστικό προορισμό. Μάλιστα, οι πιέσεις που δέχονται οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, συχνά μεταφράζονται σε πιέσεις προς την τοπική κοινωνία οδηγώντας σε εντάσεις και διαμάχες. Λόγω των παραπάνω, στόχος αποτελεί ο κατευνασμός των εντάσεων και των συγκρούσεων

και η υποβοήθηση του μόνιμου ή μη μόνιμου ευπαθή πληθυσμού, σε συνεργασία με την Περιφέρεια και τις αρμόδιες αρχές.

7 Δόμηση Εναλλακτικών Σεναρίων

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η αφηγηματική περιγραφή τεσσάρων εναλλακτικών σεναρίων ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, συμπεριλαμβανομένου του σεναρίου βάσης. Το σενάριο βάσης περιγράφει την μελλοντική κατάσταση της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου σύμφωνα με τις τάσεις εξέλιξης της υφιστάμενης κατάστασης. Τα υπόλοιπα τρία εναλλακτικά σενάρια περιγράφουν την μελλοντική εικόνα της περιοχής ως προς την ανάπτυξή της μέσα από τον τουρισμό και την πράσινη ανάπτυξη. Σε κάθε περίπτωση, οι υποστόχοι επιτυγχάνονται και αντικείμενο της περιγραφής είναι οι επιμέρους μεταβλητές των υποστόχων αλλά και το πρότυπο δραστηριοτήτων της νήσου. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα τέσσερα σενάρια, ενώ στο Παράρτημα Ι παρατίθενται για κάθε σενάριο αντίστοιχη χάρτες που παρέχουν την χωρική πληροφορία ορισμένων βασικών μεταβλητών της ανάπτυξης της περιοχής.

7.1 Σενάριο 0 - Σενάριο Βάσης

Η ανάπτυξη της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου δεν γίνεται με γνώμονα κάποιον συγκεκριμένο άξονα, με τις παρεμβάσεις που γίνονται στην υπάρχουσα κατάσταση να είναι ελάχιστες. Οι δραστηριότητες του νησιού συγκεντρώνονται στις πρωτεύουσες των δύο δήμων του νησιού, την Καλλονή και την Μυτιλήνη και ιδιαιτέρως στην δεύτερη, προωθώντας έτσι ένα συγκεντρωτικό τρόπο ανάπτυξης του νησιού. Στον *Χάρτη 23 του Παραρτήματος Ι* παρουσιάζεται γραφικά η χωρική κατανομή των δραστηριοτήτων, όπως αυτή περιγράφεται παραπάνω.

Ο εναλλακτικός τουρισμός παρουσιάζεται παραμελειμένος, καθώς δεν έχει γίνει προσπάθεια ανάδειξης και προώθησής όλων των μορφών του. Αρχικά, ο θρησκευτικός τουρισμός παραμένει ο κυρίαρχος στην συγκεκριμένη κατηγορία στο νησί, λόγω της σημαντικής παρουσίας των εκκλησιών και των μονών σε όλη την έκταση του νησιού, ιδιαίτερα βόρεια της Ερεσού, στα μοναστήρια και εκκλησίες σε Αγιάσο και Μανταμάδο και στην Μητρόπολη Μυτιλήνης. Παράλληλα, ο αθλητικός τουρισμός παραμένει αξιοπρόσεκτος για το μέγεθος του νησιού, ιδιαίτερα στην Μυτιλήνη με το δημοτικό στάδιο, στην Καλλονή με το νέο γήπεδο και σε αρκετές ακτές όπου διεξάγονται extreme sports. Ωστόσο, ο ιαματικός και ο πολιτιστικός τουρισμός παραμένουν μη ανεπτυγμένοι, με τις πλούσιες γεωθερμικές πηγές του νησιού να μην έχουν αξιοποιηθεί, ενώ τα πολυάριθμα πολιτιστικά της μνημεία, όπως το αρχαίο θέατρο της Μυτιλήνης, το κάστρο του Μολύβου και το αιολικό ιερό του Κλοπέδη Λέσβου, να μην έχουν αναδειχθεί καταλλήλως. Ακόμα, δεν γίνεται αξιοποίηση των προοπτικών και των δυνατοτήτων που διαθέτει ο οικοτουρισμός λόγω του πολυποίκιλλου φυσικού περιβάλλοντος του νησιού και ο αγροτουρισμός δεν έχει απολύτως καμία παρουσία, μιας και οι καλλιέργειες περιορίζονται από ανάμειξη των χρήσεων γης. Τέλος, ο θαλάσσιος τουρισμός, αν και έχει ορισμένη παρουσία στο νησί με την ύπαρξη περιοχών ελλιμενισμού, όπως την Μαρίνα Μυτιλήνης, παραμένει παραμελειμένος, όπως επίσης και ο αστικός και ο συνεδριακός τουρισμός, κυρίως για την πόλη της Μυτιλήνης, η οποία έχει και τις περισσότερες προοπτικές σε αυτές τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού.

Στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού των τουριστικών υπηρεσιών και χώρων δεν γίνεται προσπάθεια επιστράτευσης της τεχνολογίας προς όφελος του τουρισμού. Η ψηφιακή και η διαδικτυακή προβολή των τουριστικών δραστηριοτήτων θεωρείται ανεπαρκής, καθώς δεν έχει αναπτυχθεί κάποια βάση δεδομένων που να αφορά την παραπάνω θεματολογία. Επίσης, παρά την ανάπτυξη της τεχνολογίας, το νησί δεν δείχνει ενδιαφέρον για την οργάνωση πληροφοριακών συστημάτων για την οποιαδήποτε υπηρεσία.

Λόγω της άναρχης ανάπτυξης της Λέσβου, παρατηρείται παραμέληση και φθορά του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής. Προστατευόμενες περιοχές του δικτύου natura 2000 όπως το όρος του Ολύμπου, η βόρεια Λέσβος, οι νησίδες της Λέσβου, ο κόλπος της Καλλονής και της Γέρας και το απολιθωμένο δάσος απειλούνται από πυρκαγιές, υπερβόσκηση, υπεραλίευση, ανεξέλεγκτο κυνήγι της πανίδας

της περιοχής, καθώς και από άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η χωροθέτηση έργων μέσα σε αυτές της περιοχές ή και οι ανεξέλεγκτες τουριστικές δραστηριότητες που ενδέχεται να επιβαρύνουν το περιβάλλον και να αλλοιώσουν τις περιοχές φυσικού κάλλους και τους ιδιαίτερους παραδοσιακούς οικισμούς του νησιού.

Όσον αφορά τις υποδομές μεταφορών, εμφανίζονται παραμελημένες και κρίνονται ελλιπείς. Αν και το οδικό δίκτυο είναι αναβαθμισμένο τόσο ως προς την ποιότητά του, όσο και ως προς την λειτουργικότητά του, όπως άλλωστε προέβλεπαν και τα επιχειρησιακά σχέδια της Περιφέρειας (*Πίνακα 15 του Παραρτήματος ΙΙ*), οι δημόσιες συγκοινωνίες θεωρούνται σχεδόν ανύπαρκτες, ειδικά για μετακινήσεις μέσα στο νησί, με αποτέλεσμα να υπάρχει και ελλιπής συνδεσιμότητα μεταξύ των διαφόρων τοπόσημων και των πόλεων της περιοχής. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την έλλειψη ήπιων μορφών κινητικότητας μέσα στις πόλεις του νησιού και ειδικότερα στην Μυτιλήνη, προκαλεί μόνιμη κυκλοφοριακή συμφόρηση στην εν λόγω πόλη αλλά και σε παρόμοια αστικά κέντρα. Τέλος, αν και οι λιμενικές και οι αεροπορικές εγκαταστάσεις (αερολιμένας και λιμάνι Μυτιλήνης και λιμάνι Σιγρίου) μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες της ΠΕ, η συνδεσιμότητά της με την υπόλοιπη επικράτεια είναι ανεπαρκής, με τα δρομολόγια να είναι ημερήσια και τις τιμές των εισιτηρίων να είναι υψηλές.

Ομοίως με τις υποδομές των μεταφορών, και οι υποδομές κατανάλωσης εμφανίζονται ανεπαρκείς, καθώς αδυνατούν να καλύψουν την ζήτηση σε νερό και ηλεκτρικό ρεύμα τους θερινούς μήνες. Αν και οι υποδομές ενέργειας έχουν αναβαθμιστεί, όπως προβλέπεται και στα σχετικά επιχειρησιακά σχέδια, με την δημιουργία ΑΠΕ, η λειτουργία αυτών γίνεται εις βάρος του περιβάλλοντος, καθώς χωροθετούνται αυθαίρετα σε προστατευόμενες περιοχές, πληγώνοντας έτσι τους τοπικούς φυσικούς πόρους. Από την άλλη πλευρά, η ζήτηση του νησιού σε νερό προσπαθεί να καλυφθεί μέσω της υπεράντλησης φυσικών πόρων, μιας και οι αντίστοιχες υποδομές είναι υποανάπτυκτες και δεν υπάρχει κατάλληλος σχεδιασμός.

Τέλος, διατηρείται στην κοινωνία της νήσου της Λέσβου η τεταμένη ατμόσφαιρα, η οποία χαρακτηρίζεται από εντάσεις και κοινωνικές αναταράξεις, αλλά και από ανασφάλεια τόσο για την υπάρχουσα κατάσταση, όσο και για το μέλλον του νησιού. Το απάνθρωπο επίπεδο επιβίωσης των ευπαθών ομάδων, αλλά και οι υπέρμετρα κορεσμένες υποδομές φιλοξενίας των προσφύγων και των παράνομων μεταναστών, οι οποίες προσφέρουν ανεπαρκής συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης, οδηγεί σε συχνές συγκρούσεις τόσο μεταξύ των ατόμων των κοινωνικών αυτών ομάδων, όσο και με τους ντόπιους.

7.2 Σενάριο 1 - Έμφαση στην Τουριστική Ανάπτυξη

Μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή της Ενότητας Λέσβου είναι ο τουρισμός. Παράλληλα, οι δραστηριότητες κατανέμονται πλήρως αποκεντρωμένα και αναπτύσσονται γύρω από τον εκάστοτε οικισμό (Ερεσός, Άντισσα, Μήθυμνα, Πέτρα, Καλλονή, Αγία Παρασκευή, Μυτιλήνη, Μανταμάδος, Πολίχνιτος, Βατερά, Αγιάσου και Πλωμάρι) για την πλήρη ανάπτυξη όλης της νήσου. Στον *Χάρτη 24 του Παραρτήματος Ι* παρουσιάζεται μεταξύ άλλων, χωρικά η περιγραφόμενη κατανομή των δραστηριοτήτων.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει πλήρως αναπτυχθεί όντας ο βασικός άξονας ανάπτυξης της περιοχής. Για τον σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, οργανώνεται και αναπτύσσεται ο ιαματικός τουρισμός με την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού των περιοχών της Μήθυμνας, του Πολιχνίτου, στον κόλπο της Γέρας και βορειοδυτικά της Μυτιλήνης. Δύο ακόμη μορφές εναλλακτικού τουρισμού που οργανώνονται για πρώτη φορά είναι ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός. Ο πρώτος αναπτύσσεται στις περιοχές του δικτύου natura 2000 και ειδικά γύρω από το όρος του Ολύμπου, τα έλη Ντίπι, τους κόλπους και τις νησίδες Λέσβου όπου παρατηρούνται πολλά και διαφορετικά είδη χλωρίδας και πανίδας και στα καταφύγια άγριων ζώων, ενώ ο δεύτερος στην πεδιάδα Καλλονής και στην νοτιοανατολική Λέσβο. Οι δύο αυτές μορφές αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα και μη βιώσιμα σε περιοχές πλούσιου φυσικού κάλλους και κάμπους αντίστοιχα, πολλές φορές χωρίς σεβασμό στο τοπίο και τους φυσικούς πόρους. Σημαντικές θεματικές τουρισμού που συνεχίζουν να συμμετέχουν σημαντικά στην πίτα

των τουριστικών δραστηριοτήτων είναι αυτές του πολιτισμικού (Αρχαίο Θέατρο και Κάστρο Μυτιλήνης, αρχαία Μήθυμνα και το κάστρο της, πολυάριθμοι παραδοσιακοί οικισμοί, αιολικό Ιερό Κλοπέδη Λέσβου, Ακρόπολη Ερεσού κ.α.) και του θρησκευτικού τουρισμού (βόρεια της Ερεσσού, στα μοναστήρια και εκκλησίες σε Αγιάσο και Μανταμάδο και στην Μητρόπολη Μυτιλήνης, κυρίως). Τα ορόσημα υψίστης πολιτιστικής αξίας που εντάσσονται στις δύο παραπάνω κατηγορίες αναδεικνύονται ευρέως και διατηρούνται. Σημαντική είναι και η παρουσία του αθλητικού τουρισμού που συνεχίζει να προσελκύει τουρίστες για αθλητικές δραστηριότητες, ρόλο αντίστοιχο με τον θαλάσσιο τουρισμό, όπου οι θαλάσσιες δραστηριότητες προωθούνται εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος προσελκύοντας περισσότερους ενδιαφερόμενους. Οι δύο αυτές θεματικές χρησιμοποιούν ως εμπορικό πλεονέκτημα το πλούσιο θαλάσσιο και χερσαίο τοπίο της Ενότητας Λέσβου, αλλά λόγω της ανεξέλεγκτης ανάπτυξής τους συχνά το βλάπτουν. Ο αθλητικός τουρισμός συναντάται ιδιαίτερα στην Μυτιλήνη με το δημοτικό στάδιο, στην Καλλονή με το νέο γήπεδο και σε αρκετές ακτές όπου διεξάγονται extreme sports. Σε ότι αφορά την χωρική ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, συναντάται στις νότιες και βορειοδυτικές ακτές του νησιού, στη Μυτιλήνη (Μαρίνα Μυτιλήνης), στο λιμάνι του Σιγρίου, στο αγκυροβόλι του Πλωμαρίου και στον κόλπο της Καλλονής. Ακόμη, αναβαθμίζεται το αστικό περιβάλλον της πόλης της Μυτιλήνης αρκετά ώστε να αναπτυχθεί ο αστικός τουρισμός γύρω από τα πολιτιστικά αγαθά του ιστορικού κέντρου. Τέλος, αξιοποιώντας της ακαδημαϊκή δραστηριότητα του Πανεπιστημίου Αιγαίου δίνεται σημαντική έμφαση στον συνεδριακό τουρισμό.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων, οι τουριστικές υπηρεσίες και χώροι αναβαθμίζονται μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού. Η ψηφιακή και διαδικτυακή προβολή των χώρων τουριστικού ενδιαφέροντος είναι γεγονός μέσα από την ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων. Δημιουργούνται ακόμη, βάσεις δεδομένων με δραστηριότητες και τοπόσημα που θα υποστηρίξουν την ψηφιακή ανάδειξη και λειτουργικότητα του νησιού.

Κατά την μονόπλευρη ανάπτυξη του τουριστικού τομέα και την προσέλκυση δραστηριοτήτων, μερικώς πληγμένο εμφανίζεται το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον από τις διάχυτες τουριστικές δραστηριότητες. Γεγονότα όπως πυρκαγιές και οι ανεξέλεγκτες ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η υπεραλίευση, το κυνήγι, η ρίψη απορριμμάτων και η εκτεταμένη κτηνοτροφία περιορίζονται με αποτέλεσμα την προστασία της ακεραιότητας του περιβάλλοντος της νήσου, αλλά η μονοθεματική ανάπτυξη του τουρισμού πλήττει σε αξιοπρόσεκτο βαθμό το περιβάλλον μέσω της κατανάλωσης πόρων. Συγκεκριμένα, οι προστατευόμενες περιοχές του δικτύου natura 2000 στην περιοχή του όρους Όλυμπος, τη βορειοδυτική Λέσβο και το απολιθωμένο δάσος καταπατούνται με την ανεξέλεγκτη χωροθέτηση πάρκων ΑΠΕ για την κάλυψη της ζήτησης. Οι υπόλοιπες προστατευόμενες περιοχές και καταφύγια άγριας ζωής προστατεύονται από ανθρώπινες δραστηριότητες και ιδιαίτερα οι παραδοσιακοί οικισμοί που υποστηλώνουν τον τουρισμό.

Οι υποδομές μεταφορών ακολουθώντας την αυξημένη ζήτηση των τουριστικών δραστηριοτήτων αναβαθμίζονται εως ένα βαθμό. Το οδικό δίκτυο είναι αναβαθμισμένο ως προς την υποδομή και το δίκτυο (*Πίνακα 15 του Παραρτήματος ΙΙ*) αλλά λόγω της αυξημένης ζήτησης δεν ανταπεξέρχεται κυκλοφοριακά ώστε να παρατηρείται κυκλοφοριακή συμφόρηση στο αστικό κέντρο της Μυτιλήνης, αλλά και σε άλλα ανά περίπτωση, τους θερινούς μήνες. Ακόμη, η συνδεσιμότητα της νήσου με την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια εμφανίζεται επαρκής ακτοπλοϊκά και αεροπορικά, μέσω των λιμένων της Μυτιλήνης και του Σιγρίου και του αερολιμένα "Οδυσσέας Ελύτης". Σημαντική είναι η παρουσία των μαζικών μέσων μεταφοράς που σε συνδυασμό με το αναβαθμισμένο οδικό δίκτυο εξασφαλίζουν επαρκή προσβασιμότητα σε τοπόσημα, κέντρα δραστηριοτήτων και προορισμούς κοινωνικής μέριμνας σε όλη την έκταση της Ενότητας. Παράλληλα, στα μεγάλα αστικά κέντρα όπως αυτό της Μυτιλήνης, κάνουν την εμφάνισή τους οι ήπιες μορφές μεταφοράς ως ένα πρώτο, αλλά όχι επαρκές, βήμα για βιώσιμη κινητικότητα.

Οι υποδομές κατανάλωσης είναι επίσης αναβαθμισμένες και καλύπτουν την ζήτηση σε ενέργεια και νερό ακόμη και την θερινή περίοδο όπου κορυφώνεται. Η αναβάθμιση των υποδομών γίνεται βιαστικά και με γνώμονα την κάλυψη της ζήτησης χωρίς να δίνεται η απαραίτητη προσοχή στην προστασία των φυσικών

πόρων. Χαρακτηριστικό είναι η ανεξέλεγκτη χωροθέτηση παρκών ΑΠΕ σε όλη την έκταση της νήσου. Εκτός από αιολικά και φωτοβολταϊκά πάρκα, υπάρχουν και γεωθερμικά που αξιοποιούν το γεωθερμικό δυναμικό της περιοχής, ακόμα και σε προστατευόμενες περιοχές (Περιοχή δικτύου natura 2000 βόρεια Λέσβου, νότια της Μήθυμνας).

Τέλος, βασική προϋπόθεση για την τουριστική ανάπτυξη και ανάδειξη μιας περιοχής ως προορισμό, είναι η κοινωνική συνοχή και ευημερία. Πράγματι, έχει εξασφαλιστεί η κοινωνική ευημερία και η αίσθηση της ασφάλειας με τον κατευνασμό των κοινωνικών αναταράξεων. Κοινωνικες αναταράξεις που οφείλονταν σε μη αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης των ευπαθή κοινωνικά ομάδων, και ιδιαίτερα των παράνομων μεταναστών και προσφύγων. Οι δομές φιλοξενίας των τελευταίων είναι κορεσμένες μεν, αλλά με επαρκής ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης δε.

7.3 Σενάριο 2 - Ισοβαρή Πράσινη και Τουριστική Ανάπτυξη

Κατά αυτό το σενάριο η ανάπτυξη της περιοχής μελέτης επιτυγχάνεται μέσα από την ισοβαρή ανάπτυξη του τουρισμού και των «πράσινων» προοπτικών. Στο πλαίσιο αυτό, οι δραστηριότητες κατανέμονται γύρω από δίπολα οικισμών (Ερεσός - Σίγρι, Μήθυμνα - Πέτρα, Καλλονή - Αγία Παρασκευή, Μυτιλήνη – Μανταμάδος, Πολίχνιτος - Βατερά και Αγιάσου - Πλωμάρι), που επιμερίζουν τις δραστηριότητες και προωθούν την ανάπτυξη καθ’ όλη την έκταση του νησιού, μειώνοντας παράλληλα τις αποστάσεις. Αυτή η κατανομή παρουσιάζεται χωρικά στον *Χάρτη 25 του Παραρτήματος Ι*. Οι δραστηριότητες κατανέμονται σε περιοχές εκτός προταστευόμενων περιοχών, ενώ όσες χωροθετούνται εντός, γίνονται ελεγχόμενα και εξασφαλίζοντας την ακεραιότητα του περιβάλλοντος.

Ο εναλλακτικός τουρισμός εμφανίζεται ανεπτυγμένος όντας ένας βασικός άξονας ανάπτυξης. Για τον σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, οργανώνεται και αναπτύσσεται ο ιαματικός τουρισμός με την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού των περιοχών της Μήθυμνας, του Πολιχνίτου, του κόλπου της Γέρας και βορειοδυτικά της Μυτιλήνης. Δύο ακόμη μορφές εναλλακτικού τουρισμού που οργανώνονται για πρώτη φορά είναι ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός. Ο πρώτος αναπτύσσεται στις περιοχές του δικτύου natura 2000 και ειδικά γύρω από το όρος του Ολύμπου, τα έλη Ντίπι, τους κόλπους και τις νησίδες Λέσβου όπου παρατηρούνται πολλά και διαφορετικά είδη χλωρίδας και πανίδας και στα καταφύγια άγριων ζώων, ενώ ο δεύτερος στην πεδιάδα Καλλονής και στην νοτιοανατολική Λέσβο. Οι δύο αυτές μορφές αναπτύσσονται βιώσιμα σε περιοχές πλούσιου φυσικού κάλλους και κάμπους αντίστοιχα, με απόλυτο σεβασμό στο τοπίο και τους φυσικούς πόρους. Σημαντικές θεματικές τουρισμού που συνεχίζουν να συμμετέχουν σημαντικά στην πίτα των τουριστικών δραστηριοτήτων είναι αυτές του πολιτισμικού (Αρχαίο Θέατρο και Κάστρο Μυτιλήνης, αρχαία Μήθυμνα και το κάστρο της, πολυάριθμοι παραδοσιακοί οικισμοί, αιολικό Ιερό Κλοπέδη Λέσβου, Ακρόπολη Ερεσού κ.α.) και του θρησκευτικού τουρισμού (βόρεια της Ερεσσού, στα μοναστήρια και εκκλησίες σε Αγιάσο και Μανταμάδο και στην Μητρόπολη Μυτιλήνης, κυρίως). Τα τοπόσημα υψίστης πολιτιστικής αξίας που εντάσσονται στις δύο παραπάνω κατηγορίες αναδεικνύονται ευρέως και διατηρούνται. Σημαντική είναι και η παρουσία του αθλητικού τουρισμού που συνεχίζει να προσελκύει τουρίστες για αθλητικές δραστηριότητες, ρόλο αντίστοιχο με τον θαλάσσιο τουρισμό, όπου οι θαλάσσιες δραστηριότητες προωθούνται βιώσιμα προσελκύοντας περισσότερους ενδιαφερόμενους. Ο αθλητικός τουρισμός συναντάται ιδιαίτερα στην Μυτιλήνη με το δημοτικό στάδιο, στην Καλλονή με το νέο γήπεδο και σε αρκετές ακτές όπου διεξάγονται extreme sports. Σε ότι αφορά την χωρική ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, συναντάται στις νότιες και βορειοδυτικές ακτές του νησιού, στη Μυτιλήνη (Μαρίνα Μυτιλήνης), στο λιμάνι του Σιγρίου, στο αγκυροβόλι του Πλωμαρίου και στον κόλπο της Καλλονής. Οι δύο αυτές θεματικές χρησιμοποιούν ως εμπορικό πλεονέκτημα το πλούσιο θαλάσσιο και χερσαίο τοπίο της Ενότητας Λέσβου. Ακόμη, αναβαθμίζεται το αστικό περιβάλλον της πόλης της Μυτιλήνης για να αναπτυχθεί ο αστικός τουρισμός γύρω από τα πολιτιστικά αγαθά του ιστορικού κέντρου. Τέλος, αξιοποιώντας της ακαδημαϊκή δραστηριότητα του Πανεπιστημίου Αιγαίου δίνεται μια έμφαση στον συνεδριακό τουρισμό.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων, οι τουριστικές υπηρεσίες και χώροι αναβαθμίζονται μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού. Η ψηφιακή και διαδικτυακή προβολή των χώρων τουριστικού ενδιαφέροντος είναι γεγονός μέσα από την ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων. Δημιουργούνται ακόμη, βάσεις δεδομένων με δραστηριότητες και τοπόσημα που θα υποστηρίξουν την ψηφιακή ανάδειξη και λειτουργικότητα του νησιού.

Κατά την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα και την προσέλκυση δραστηριοτήτων, σημαντική προϋπόθεση για πράσινη ανάπτυξη είναι η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Για τον λόγο αυτό η ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών και των περιοχών φυσικού κάλλους παραμένει άθικτη με την αρχή της πρόληψης και με την ελεγχόμενη ανάπτυξη και χωροθέτηση των δραστηριοτήτων και έργων. Οι προστατευόμενες περιοχές του τόπου περιλαμβάνουν το δίκτυο natura 2000 όπως την περιοχή του όρους Όλυμπος, στον κόλπο γέρας και έλη Ντίπι, τη βορειοδυτική Λέσβο, το απολιθωμένο δάσος και τον Κόλπο Καλλονής. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα καταφύγια άγριων ζώων και οι βιότοποι εντός αυτών, αλλά και οι παραδοσιακοί οικισμοί στην Μήθυμνα και Πέτρα, στην Αγία Παρασκευή, στο Σίγρι, στην Ερεσό, στον Πολιχνίτο κ.α.

Οι υποδομές μεταφορών όντας αναδιαρθρωμένες και αναβαθμισμένες καλύπτουν την ζήτηση με την αντίστοιχη προσφορά, βιώσιμα. Το οδικό δίκτυο είναι αναβαθμισμένο ενώ κυκλοφοριακά δεν παρατηρείται κυκλοφοριακή συμφόρηση στα αστικά κέντρα καθόλη την διάρκεια του έτους. Ειδικότερα, δίνεται έμφαση στην αναβάθμιση των οδικών τμημάτων μεταξύ των διπολων (*Πίνακα 24 του Παραρτήματος ΙΙ*). Ακόμη, η συνδεσιμότητα της νήσου με την υπόλοιπη ελληνική επικράτεια είναι επαρκής ακτοπλοϊκά και αεροπορικά, μέσω των λιμένων της Μυτιλήνης και του Σιγρίου και του αερολιμένα "Οδυσσέας Ελύτης". Σημαντική είναι η παρουσία των μαζικών μέσων μεταφοράς που σε συνδυασμό με το αναβαθμισμένο οδικό δίκτυο εξασφαλίζουν επαρκή προσβασιμότητα σε τοπόσημα, κέντρα δραστηριοτήτων και προορισμούς κοινωνικής μέριμνας σε όλη την έκταση της Ενότητας. Παράλληλα, στα μεγάλα αστικά κέντρα όπως αυτό της Μυτιλήνης και της Καλλονής, χρησιμοποιούνται συστηματικά οι ήπιες μορφές μεταφοράς, προάγωντας την βιώσιμη κινητικότητα και στηρίζοντας τις αστικές λειτουργίες και δραστηριότητες με το ελάχιστο αποτύπωμα στο περιβάλλον.

Οι υποδομές κατανάλωσης είναι επίσης βιώσιμα αναβαθμισμένες και καλύπτουν την ζήτηση σε ενέργεια και νερό ακόμη και την θερινή περίοδο όπου κορυφώνεται. Η αναβάθμιση των υποδομών γίνεται κατάλληλα ώστε να τηρείται η αειφόρα αξιοποίηση των φυσικών πόρων για παραγωγή ενέργειας, άρδευσης και ύδρευσης. Μάλιστα, έχουν χωροθετηθεί νέες μονάδες παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ σε μη προστατευόμενες περιοχές. Εκτός από αιολικά και φωτοβολταϊκά πάρκα, υπάρχουν και γεωθερμικά που αξιοποιούν το γεωθερμικό δυναμικό της περιοχής.

Τέλος, βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας περιοχής είναι και η κοινωνική συνοχή και ευημερία. Πράγματι, έχει εξασφαλιστεί η κοινωνική ευημερία και η αίσθηση της ασφάλειας με τον κατευνασμό των κοινωνικών αναταράξεων. Κοινωνικές αναταράξεις που οφείλονταν σε μη αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης των ευπαθή κοινωνικά ομάδων, και ιδιαίτερα των παράνομων μεταναστών και προσφύγων. Οι δομές φιλοξενίας των τελευταίων είναι κορεσμένες μεν, με ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης δε.

7.4 Σενάριο 3 - Έμφαση στην Πράσινη Ανάπτυξη

Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου σεναρίου αποτελεί η "πράσινη" ανάπτυξη, δηλαδή η διατήρηση και η προστασία των υπαρχόντων φυσικών κάλων και η οικονομική ανάπτυξη που θα έχει σαν επίκεντρο της στρατηγικής της το περιβάλλον. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης αυτής οι δραστηριότητες κατανέμονται συγκεντρωτικά στις δύο μεγαλύτερες πόλεις του νησιού, την Μυτιλήνη και την Καλλονή, οι οποίες αποτελούν τα κυρίως κέντρα του τουρισμού του νησιού. Στον *Χάρτη 26 του Παραρτήματος Ι* φαίνεται η κατανομή των δραστηριοτήτων γύρω από τις δύο πόλεις, αλλά και η χωροθέτηση τους έξω από τις περιοχές του δικτύου προστατευόμενων περιοχών natura 2000.

Ο εναλλακτικός τουρισμός εμφανίζεται περιορισμένος εξαιτίας της μονόπλευρης πράσινης ανάπτυξης που συχνά συγκρούεται με τις τάσεις ανάπτυξής του. Ειδικότερα, ο ιαματικός και ο πολιτιστικός τουρισμός παραμένουν μη ανεπτυγμένοι σε σχέση με τις προοπτικές που εμφανίζουν, με τις πλούσιες γεωθερμικές πηγές του νησιού να μην αξιοποιούνται, ενώ τα πολυάριθμα πολιτιστικά μνημεία της να μην έχουν αναδειχθεί καταλλήλως. Ακόμα, περιορισμένος είναι και ο θαλάσσιος τουρισμός, με σκοπό τον περιορισμό των αρνητικών συνεπειών της ανθρώπινης δραστηριότητας στα θαλάσσια οικοσυστήματα του νησιού και την διατήρηση τους. Τέλος, ο αστικός τουρισμός παραμένει υποβαθμισμένος, με την μόνη πόλη του νησιού που μπορεί να τον υποστηρίξει να παραμένει η Μυτιλήνη. Από την άλλη πλευρά, στο συγκεκριμένο σενάριο παρατηρείται εμφάνιση του αγροτουρισμού, που αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας της ΠΕ, αλλά και βιώσιμη ανάπτυξη του οικοτουρισμού, καθώς η διατήρηση των φυσικών κάλων του νησιού και η προφύλαξη των προστατευόμενων περιοχών της έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πληθώρας τουριστών. Ο πρώτος αναπτύσσεται στις περιοχές του δικτύου natura 2000 και ειδικά γύρω από το όρος του Ολύμπου, τα έλη Ντίπι, τους κόλπους και τις νησίδες Λέσβου όπου παρατηρούνται πολλά και διαφορετικά είδη χλωρίδας και πανίδας και στα καταφύγια άγριων ζώων, ενώ ο δεύτερος στην πεδιάδα Καλλονής και στην νοτιοανατολική Λέσβο. Επιπλέον, αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί η εμφανής τόνωση του συνεδριακού τουρισμού, αξιοποιώντας την δραστηριοποίηση των τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου που αφορούν το περιβάλλον. Τέλος, η σημαντική παρουσία του θρησκευτικού τουρισμού παραμένει αναλλοίωτη (βόρεια της Ερεσσού, στα μοναστήρια και εκκλησίες σε Αγιάσο και Μανταμάδο και στην Μητρόπολη Μυτιλήνης), όπως επίσης και η αξιόλογη παρουσία του αθλητικού τουρισμού με μεγάλη διασπορά κατά την έκταση του νησιού και ιδιαίτερα στην Μυτιλήνη με το δημοτικό στάδιο, στην Καλλονή με το νέο γήπεδο και σε αρκετές ακτές όπου διεξάγονται extreme sports.

Στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού των τουριστικών υπηρεσιών και χώρων δεν παρατηρείται να έχουν γίνει πλήρως τα βήματα αξιοποίησής του. Η ψηφιακή και η διαδικτυακή προβολή των τουριστικών δραστηριοτήτων θεωρείται μερική, καθώς δεν έχει αναπτυχθεί κάποια βάση δεδομένων που να αφορά την παραπάνω θεματολογία για θεμελιωθεί επαρκώς. Ωστόσο, με την ραγδαία ανάπτυξη και εξέλιξη της τεχνολογίας έχουν εμφανιστεί τα πρώτα πληροφοριακά συστήματα στο νησί, που έχουν σαν στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση των πολιτών και των τουριστών για την προστασία του τοπικού φυσικού περιβάλλοντος.

Βασικός άξονας του συγκεκριμένου σχεδίου αποτελεί η προφύλαξη και η διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών και των περιοχών φυσικού κάλλους του νησιού. Για αυτό τον λόγο, διατηρείται πλήρως η ακεραιότητα των παραπάνω περιοχών, με την χωροθέτηση των δραστηριοτήτων και των ΑΠΕ έξω από τις προστατευόμενες περιοχές. Οι προστατευόμενες περιοχές της περιοχής περιλαμβάνουν το δίκτυο natura 2000 όπως την περιοχή του όρους Όλυμπος, στον κόλπο γέρας και έλη Ντίπι, τη βορειοδυτική Λέσβος, το απολιθωμένο δάσος και τον Κόλπο Καλλονής. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και τα καταφύγια άγριων ζώων και οι βιότοποι εντός αυτών, αλλά και οι παραδοσιακοί οικισμοί στην Μήθυμνα και Πέτρα, στην Αγία Παρασκευή, στο Σίγρι, στην Ερεσό, στον Πολιχνίτο κ.α.

Οι υποδομές των μεταφορών επηρεάζονται εμφανώς, με την βιώσιμη αστική κινητικότητα να αποτελεί βασικό άξονα του σχεδίου. Συγκεκριμένα, η κυκλοφορία στα αστικά κέντρα της Μυτιλήνης και της Καλλονής παρουσιάζεται αποσυμφορημένη, με την συστηματική και διαδεδομένη χρήση των ήπιων μορφών κινητικότητας και την αναβάθμιση των δημόσιων συγκοινωνιών να έχουν μειώσει αισθητά την χρήση των ιδιωτικών οχημάτων και των αέριων ρύπων, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα του αέρα στις πόλεις και ειδικά στην Μυτιλήνη. Ακόμα, η αναβάθμιση των δημόσιων συγκοινωνιών έχει επιφέρει και βελτιωμένη συνδεσιμότητα μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων, των πόλεων και των τοπόσημων της περιοχής, τόσο για τους τουρίστες, οι οποίοι δεν διαθέτουν ιδιωτικά οχήματα, όσο και για τους ντόπιους. Τέλος, το οδικό δίκτυο του νησιού έχει αναβαθμιστεί ως προς την ποιότητα, αλλά και την εξυπηρέτηση σε γενικές γραμμές, όπως άλλωστε προβλεπόταν και στα επιχειρησιακά σχέδια, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στην σύνδεση μεταξύ Μυτιλήνης - Καλλονής αναβαθμίζοντας την ομώνυμη εθνική οδό, ενώ οι λιμενικές και οι αεροπορικές υποδομές

παραμένουν επαρκής (αερολιμένας και λιμάνι Μυτιλήνης και λιμάνι Σιγρίου), αλλά με ελλιπή συνδεσιμότητα με την υπόλοιπη επικράτεια.

Οι υποδομές κατανάλωσης αναβαθμίστηκαν και επεκτάθηκαν, έτσι ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες σε νερό και ηλεκτρισμό πλήρως, ακόμα και τους θερινούς μήνες, όπου η ζήτηση αυξάνεται ραγδαία λόγω της άφιξης των τουριστών. Η αναβάθμιση αυτή πραγματοποιήθηκε με βιώσιμο τρόπο, μέσω της αειφόρας αξιοποίησης των φυσικών πόρων και την χωροθέτηση ΑΠΕ , για την ύδρευση και άρδευση και για την παραγωγή ενέργειας αντίστοιχα. Ειδικότερα, όπως φαίνεται και στο χάρτη του σεναρίου, η χωροθέτηση των καινούριων ΑΠΕ γίνεται έτσι ώστε να βρίσκονται εκτός των προστατευόμενων περιοχών. Εκτός από την υλοποίηση επιπρόσθετων αιολικών και ηλιακών μονάδων, πραγματοποιούνται και γεωθερμικές μονάδες, με στόχο την αξιοποίηση της πλούσιας γεωθερμίας του νησιού.

Τέλος, βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας περιοχής είναι και η κοινωνική συνοχή και ευημερία. Πράγματι, έχει εξασφαλιστεί η κοινωνική ευημερία και η αίσθηση της ασφάλειας με τον κατευνασμό των κοινωνικών αναταράξεων. Κοινωνικές αναταράξεις που οφείλονταν σε μη αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης των ευπαθή κοινωνικά ομάδων, και ιδιαίτερα των παράνομων μεταναστών και προσφύγων. Πλέον οι μεταναστευτικές ροές δεν υφίστανται και οι δομές φιλοξενίας έχουν κλείσει καθώς έχουν μεταφερθεί οι παράνομοι μετανάστες στις χώρες προέλευσης ενώ οι πρόσφυγες έχουν μεταφερθεί είτε σε Ευρωπαϊκές χώρες είτε στην ηπειρωτική χώρα.

8 Αξιολόγηση Σεναρίων

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η συγκριτική αξιολόγηση των τριών εναλλακτικών σεναρίων για την ανάπτυξη της περιοχής, με άξονα την επίτευξη του κεντρικού στόχου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου. Η αξιολόγηση θα γίνει σε πρώτο βήμα ποιοτικά με την μέθοδο SWOT (Strengths - Weaknesses - Opportunities - Threats), ενώ στην συνέχεια τα ποιοτικά συμπεράσματα θα αναχθούν σε ποσοτικά για την εξαγωγή του βέλτιστου σεναρίου.

8.1 Ποιοτική Αξιολόγηση SWOT

Με σκοπό την ποιοτική αξιολόγηση των σεναρίων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος SWOT, της οποίας κριτήριο αποτελούν τα πλεονεκτήματα, οι αδυναμίες, οι απειλές και οι ευκαιρίες που προκύπτουν από το κάθε σενάριο.

Τα πλεονεκτήματα του κάθε σεναρίου προκύπτουν από τις θετικές επιδράσεις που πρόκειται να έχουν στους υπό μελέτη υποστόχους. Ειδικότερα, τα πλεονεκτήματα του πρώτου σεναρίου αφορούν κυρίως την προώθηση και την ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσω της βελτιστοποίησης των κατάλληλων υποδομών, της γιγαντοποίησης του τριτογενή τομέα της οικονομίας και την επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας. Τα πλεονεκτήματα του δεύτερου σεναρίου αφορούν την ισομερή έμφαση στην πράσινη ανάπτυξη και την ανάπτυξη του τουρισμού, μέσω της βιώσιμης ανάπτυξης και προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την αναβάθμιση των υπαρχόντων υποδομών μεταφοράς και κατανάλωσης με την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Τέλος, στο τρίτο σενάριο δίνεται έμφαση στα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αυστηρή προστασία του περιβάλλοντος και την βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων, με σκοπό την αειφορία και την πράσινη ανάπτυξη αυστηρά.

Οι αδυναμίες των σεναρίων αποτυπώθηκαν ως οι αρνητικές επιδράσεις που πρόκειται να έχουν στους υπό μελέτη υποστόχους. Ειδικότερα, οι αδυναμίες του πρώτου σεναρίου αναφέρονται κυρίως στην κατάχρηση των περιβαλλοντικών πόρων με σκοπό την προώθηση του τουρισμού, ενώ στο δεύτερο σενάριο επικεντρώνονται κυρίως στην πίεση που δέχονται τόσο οι φυσικοί πόροι λόγω των αυξημένων τουριστικών δραστηριοτήτων, όσο και ο παραδοσιακός χαρακτήρας του νησιού. Τέλος, οι αδυναμίες του τρίτου σεναρίου αφορούν κυρίως την παραμέληση του τουρισμού, μέσω του περιορισμού της ανάπτυξής του και της ελλιπής προβολής του νησιού.

Όσον αφορά τις ευκαιρίες, μελετήθηκε το κάθε σενάριο ως προς τα πλεονεκτήματά του, ώστε να καθοριστούν οι πιθανές προοπτικές αξιοποίησης που μπορεί να προκύπτουν από αυτά. Συγκεκριμένα, στο πρώτο σενάριο δημιουργούνται κυρίως προοπτικές περαιτέρω ενίσχυσης του τριτογενούς τομέα μέσω επενδύσεων, αλλά και εισαγωγή νέων τεχνολογιών για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού. Κατά το δεύτερο σενάριο υπάρχει η προοπτική τόσο για πράσινες επενδύσεις όσο και επενδύσεις στον τριτογενή τομέα, καθώς η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη θεωρείται πως έχει ήδη επιτευχθεί, ενώ η εισαγωγή νέων τεχνολογιών μπορεί να διατηρήσει την περιφερειακή ενότητα εκσυγχρονισμένη. Τέλος, στο τρίτο σενάριο υπάρχουν ευκαιρίες για την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα στο πλαίσιο της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού, ενώ σημαντικές προοπτικές μπορεί να έχουν οι πράσινες επενδύσεις.

Οι δυνητικές απειλές που προκύπτουν από την δόμηση των σεναρίων προκύπτουν κυρίως από την εξέλιξη που μπορεί να έχουν οι αδυναμίες τους ή από εξωτερικούς παράγοντας του χωρικού συστήματος, ονόματι Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου. Χαρακτηριστικά, σε κάθε περίπτωση, το νησί ταλαιπωρείται από την γενική οικονομική κρίση που επικρατεί στην Ευρώπη, ενώ ο νεωτερισμός και η υπογεννητικότητα αποτελούν επίσης σημαντικές απειλές για την ανάπτυξη της ΠΕ Λέσβου. Ειδικότερα, η έμφαση στην πράσινη ανάπτυξη μπορεί να επιφέρει μαρασμό του τριτογενή τομέα λόγω του έντονου ανταγωνισμού που επικρατεί στο Αιγαίο, ενώ οι συνεχόμενες μεταναστευτικές ροές ενδέχεται να πλήξουν κοινωνικά το νησί. Από την άλλη πλευρά, η έμφαση στον τουρισμό ενδέχεται να προκαλέσει ποικίλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, τόσο λόγω των ανεξέλεγκτων τουριστικών δραστηριοτήτων, όσο και λόγω της παραμέλησης του φυσικού περιβάλλοντος, με παράλληλη παραμέληση του πρωτογενούς τομέα. Τέλος, η ισόπλευρη έμφαση στον τουρισμό και την πράσινη ανάπτυξη μπορεί να απειλήσει την ΠΕ τόσο λόγω των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των τουριστικών δραστηριοτήτων, όσο και από την παραμέληση του πρωτογενούς τομέα και των συνεχόμενων μεταναστευτικών ροών.

Σε επόμενα σχήματα παρουσιάζονται οι αναλύσεις SWOT για κάθε ένα από τα τρία εναλλακτικά σενάρια.

• Ισόχωρη ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε όλη την έκταση της νήσου • Νέες θέσεις εργασίας στον τριτογενή τομέα • Επενδύσεις στην πολυθεματική Ανάπτυξη τουρισμού • Ψηφιακή εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού • Επαρκής ψηφιακή και διαδικτυακή προβολή της νήσου • Οργάνωση πληροφοριακών συστημάτων • Εισαγωγή ΑΠΕ στο Ενεργειακό Μείγμα • Βελτιωμένη Προσβασιμότητα προς την νήσο αλλά και εγχώρια αυτής • Αξιοποίηση Γεωγραφικής Θέσης ως τουριστικός προορισμός Ελλήνων και Τούρκων τουριστών • Αναβάθμιση υποδομών μεταφορών • Αναβάθμιση υποδομών κατανάλωσης ενέργειας και υδάτων • Κοινωνική Ευημερία	**ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ**	**ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ**	• Διάσπαρτη και μικρού βαθμού ανάπτυξη οικισμών • Υποβάθμιση Περιβάλλοντος από μη βιώσιμες τουριστικές δραστηριότητες • Τεράστια πίεση στους Φυσικούς Πόρους λόγω της αυξημένης κατανάλωσης ενέργειας και υδάτων τους θερινούς μήνες • Αυθαίρετη Χωροθέτηση ΑΠΕ σε προστατευόμενες περιοχές • Κυκλοφοριακή Συμφόρηση στους μεγάλους οικισμούς

• Υπέρμετρη προσφορά δραστηριοτήτων • Νεωτερισμός • Οικονομική κρίση • Υπογεννητικότητα • Συμβολή στην κλιματική αλλαγή • Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις τουριστικές δραστηριότητες • Ανταγωνισμός τουριστικού προϊόντος με το υπόλοιπο Αιγαίο • Μεταναστευτικές Ροές • Παραμέληση πρωτογενούς τομέα	**ΑΠΕΙΛΕΣ**	**ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ**	• Ενίσχυση και χρηματοδότηση τριτογενούς τομέα • Ανάπτυξη Εναλλακτικού Τουρισμού • Ψηφιακός Μετασχηματισμός των τουριστικών υπηρεσιών • Νέες τεχνολογίες • Βιώσιμη κινητικότητα

Σχήμα 12. Ανάλυση SWOT Σεναρίου 1

• Ισόχωρη ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε όλη την έκταση της νήσου • Νέες θέσεις εργασίας στον τριτογενή τομέα • Επενδύσεις στην βιώσιμη πολυθεματική Ανάπτυξη τουρισμού • Ψηφιακή εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού • Επαρκής ψηφιακή και διαδικτυακή προβολή της νήσου • Οργάνωση πληροφοριακών συστημάτων • Εισαγωγή ΑΠΕ στο Ενεργειακό Μείγμα • Βελτιωμένη Προσβασιμότητα προς την νήσο αλλά και εγχώρια αυτής • Αξιοποίηση Γεωγραφικής Θέσης ως τουριστικός προορισμός Ελλήνων και Τούρκων τουριστών • Αναβάθμιση υποδομών μεταφορών • Βιώσιμη κινητικότητα • Αναβάθμιση υποδομών κατανάλωσης ενέργειας και υδάτων • Κοινωνική Ευημερία • Προστασία Περιβάλλοντος	**ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ**	**ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ**	• Πίεση στους Φυσικούς Πόρους λόγω της αυξημένης κατανάλωσης ενέργειας και υδάτων τους θερινούς μήνες • Παραμέληση παραδοσιακού χαρακτήρα του τόπου
• Νεωτερισμός • Οικονομική κρίση • Υπογεννητικότητα • Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις τουριστικές δραστηριότητες • Ανταγωνισμός τουριστικού προϊόντος με το υπόλοιπο Αιγαίο • Μεταναστευτικές Ροές • Παραμέληση πρωτογενούς τομέα	**ΑΠΕΙΛΕΣ**	**ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ**	• Ενίσχυση και χρηματοδότηση τριτογενούς τομέα • Πράσινες επενδύσεις • Ανάπτυξη Εναλλακτικού Τουρισμού • Ψηφιακός Μετασχηματισμός των τουριστικών υπηρεσιών • Νέες τεχνολογίες • Εύρυθμη κυκλοφοριακή λειτουργία και του οδικού δικτύου

Σχήμα 13. Ανάλυση SWOT Σεναρίου 2

• Νέες θέσεις εργασίας στον δευτερογενή τομέα λόγω της ανάπτυξης των υπηρεσιών προστασίας περιβάλλοντος • Βιώσιμες τουριστικές δραστηριότητες • Εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού στις πράσινες τεχνολογίες • Οργάνωση πληροφοριακών συστημάτων • Εισαγωγή ΑΠΕ στο Ενεργειακό Μείγμα • Βελτιωμένη Προσβασιμότητα εγχώρια αυτής • Αναβάθμιση υποδομών μεταφορών • Βιώσιμη κινητικότητα • Βιώσιμη αναβάθμιση υποδομών κατανάλωσης ενέργειας και υδάτων • Προστασία Περιβάλλοντος • Εύρυθμη κυκλοφοριακή λειτουργία και του οδικού δικτύου	**ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ**	**ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ**	• Αναπτυξιακή παραμέληση απομονωμένων οικισμών • Υπανάπτυξη τουρισμού με την μερική ανάπτυξη ορισμένων μόνο θεματικών • Ελλιπής ψηφιακός μετασχηματισμός • Κοινωνικές εντάσεις λόγω του μεταναστευτικού ζητήματος • Ελλιπής διασύνδεση της νήσου με την υπόλοιπη επικράτεια
• Νεωτερισμός • Οικονομική κρίση • Υπογεννητικότητα • Ανταγωνισμός τουριστικού προϊόντος με το υπόλοιπο Αιγαίο • Μεταναστευτικές Ροές • Μαρασμός τριτογενή τομέα	**ΑΠΕΙΛΕΣ**	**ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ**	• Πράσινες επενδύσεις • Ολοκλήρωση ψηφιακού μετασχηματισμού • Νέες τεχνολογίες • Ενίσχυση πρωτογενή τομέα

Σχήμα 14. Ανάλυση SWOT Σεναρίου 3

8.2 Ποσοτική Αξιολόγηση

Κατόπιν της ποιοτικής αξιολόγησης των εναλλακτικών σεναρίων, επόμενο βήμα είναι η ποσοτικοποίηση της διαδικασίας, με σκοπό την ενίσχυση της αντικειμενικότητας και της ακεραιότητας κατά την αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αποδόθηκαν ανά αξιολόγηση σεναρίου SWOT, θεσπίστηκαν κριτήρια - μεταβλητές προς βαθμολόγηση. Ειδικότερα, τα κριτήρια καλούνται να εισάγουν στην διαδικασία της συγκριτικής και ποσοτικής αξιολόγησης όλα τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των σεναρίων. Παράλληλα, πρέπει να ανακλούν τον στόχο για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, όπως και τους υποστόχους ακολούθως.

Στον *Πίνακα 26 του Παραρτήματος ΙΙ* παρουσιάζονται τα κριτήρια ανά κατηγορία, όπως και η βαθμολογία τους ανά σενάριο με βάση το υπόμνημα του *Πίνακα 25 του Παραρτήματος ΙΙ*. Η επιλογή του σεναρίου που υπερτερεί των υπολοίπων όσον αφορά την επίτευξη του στόχου θα γίνει αθροίζοντας τις τιμές που αποδόθηκαν ανά κριτήριο για κάθε σενάριο. Καθώς η μεγαλύτερη βαθμολογία σημαίνει μεγαλύτερος βαθμός πραγμάτωσης του κριτηρίου, επιλέγεται το σενάριο που συγκεντρώνει τους περισσότερους “πόντους”.

Τέλος, σημειώνεται ότι για λόγους σφαιρικής προσέγγισης, σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει επιτηδευμένη σημασιολογική επικάλυψη των κριτηρίων.

8.3 Συμπεράσματα

Μετά την απόδοση τιμών όπως φαίνεται στον *Πίνακα 26 του Παραρτήματος ΙΙ*, ως βέλτιστο σενάριο για την επίτευξη του στόχου διακρίνεται στο **Σενάριο 2: Ισοβαρή Τουριστική Ανάπτυξη και Πράσινη Ανάπτυξη**. Κατά την αξιολόγηση το συγκεκριμένο σενάριο διακρίθηκε με σημαντική βαθμολογική διαφορά, ενώ στο *Σχήμα* 15 παρουσιάζονται γραφικά τα δυνατά και αδύναμα σημεία του κάθε σεναρίου.

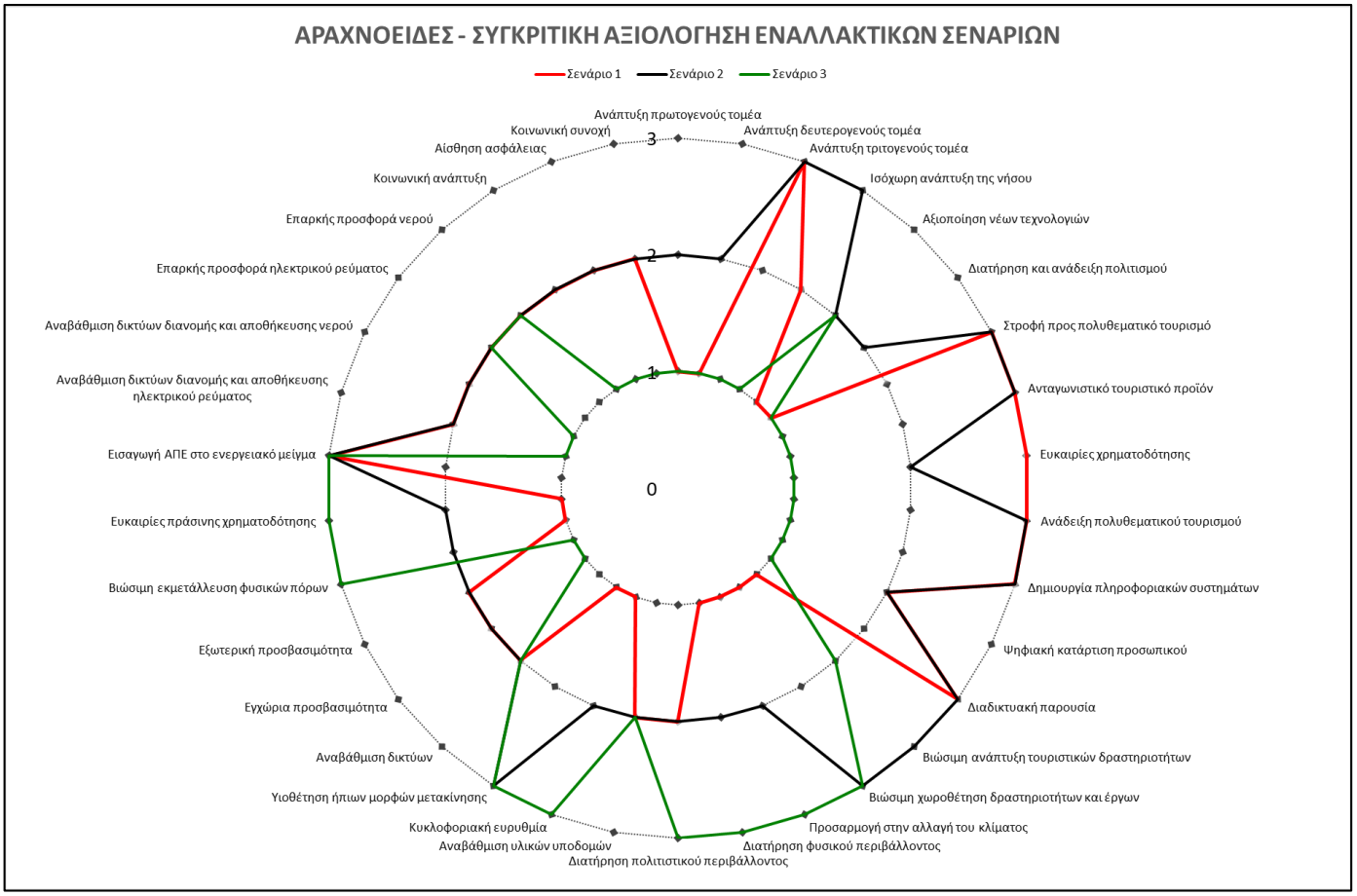

Σχήμα 15. Σύγκριση Εναλλακτικών Σεναρίων ως προς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα

9 Προτάσεις Πολιτικής

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η συγκινητική ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας με την παράθεση μέτρων πολιτικής για την υλοποίηση του 2ου Σεμιναρίου για ισοβαρή τουριστική Ανάπτυξη και Πράσινη Ανάπτυξη, καθώς αυτό αξιολογήθηκε ως το βέλτιστο σε προηγούμενο κεφάλαιο. Τα μέτρα πολιτικής προσδιορίστηκαν αναδρομικά έχοντας ως αφετηρία την μελλοντική κατάσταση του σεναρίου και όχι την τρέχουσα, και παρουσιάζονται στην συνέχεια μαζί με τις ενέργειες υλοποίησης τους.

9.1 Προτεραιοποίηση πολυθεματικού τουρισμού

Βασική προϋπόθεση για την εκπλήρωση του στόχου της παρούσας χωροταξικής μελέτης αποτελεί η λήψη μέτρων που θα στοχεύουν στην ανάδειξη και τόνωση του τουρισμού της ΠΕ Λέσβου, γεγονός που μπορεί να επιτευχθεί, όπως έχει προαναφερθεί στους υποστόχους, μέσω της στροφής στον πολυθεματικό τουρισμού ως προτεραιότητα ανάπτυξης.

- Ενίσχυση τουριστικών υπηρεσιών με προσλήψεις και ψηφιακή κατάρτιση του προσωπικού
- Αξιοποίηση δημόσιων επενδύσεων προς βελτίωση ιδιωτικών και δημοσίων υλικών υποδομών
- Χρηματοδότηση για την δημιουργία υποδομών εναλλακτικού τουρισμού
- Ψηφιακές ενέργειες προβολής των δυνατοτήτων για εναλλακτικό τουρισμό του νησιού

9.2 Πράσινη αναβάθμιση των ενεργειακών υποδομών

Σημαντικό ζήτημα παγκόσμιας κλίμακας είναι η απανθρακοποίηση της ενεργειακής πίτας, ενώ σε τοπική έκταση τους θερινούς μήνες η ενεργειακή ζήτηση αυξάνεται ραγδαία. Βασική ανάγκη για την ανάπτυξη της

νήσου είναι η κάλυψη όλων των ενεργειακών αναγκών, ενώ παράλληλα είναι σημαντικό να αυξηθεί η χωρητικότητα του συστήματος με την εισαγωγή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα.

- Περιορισμός της εξάρτησης της νήσου από τις μονάδες της ΔΕΗ στην Μυτιλήνη και των ρυπογόνων δραστηριοτήτων, είτε μειώνοντας τις λειτουργίες τους είτε αναβαθμίζοντας το τεχνολογικό υπόβαθρό τους.
- Κατασκευή αιολικών και φωτοβολταϊκών πάρκων με κατάλληλη χωροθέτηση, για την πλήρη κάλυψη της ζήτησης
- Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού
- Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών αποθήκευσης και διανομής της ενέργειας

9.3 Εκσυγχρόνιση των υποδομών ύδρευσης και άρδευσης

Με την αλλαγή του κλίματος να απειλεί με λειψυδρία το Αιγαίο και τις προθέσεις της νήσου για τουριστική ανάπτυξη, η αποδοτική διαχείριση των υδάτινων πόρων αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία. Για τον λόγω αυτό χρίζει εκσυγχρονισμού και θεσπίζονται οι παρακάτω ενέργειες.

- Ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης ενδεχόμενης λειψυδρίας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες
- Εισαγωγή των τελευταίων τεχνολογιών για την άντληση, αποθήκευση και διανομή του νερού
- Αντικατάσταση ελαττωματικών (διαρροές κλπα) τμημάτων του δικτύου

9.4 Αναβάθμιση εγχώριου συγκοινωνιακού περιβάλλοντος

Σημαντική παράμετρος ανάπτυξης για μία περιοχή αποτελεί η ύπαρξη ενός εύρυθμου συγκοινωνιακού περιβάλλοντος, το οποίο θα εξασφαλίζει την αρμόζουσα προσβασιμότητα στις περιοχές - τοπόσημα, εξασφαλίζοντας την ισόχωρη ανάπτυξη του τουρισμού, και την εύρυθμη κυκλοφοριακή λειτουργία σε κρίσιμες περιοχές.

- Αναβάθμιση οδοστρώματος του οδικού δικτύου, ιδιαίτερα εντός των διπόλων
- Διαχωρισμός του εμπορικού και επιβατηγού λιμανιού της Μυτιλήνης για την κυκλοφοριακή αποσυμφόρησή της
- Αναδιάρθρωση του δικτύου των δημόσιων συγκοινωνιών για την σύνδεση μεταξύ της Μυτιλήνης με το εκάστοτε δίπολο, συνοδεία της απαραίτητης ενίσχυσης του στόλου.
- Προτροπή στη χρήση ήπιων μορφών κινητικότητας με την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών όπως πράσινοι χώροι, πεζοδρομήσεις, ποδηλατοδρόμοι, ανάδειξη των αστικών αξιοθέατων και απομηχανοποίηση των αστικών κέντρων.
- Διασφάλιση της προσβασιμότητας σε τοπόσημα μέσω οδικών τμημάτων και δημόσιας συγκοινωνίας

9.5 Διατήρηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος

Για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αναπόσπαστο στοιχεία στο σχεδιασμό αποτελεί η διατήρηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Η θέση αυτή αποκτά νόημα όχι μόνο για την διατήρηση και διάθεση ενός ποιοτικού τουριστικού προϊόντος, αλλά και για την εναρμόνιση με τα διεθνή ευγενικά ιδεώδη για την προστασία του περιβάλλοντος και των μεταβλητών του και το περιβαλλοντικό γίγνεσθαι.

- Απορρόφηση πράσινων επενδύσεων με γνώμονα την αειφορία κατά την υλοποίηση σχεδίων, προγραμμάτων, έργων ή δραστηριοτήτων
- Εν πράξη υιοθέτηση της αρχής της πρόληψης από τις αρμόδιες αρχές για την προστασία του περιβάλλοντος
- Συμπερίληψη της αρχής της προφύλαξης κατά των σχεδιασμό
- Σύσταση επιτροπής για την εφαρμογή της αρχής του ρυπαίνοντος
- Ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών για το καθήκον τους να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον για τις μελλοντικές γενεές και για το δικαίωμά τους σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, στην συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων και σε ένα υγειές περιβάλλον, όπως ορίζει η σύμβαση Aarhus της Δανίας το 1998 και υιοθετεί η ελληνική νομοθεσία με τον νόμο 3422/2005.

9.6 Προώθηση της κοινωνικής ευημερίας

Ο κύριος στόχος προϋποθέτει την κοινωνική ευημερία εντός της Περιφερειακής Ενότητας για την προσέλκυση επισκεπτών, όταν τα τελευταία χρόνια η περιοχή μπήγεται σημαντικά από κοινωνικές αναταράξεις και πιέσεις εξαιτίας εξωγενών παραγόντων και φαινομένων, τα οποία χρίζουν άμεσης αντιμετώπισης.

- Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ευπαθή ομάδων, και ιδιαίτερα των προσφύγων και παράνομων μεταναστών.
- Περιορισμός της σύγκρουσης των συμφερόντων μεταξύ των ευπαθή ομάδων και των υπόλοιπων κατοίκων
- Ενίσχυση των τοπικών αρχών ασφαλείας και εκπαίδευση του προσωπικού σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Εξασφάλιση πόρων από την Περιφέρεια, το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση για την διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος

Βιβλιογραφία

1. *ΦΕΚ 128/Α'/2008.* s.l. : ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, 2008. ΦΕΚ.

2. *ΦΕΚ 3155/2013.* s.l. : ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, 2013.

3. *ΦΕΚ 181/Δ'/2019.* s.l. : ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, 2019.

4. *Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.* s.l. : ΥΠΕΝ, 2015.

5. *ΕΛΣΤΑΤ.* [Ηλεκτρονικό] Ελληνική Στατιστική Αρχή. https://www.statistics.gr/.

6. *INSETE.* [Ηλεκτρονικό] Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ). https://insete.gr/.

7. *Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.* [Ηλεκτρονικό] https://greece.iom.int/.

8. *Συνοπτική Κατάσταση, Νησιά Αιγαίου.* s.l. : Γιατροί του Κόσμου, 2018.

9. Στατιστικά Στοιχεία Παράνομης Μετανάστευσης για το 2019. *Ελληνική Αστυνομία.* [Ηλεκτρονικό] http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=&perform=view&id=93710&Itemid=2443&lang=.

10. *Έκθεση της Επιτρόπου Dunja Mijatovic για τα δικαιώματα του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης μετά την επίσκεψη της στην Ελλάδα από 25 έως 29 Ιουνίου 2018.* Στρασβούργο : Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018.

11. *Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.* [Ηλεκτρονικό] https://www.pvaigaiou.gov.gr/.

12. s.l. : ΣΑΤΜ, Εργαστήριο Γεωγραφίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού, 2020.

13. *Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας.* [Ηλεκτρονικό] ΡΑΕ. https://www.rae.gr/.

14. *Aegean Recycling.* [Ηλεκτρονικό] ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΙΓΑΙΟΥ- ΧΥΤΗΡΙΑ ΑΒΕΕ. https://aegeanrecycling.gr/el/.

15. *Γεωπύλη ΥΠΕΝ.* [Ηλεκτρονικό] ΥΠΕΝ. http://mapsportal.ypen.gr/maps/new?layer=geonode:greece_aspc.

16. *Χάρτης Φύσης και Βιοποικιλότητας.* [Ηλεκτρονικό] ΕΚΒΥ. http://ekbygis.biodiversity-info.gr/map/index.html.

17. *Οικοσκόπιο.* [Ηλεκτρονικό] WWF Ελλάς. http://www.oikoskopio.gr/map/.

18. Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση. *Φιλότης.* [Ηλεκτρονικό] Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ. http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/?category=&geo_code=4%2C1%2C1.

19. Μακαρατζής, Απόστολος. *Γεωπάρκο Λέσβου.* s.l. : Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2015. Γεωτουριστικός Χάρτης.

20. *Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος.* [Ηλεκτρονικό] http://listedmonuments.culture.gr/.

21. *Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων.* [Ηλεκτρονικό] ΥΠΕΚΑ. http://estia.minenv.gr/.

22. *Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.* [Ηλεκτρονικό] ΥΠΕΝ. https://ypen.gov.gr/.

23. *Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.* Αθήνα : Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 2019.

24. *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Δ' Προγραμματιστική Περίοδος 2007-2013.* Αθήνα : Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2007.

25. *Collage.* [Ηλεκτρονικό] http://www.collage.gr/.

26. *Αναγνωστήριο Αγιάσου "Η Ανάπτυξη".* [Ηλεκτρονικό] http://www.anagnostirioagiasou.gr/el.

27. *Τουριστικός οδηγός Λέσβου, Λήμνου και Άγιου Ευστράτιου.* [Ηλεκτρονικό] http://visit.lesvos.gr/?lang=en.

28. *Γεωπύλη ΥΠΕΝ.* [Ηλεκτρονικό] Ειδική Γραμματεία Υδάτων. http://wfdgis.ypeka.gr/.

29. *Εθνική Πολιτική.* [Ηλεκτρονικό] ΥΠΕΝ. https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/ethniki-politiki/.

30. *Κλιματολογικοί χάρτες ηλιακής ενέργειας στην Ελλάδα.* [Ηλεκτρονικό] Εργαστήριο Φυσικής της Ατμόσφαιρας του Πανεπιστημίου Πατρών. https://www.atmosphere-upatras.gr/solarmaps.

31. *GEODATA.gov.gr.* [Ηλεκτρονικό] Ελληνικό Κράτος. http://geodata.gov.gr/.

32. *Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Μυτιλήνης 2010.* s.l. : Δήμος Μυτιλήνης, 2010.

33. *Open Street Map.* [Ηλεκτρονικό] https://www.openstreetmap.org/#map=7/38.359/23.810.

34. *Μαρίνα Μυτιλήνης.* [Ηλεκτρονικό] Greek Marinas Association. https://greek-marinas.gr/el/marinas/mytilene-marina/.

35. *Επιτελική Σομή ΕΣΠΑ.* [Ηλεκτρονικό] Υπουργείου Υγείας. http://www.edespa-ygeia.gr/.

36. *Έκθεση Κατάστασης Περιβάλλοντος 2019 - Διαχείριση Αποβλήτων.* s.l. : ΕΚΠΑΑ.

37. *Λέσβος, «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου σε Οικολογικά Ευαίσθητες Περιοχές».* Μυτιλήνη : ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε. (ΕΤΑΛ Α.Ε.), 2009.

38. Κατίκας, Λουκάς. *Δημιουργία Μοντέλου Προσομοίωσης και εκτίμησης της περιβαλλοντικής Κατάστασης του καποδιστρικού Δήμου Μυτιλήνης με την Αξιοποίηση Δεικτών.* Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. 2011. Πτυχιακή Εργασία.

39. *Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου - Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019.* s.l. : ΙΝΣΕΤΕ, 2020.

40. *Σύγχρονο κλίμα και οικοσυστήματα Λέσβου.* s.l. : Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθομένου Δάσους Λέσβου.

41. *ΟΔΥΣΣΕΥΣ.* [Ηλεκτρονικό] Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. http://odysseus.culture.gr/.

42. *Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λέσβου Περιόδου 2015 - 2019.* s.l. : Δήμος Λέσβου.

Παράρτημα Ι

Γεωγραφική Θέση ΠΕ Λέσβου

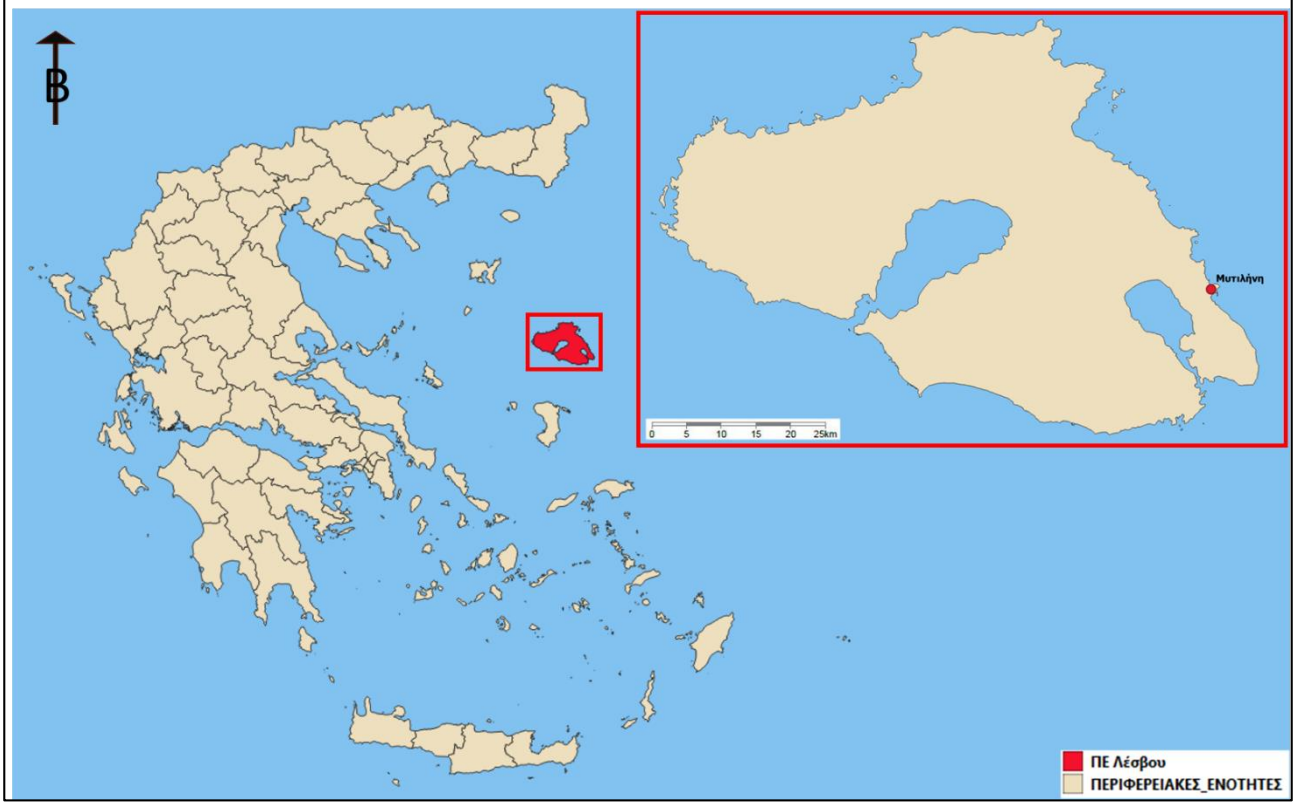

Χάρτης 1

Πληθυσμιακή Συγκέντρωση στους Οικισμούς της ΠΕ Λέσβου

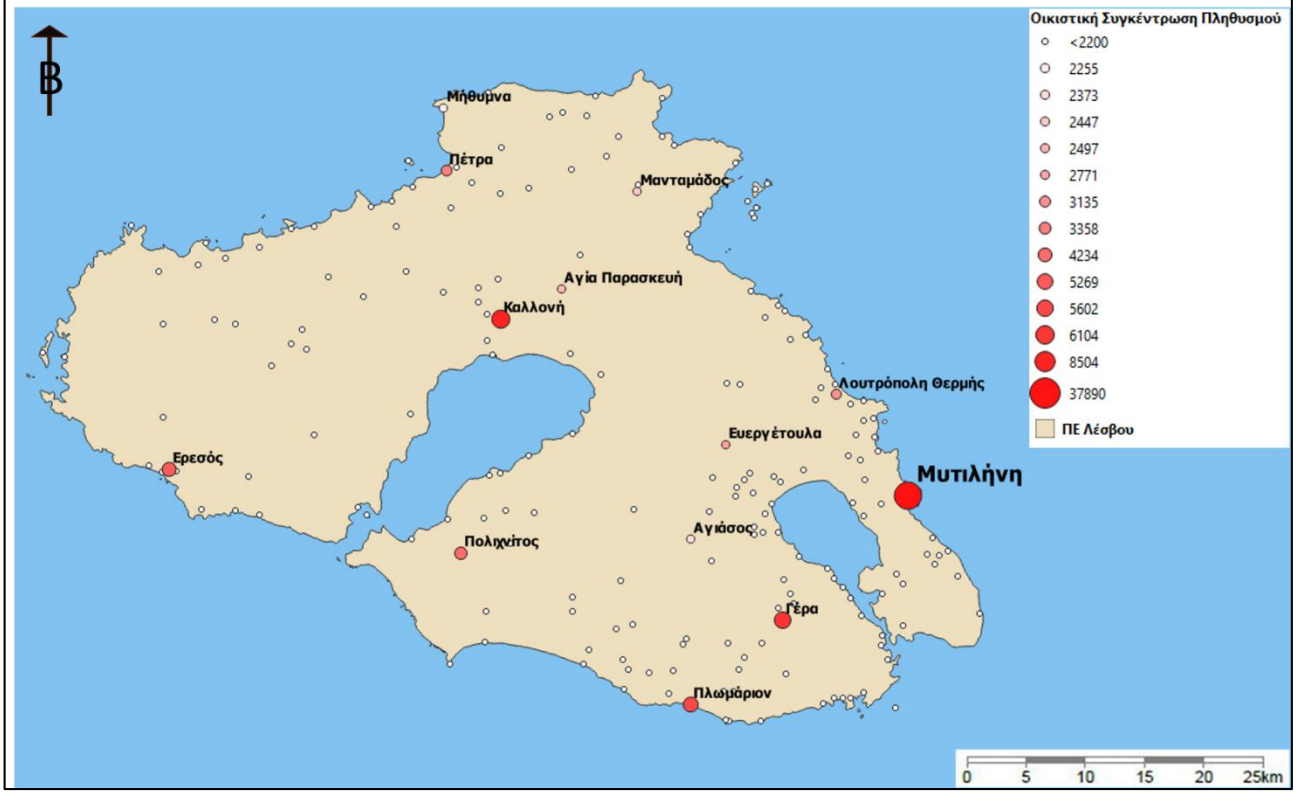

Χάρτης 2

Υποδομές Μεταφορών ΠΕ Λέσβου

Χάρτης 3

ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ – ΥΠΕΚΑ 2015

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας ΠΕ Λέσβου

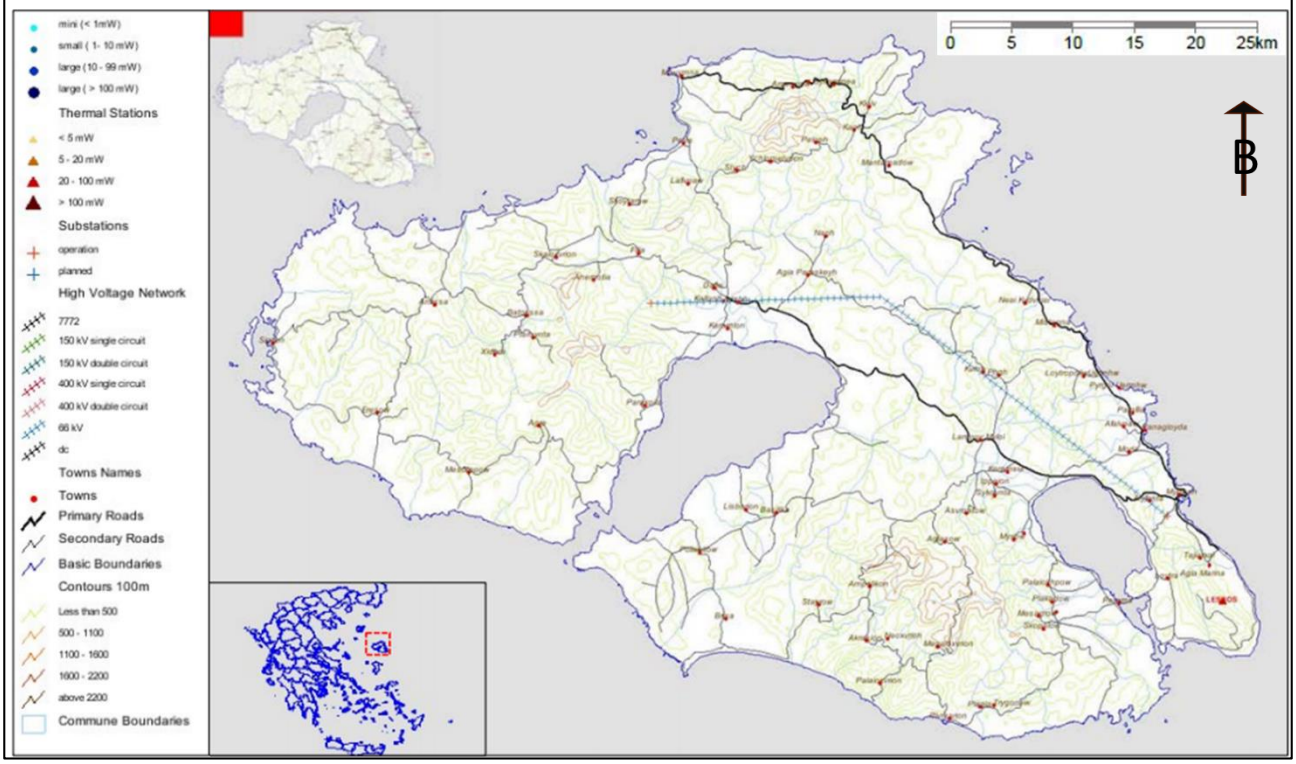

Χάρτης 4

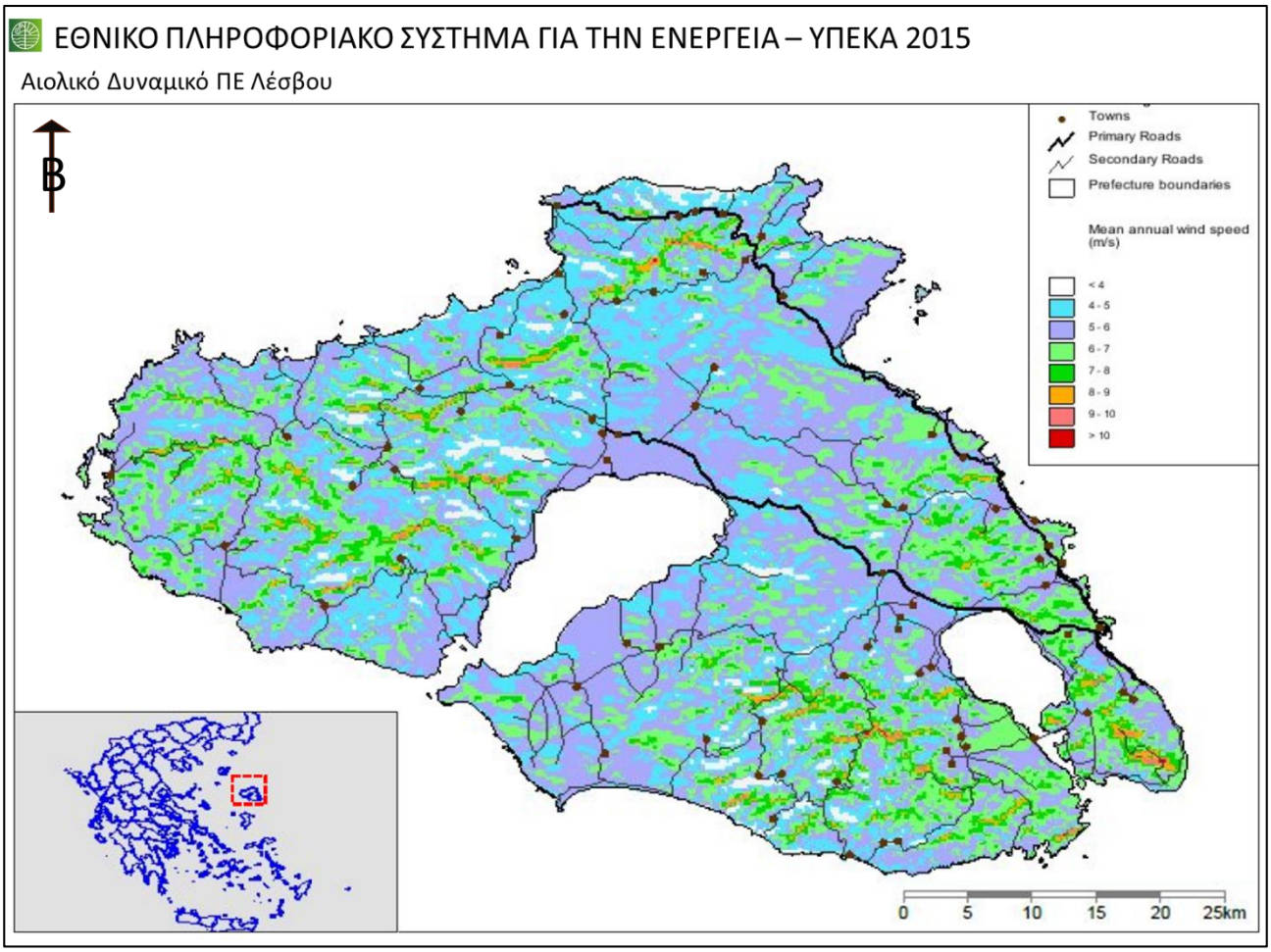

Χάρτης 5

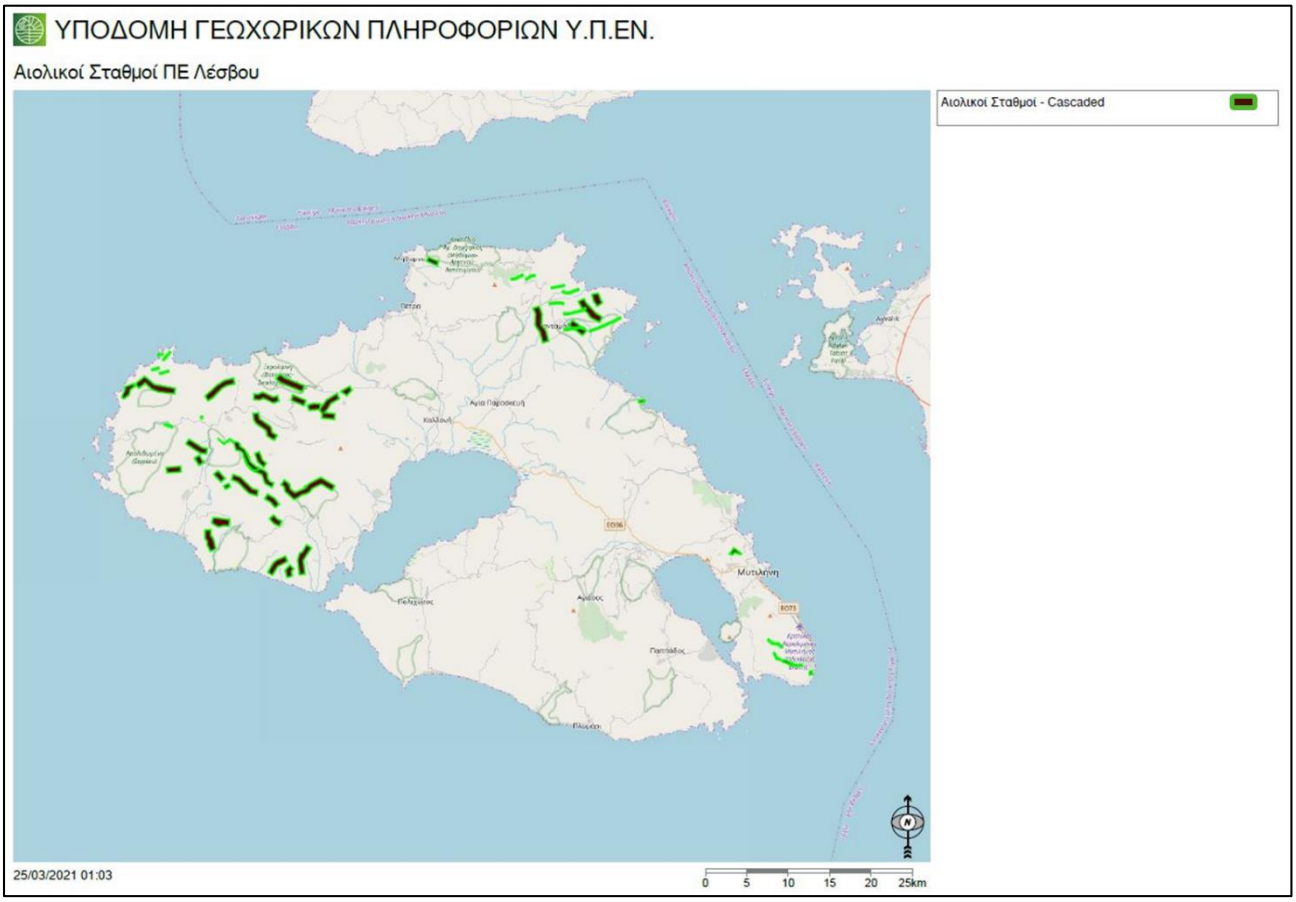

Χάρτης 6

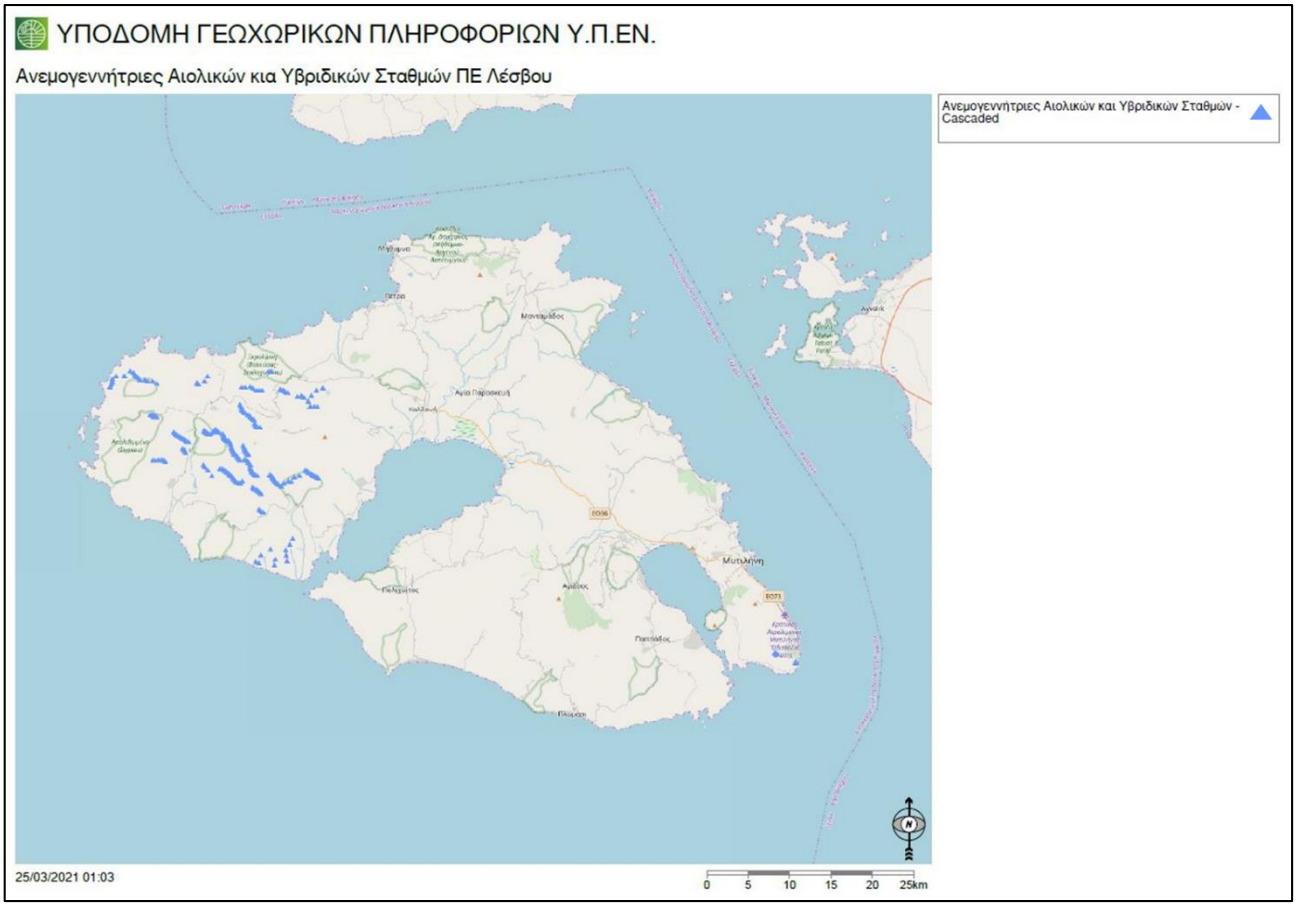

Χάρτης 7

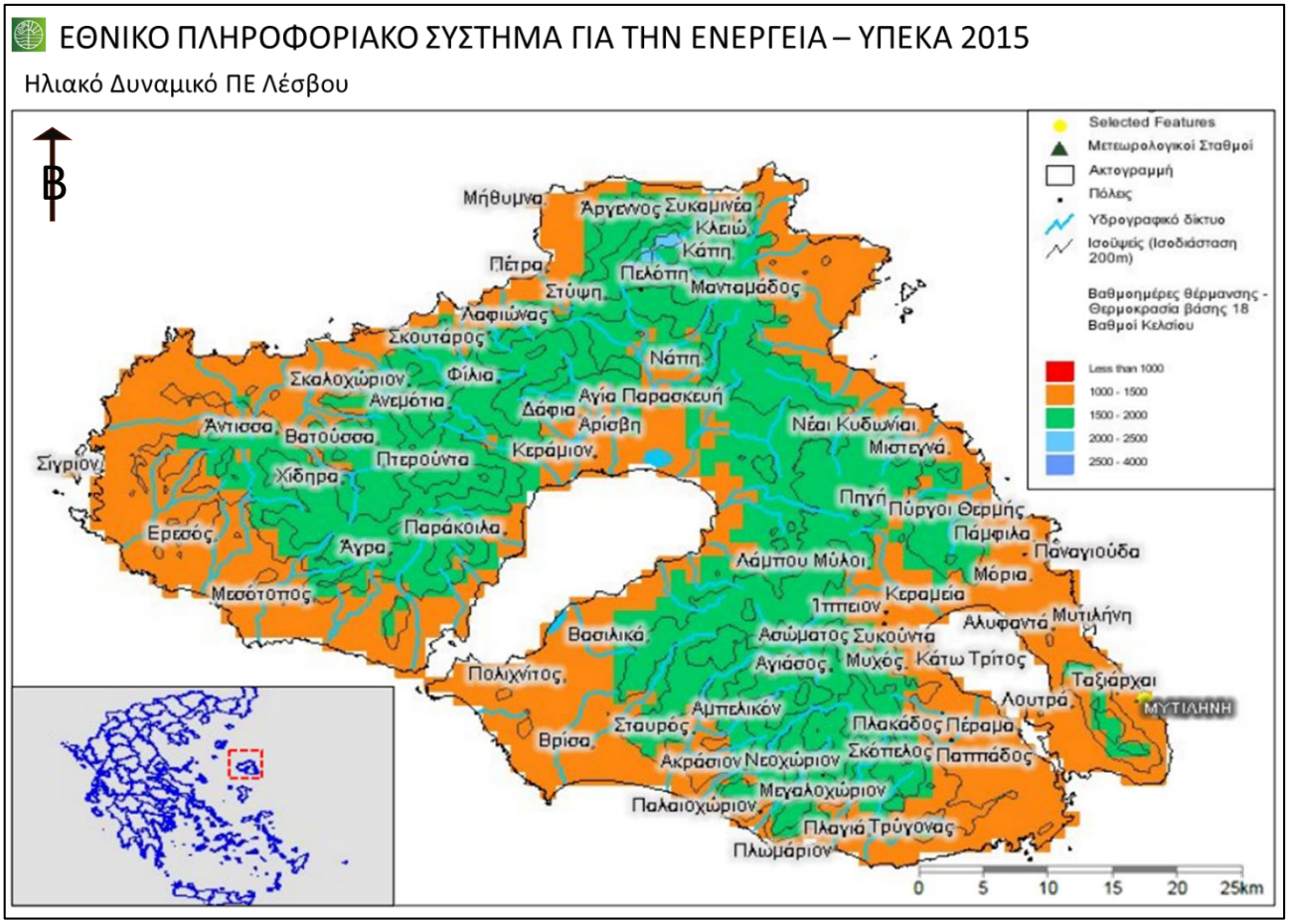

Χάρτης 8

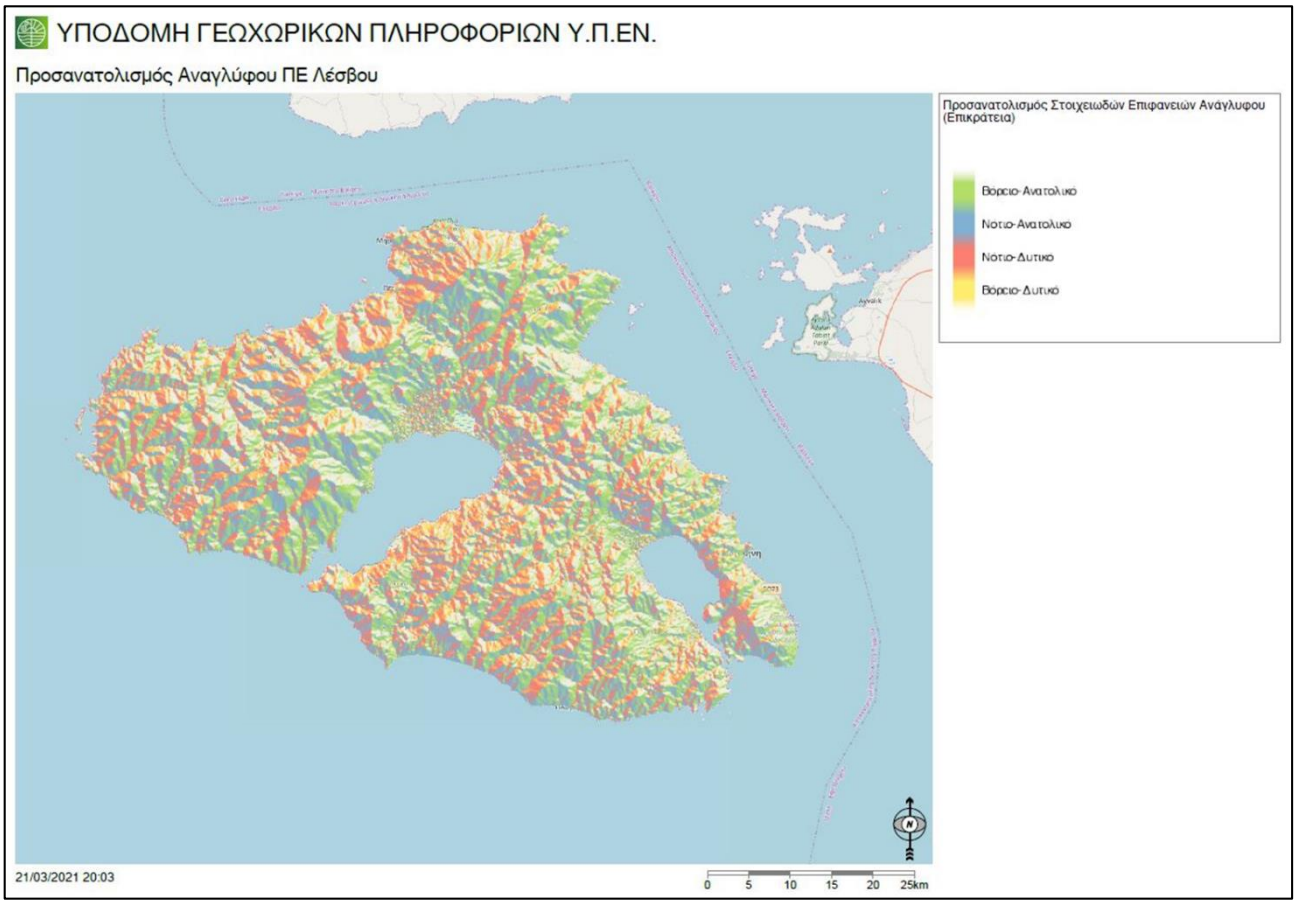

Χάρτης 9

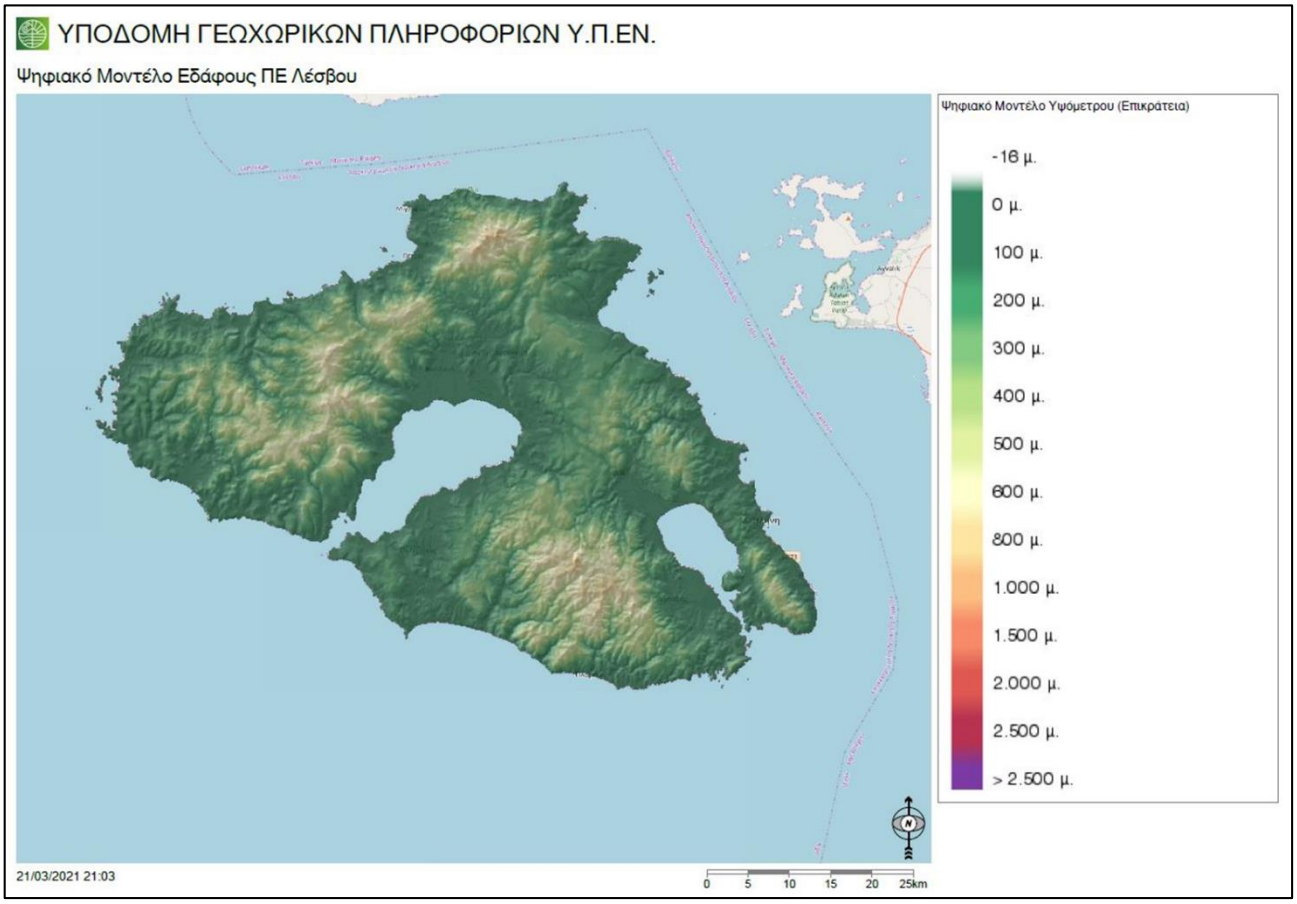

Χάρτης 10

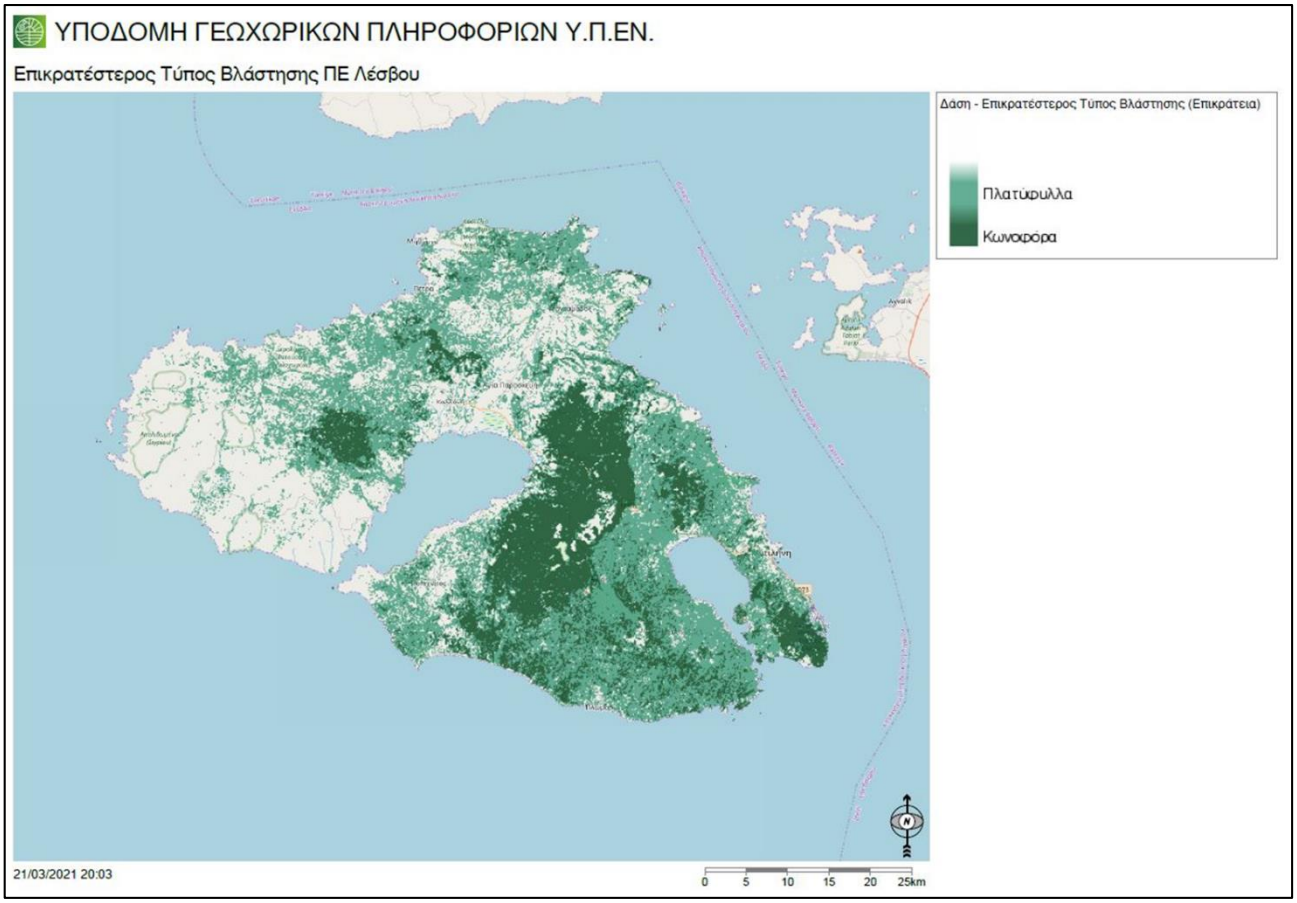

Χάρτης 11

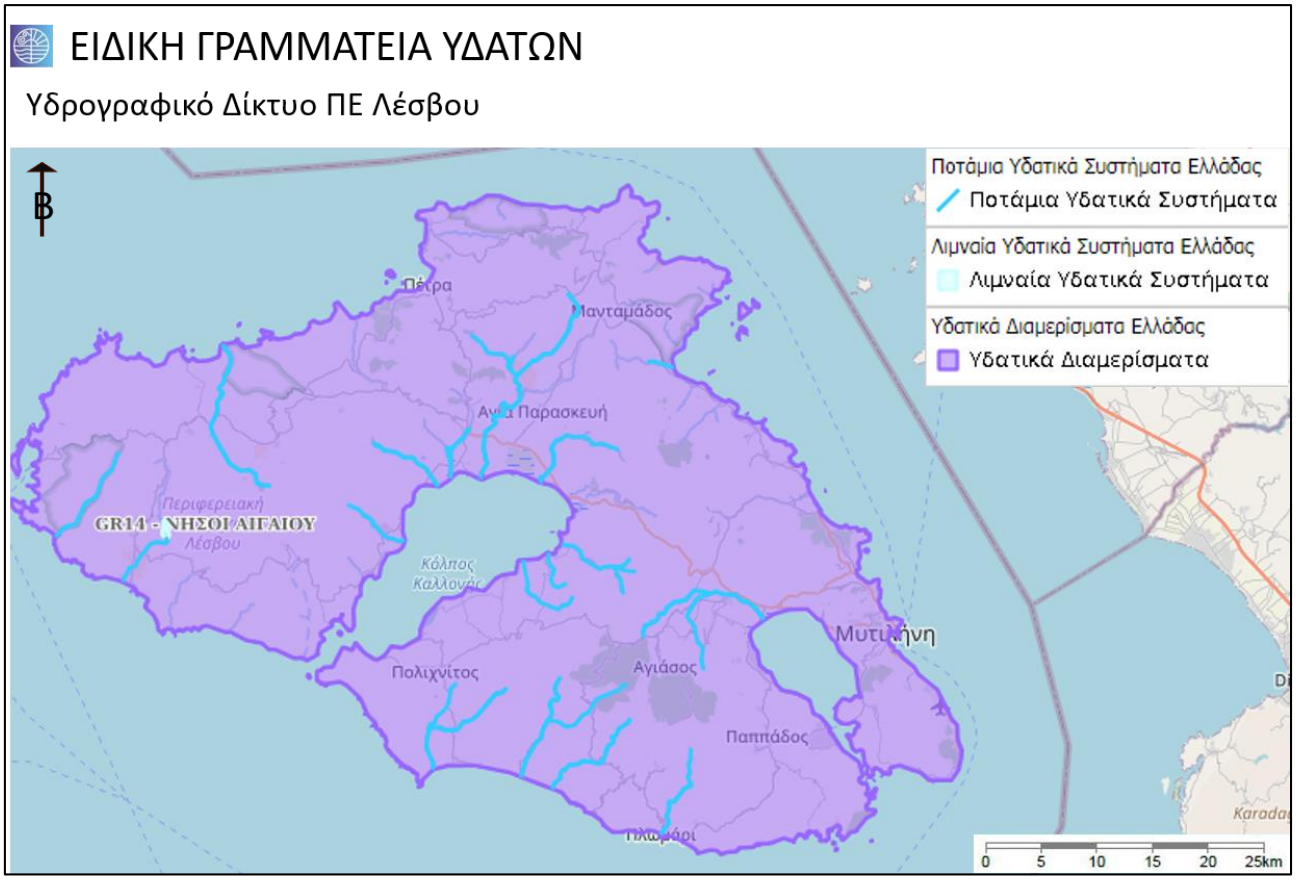

Χάρτης 12

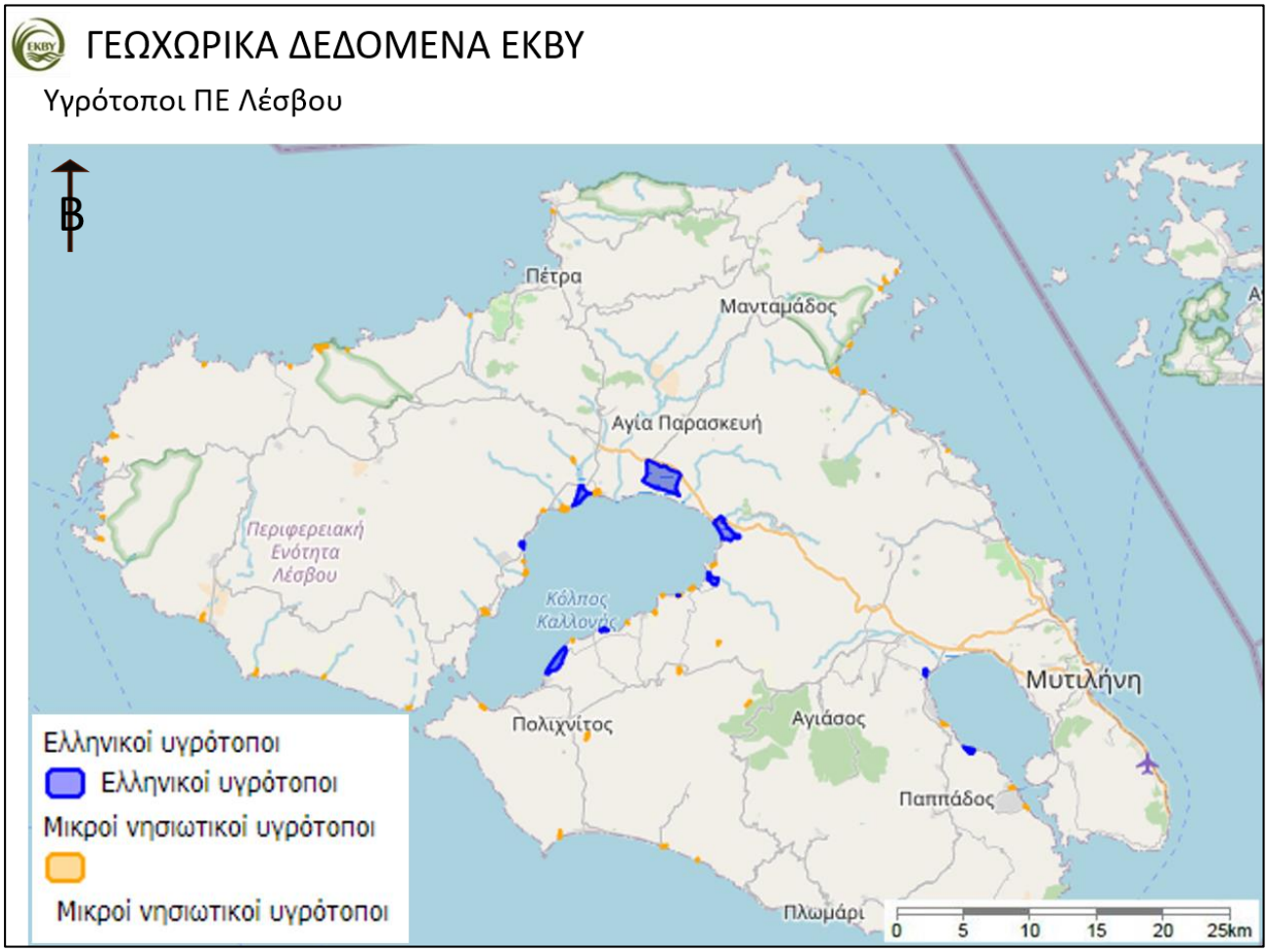
ΓΕΩΧΩΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΕΚΒΥ
Υγρότοποι ΠΕ Λέσβου
Β
Πέτρα
Μανταμάδος
Αγία Παρασκευή
Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου
Κόλπος Καλλονής
Μυτιλήνη
Πολιχνίτος
Αγιάσος
Παππάδος
Πλωμάρι
Ελληνικοί υγρότοποι
Ελληνικοί υγρότοποι
Μικροί νησιωτικοί υγρότοποι
Μικροί νησιωτικοί υγρότοποι
0 5 10 15 20 25km

Χάρτης 13

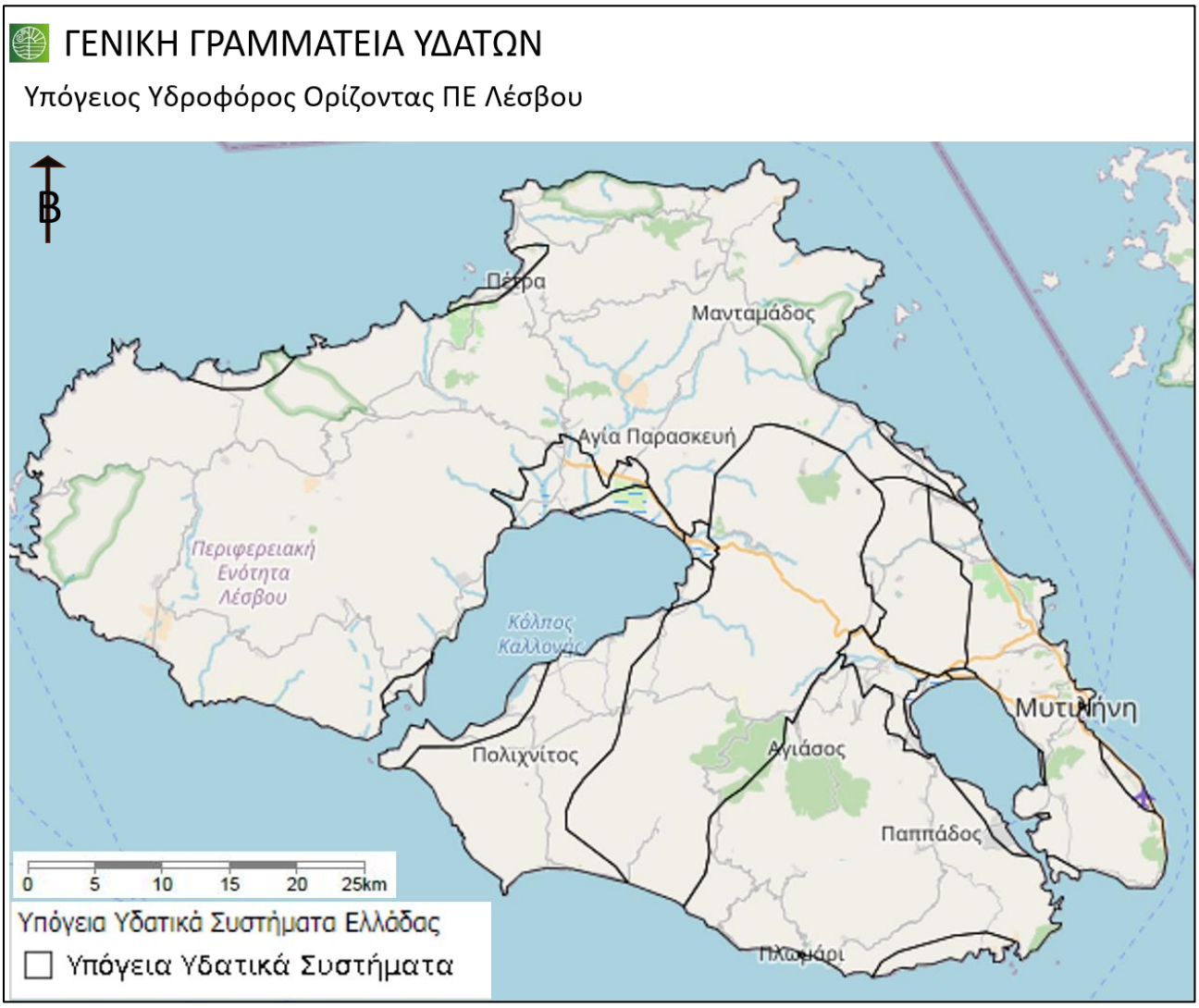
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΥΔΑΤΩΝ
Υπόγειος Υδροφόρος Ορίζοντας ΠΕ Λέσβου
Β
Πέτρα
Μανταμάδος
Αγία Παρασκευή
Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου
Κόλπος Καλλονής
Μυτιλήνη
Πολιχνίτος
Αγιάσος
Παππάδος
Πλωμάρι
0 5 10 15 20 25km
Υπόγεια Υδατικά Συστήματα Ελλάδας
Υπόγεια Υδατικά Συστήματα

Χάρτης 14

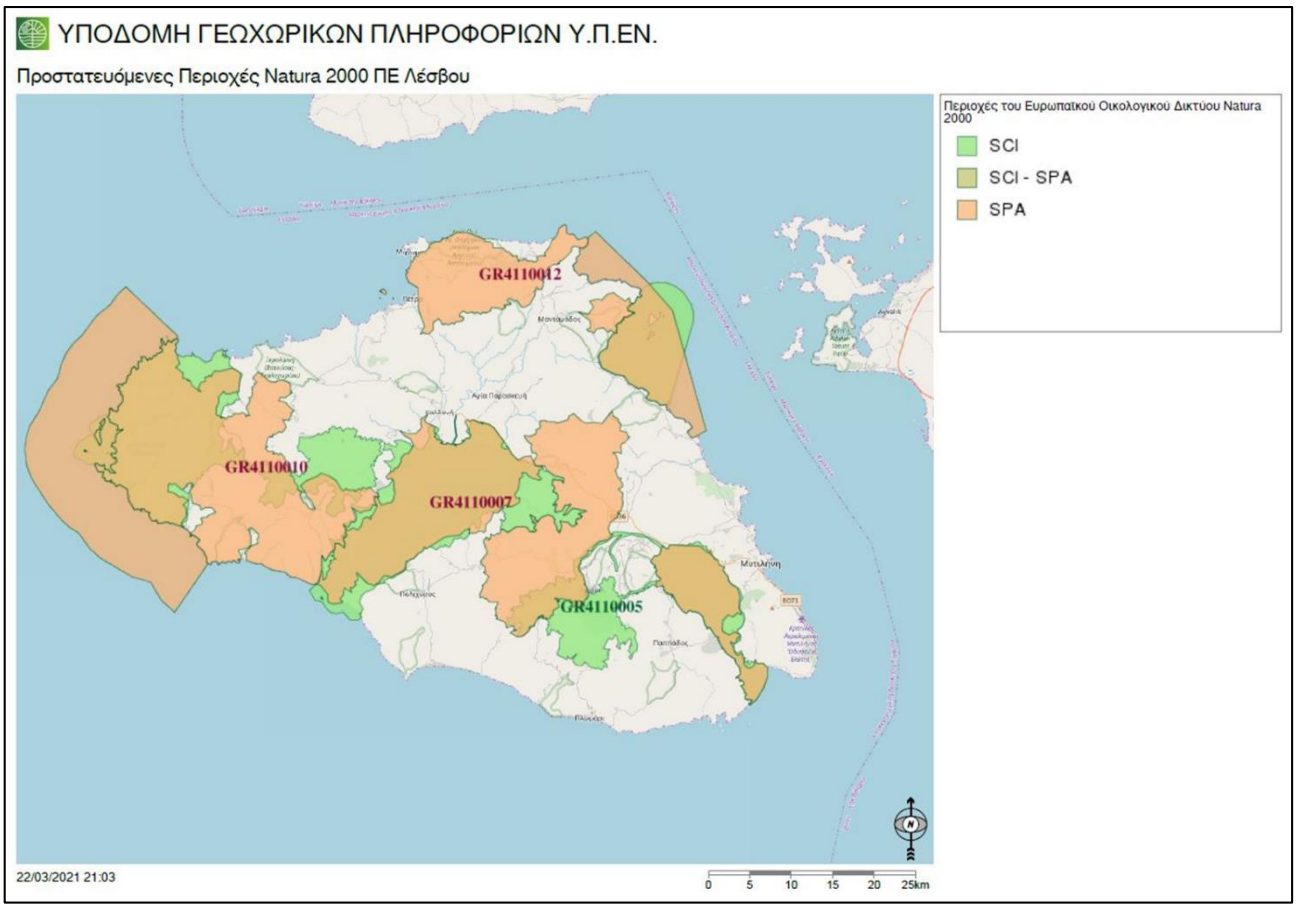

Χάρτης 15

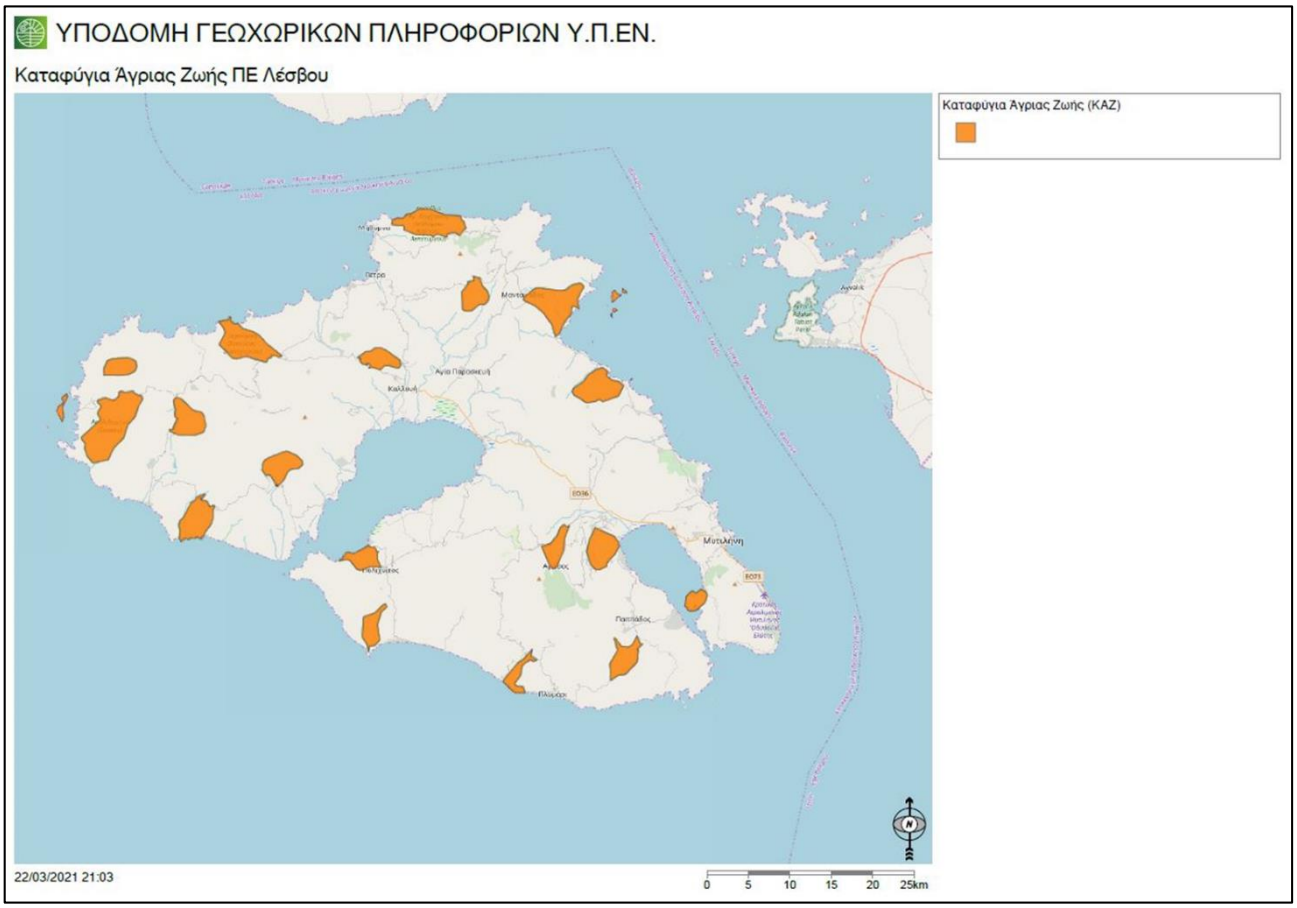

Χάρτης 16

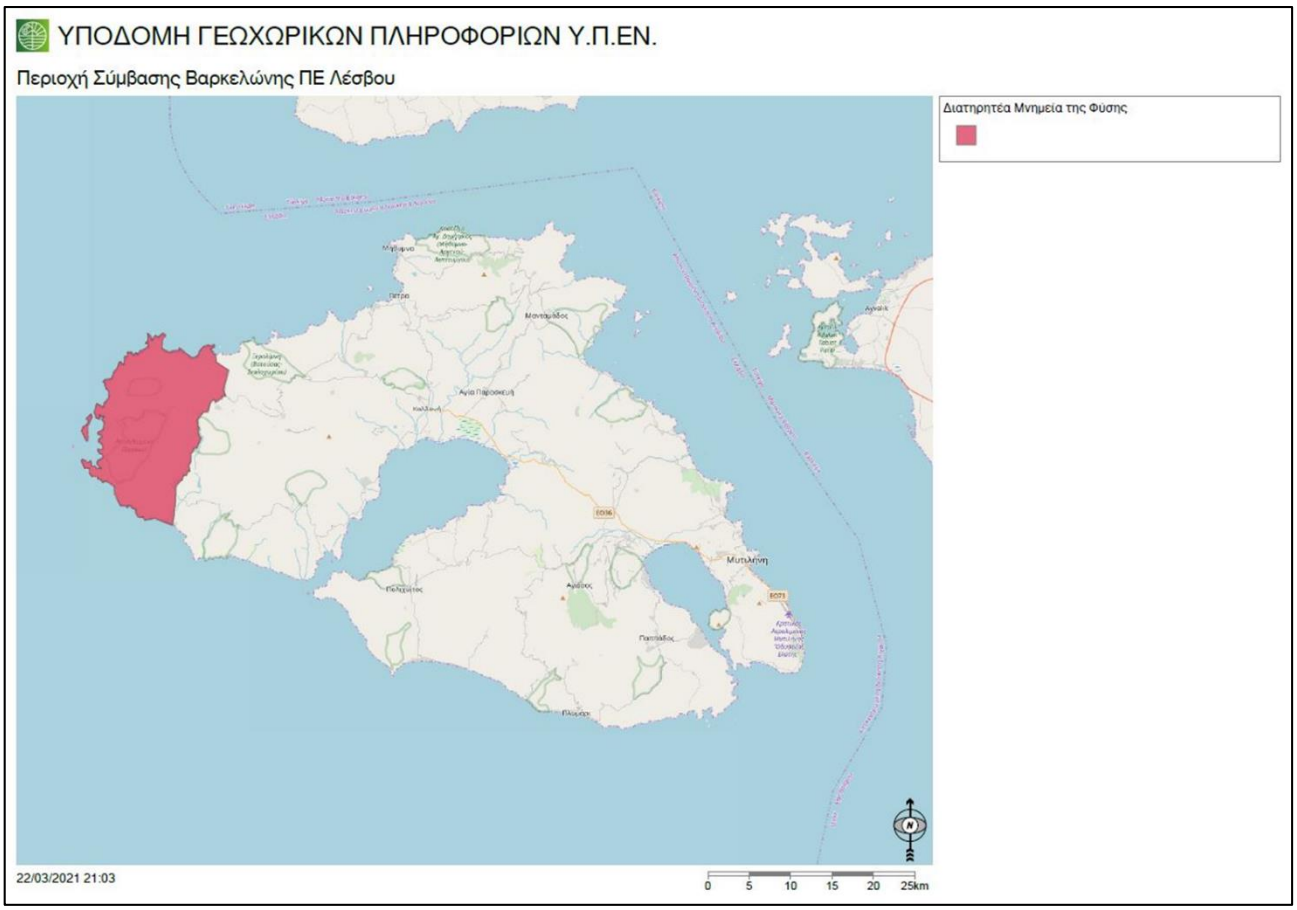

Χάρτης 17

Χάρτης 18

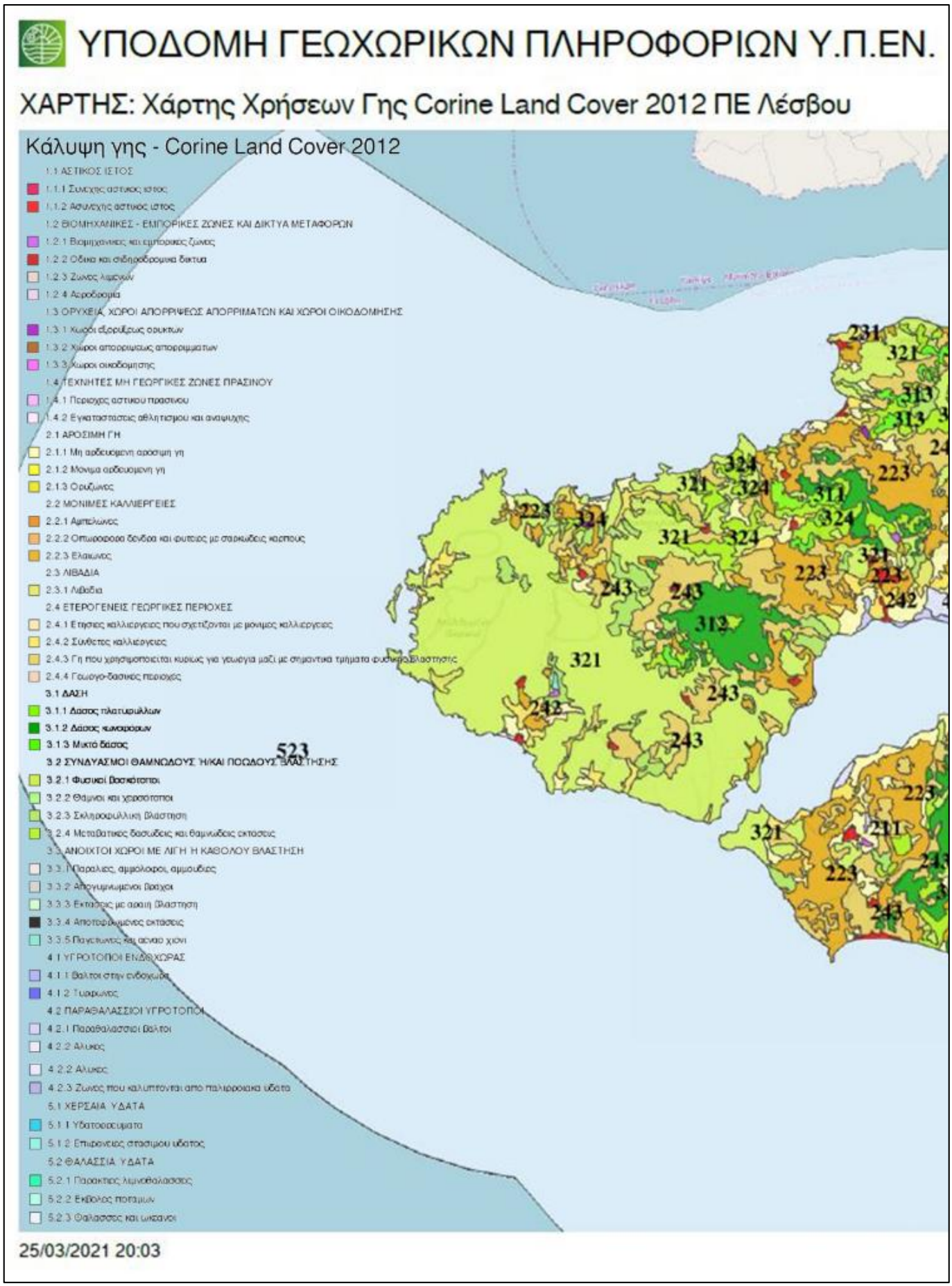
ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΕΩΧΩΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ Υ.Π.ΕΝ.
ΧΑΡΤΗΣ: Χάρτης Χρήσεων Γης Corine Land Cover 2012 ΠΕ Λέσβου
Κάλυψη γης - Corine Land Cover 2012
1.1 ΑΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ
1.1.1 Συνεχής αστικός ιστός
1.1.2 Ασυνεχής αστικός ιστός
1.2 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ - ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
1.2.1 Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες
1.2.2 Οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα
1.2.3 Ζώνες λιμένων
1.2.4 Αεροδρόμια
1.3 ΟΡΥΧΕΙΑ, ΧΩΡΟΙ ΑΠΟΡΡΙΨΕΩΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ
1.3.1 Χώροι εξόρυξης ορυκτών
1.3.2 Χώροι απορρίψεως απορριμμάτων
1.3.3 Χώροι οικοδομήσης
1.4 ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΜΗ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ
1.4.1 Περιοχές αστικού πρασίνου
1.4.2 Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής
2.1 ΑΡΟΣΙΜΗ ΓΗ
2.1.1 Μη αρδευόμενη αρόσιμη γη
2.1.2 Μόνιμα αρδευόμενη γη
2.1.3 Ορυζώνες
2.2 ΜΟΝΙΜΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ
2.2.1 Αμπελώνες
2.2.2 Οπωροφόρα δένδρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς
2.2.3 Ελαιώνες
2.3 ΛΙΒΑΔΙΑ
2.3.1 Λιβάδια
2.4 ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
2.4.1 Ετήσιες καλλιέργειες που σχετίζονται με μόνιμες καλλιέργειες
2.4.2 Σύνθετες καλλιέργειες
2.4.3 Γη που χρησιμοποιείται κυρίως για γεωργία μαζί με σημαντικά τμήματα φυσικής βλάστησης
2.4.4 Γεωργο-δασικές περιοχές
3.1 ΔΑΣΗ
3.1.1 Δάσος πλατυφύλλων
3.1.2 Δάσος κωνοφόρων
3.1.3 Μικτό δάσος
3.2 ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ ΘΑΜΝΩΔΟΥΣ Ή/ΚΑΙ ΠΟΩΔΟΥΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ
3.2.1 Φυσικοί βοσκότοποι
3.2.2 Θάμνοι και χερσότοποι
3.2.3 Σκληροφύλλικη βλάστηση
3.2.4 Μεταβατικές δασώδεις και θαμνώδεις εκτάσεις
3.3 ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΜΕ ΛΙΓΗ Ή ΚΑΘΟΛΟΥ ΒΛΑΣΤΗΣΗ
3.3.1 Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμοΰδιες
3.3.2 Απογυμνωμένοι βράχοι
3.3.3 Εκτάσεις με αραιή βλάστηση
3.3.4 Αποτεφρωμένες εκτάσεις
3.3.5 Παγετώνες και αιώνιο χιόνι
4.1 ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΝΔΟΧΩΡΑΣ
4.1.1 Βάλτοι στην ενδοχώρα
4.1.2 Τυρφώνες
4.2 ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ
4.2.1 Παραθαλάσσιοι βάλτοι
4.2.2 Αλυκές
4.2.2 Αλυκές
4.2.3 Ζώνες που καλύπτονται από παλιρροϊκά ύδατα
5.1 ΧΕΡΣΑΙΑ ΥΔΑΤΑ
5.1.1 Υδατορεύματα
5.1.2 Επιφανειακές στάσιμες υδάτινες
5.2 ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ
5.2.1 Παράκτιες λιμνοθάλασσες
5.2.2 Εκβολές ποταμών
5.2.3 Θάλασσες και ωκεανοί
231
321
313
324
223
311
243
242
312
523
211
25/03/2021 20:03

Χάρτης 19.Α

N.

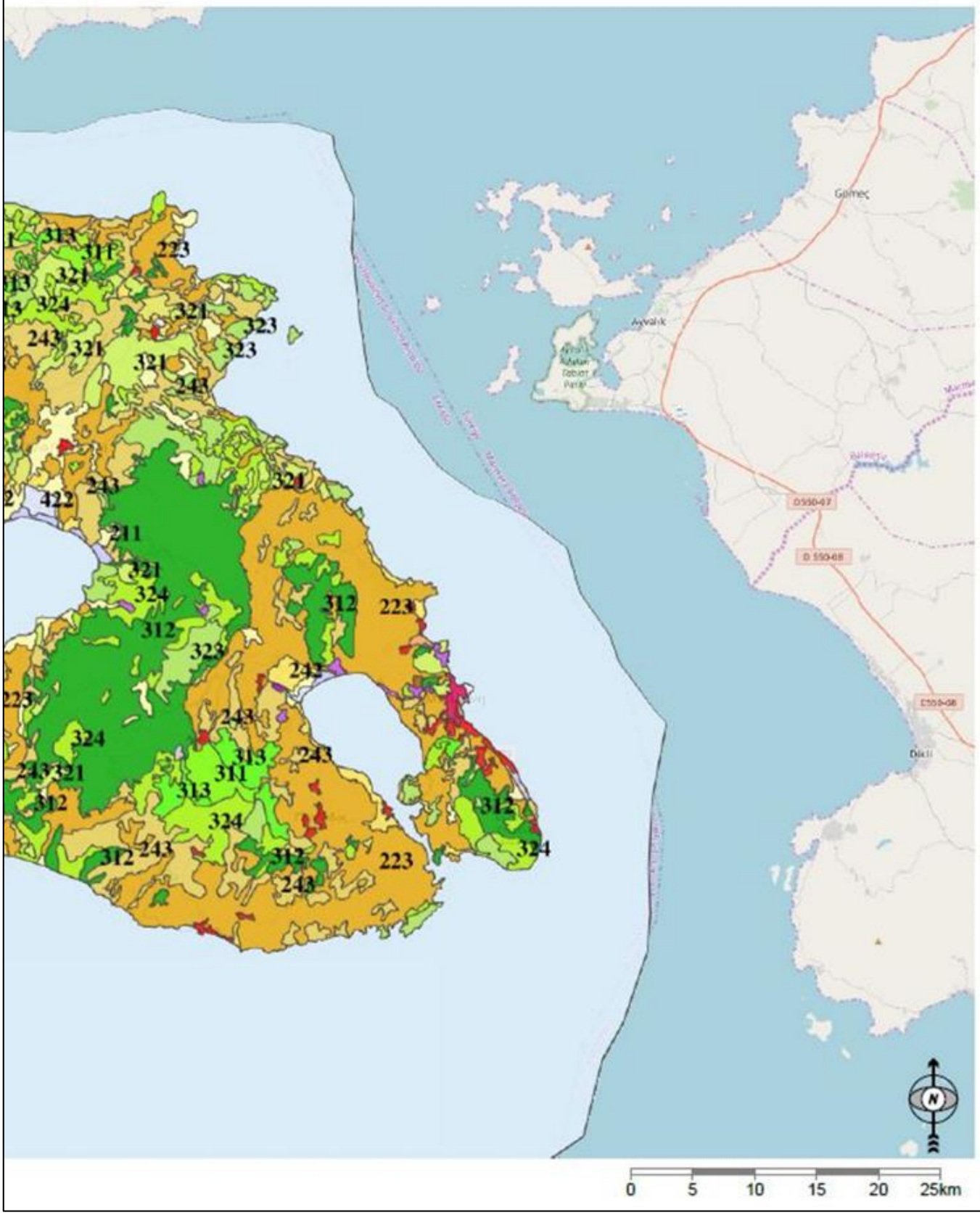
Gülnec
Ayvalık
Dikili
313
311
223
321
324
243
323
422
211
312
0
5
10
15
20
25km

Χάρτης 19.Β

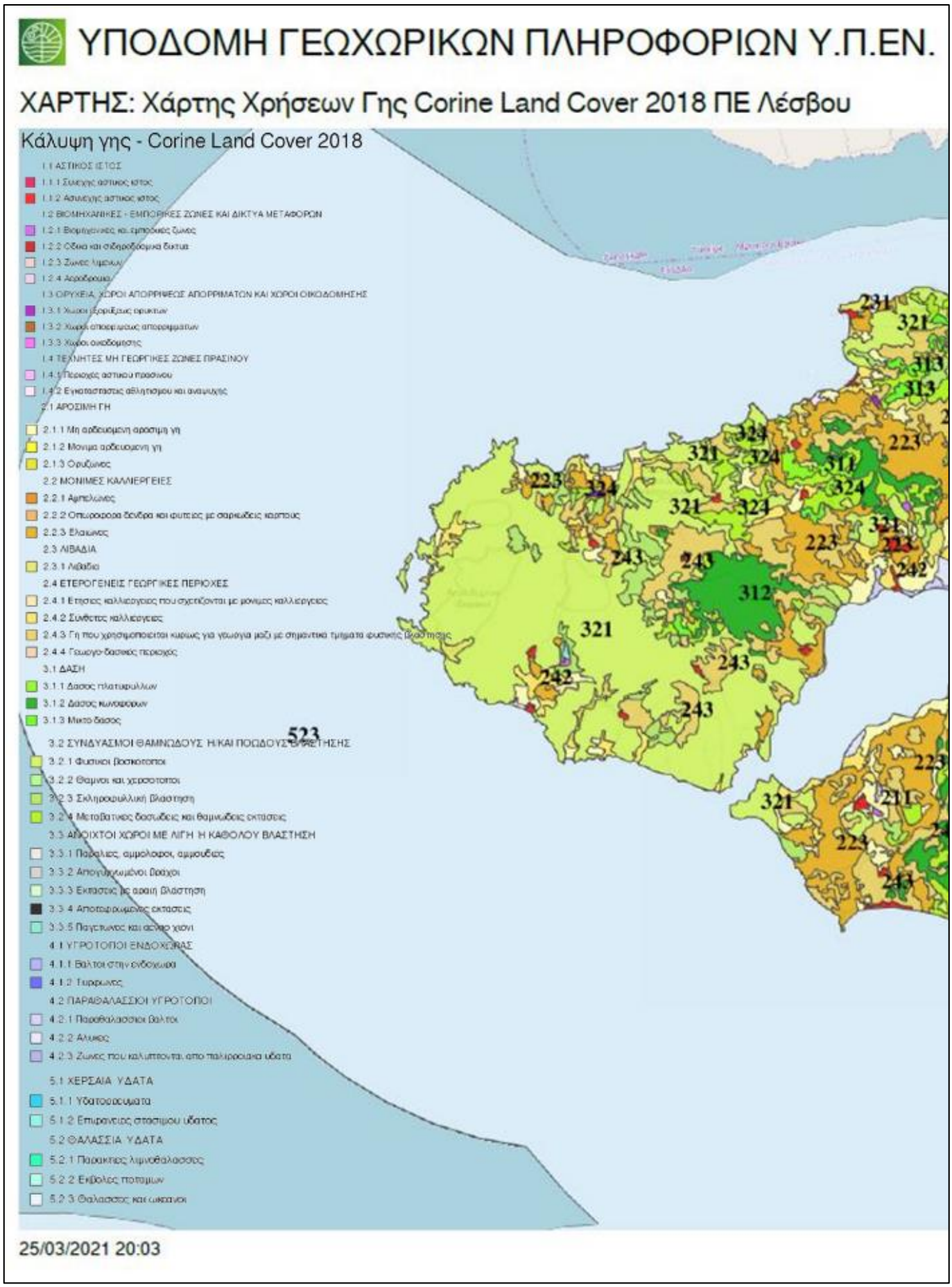
ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΕΩΧΩΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ Υ.Π.ΕΝ.
ΧΑΡΤΗΣ: Χάρτης Χρήσεων Γης Corine Land Cover 2018 ΠΕ Λέσβου
Κάλυψη γης - Corine Land Cover 2018
1.1 ΑΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ
1.1.1 Συνεχής αστικός ιστός
1.1.2 Ασυνεχής αστικός ιστός
1.2 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ - ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
1.2.1 Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες
1.2.2 Οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα
1.2.3 Ζώνες λιμένων
1.2.4 Αεροδρόμια
1.3 ΟΡΥΧΕΙΑ, ΧΩΡΟΙ ΑΠΟΡΡΙΨΕΩΣ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ
1.3.1 Χώροι εξορύξεως ορυκτών
1.3.2 Χώροι αποθεσεως απορριμμάτων
1.3.3 Χώροι οικοδομήσεις
1.4 ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΜΗ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ
1.4.1 Περιοχές αστικού πρασίνου
1.4.2 Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής
2.1 ΑΡΟΣΙΜΗ ΓΗ
2.1.1 Μη αρδευομενη αροσιμη γη
2.1.2 Μονιμα αρδευομενη γη
2.1.3 Ορυζωνες
2.2 ΜΟΝΙΜΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ
2.2.1 Αμπελωνες
2.2.2 Οπωροφορα δενδρα και φυτειες με σαρκωδεις καρπους
2.2.3 Ελαιωνες
2.3 ΛΙΒΑΔΙΑ
2.3.1 Λιβαδια
2.4 ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
2.4.1 Ετησιες καλλιεργειες που συνδυαζονται με μονιμες καλλιεργειες
2.4.2 Συνθετες καλλιεργειες
2.4.3 Γη που χρησιμοποιειται κυριως για γεωργια μαζι με σημαντικα τμηματα φυσικης βλαστησης
2.4.4 Γεωργο-δασικες περιοχες
3.1 ΔΑΣΗ
3.1.1 Δασος πλατυφυλλων
3.1.2 Δασος κωνοφορων
3.1.3 Μικτο δασος
3.2 ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ ΘΑΜΝΩΔΟΥΣ Η/ΚΑΙ ΠΟΩΔΟΥΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ
3.2.1 Φυσικοι βοσκοτοποι
3.2.2 Θαμνοι και χερσοτοποι
3.2.3 Σκληροφυλλικη βλαστηση
3.2.4 Μεταβατικες δασωδεις και θαμνωδεις εκτασεις
3.3 ΑΝΟΙΧΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΜΕ ΛΙΓΗ Η ΚΑΘΟΛΟΥ ΒΛΑΣΤΗΣΗ
3.3.1 Παραλιες, αμμολοφοι, αμμουδιες
3.3.2 Απογυμνωμενοι βραχοι
3.3.3 Εκτασεις με αραιη βλαστηση
3.3.4 Αποτεφρωμενες εκτασεις
3.3.5 Παγετωνες και αεναο χιονι
4.1 ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΝΔΟΧΩΡΑΣ
4.1.1 Βαλτοι στην ενδοχωρα
4.1.2 Τυρφωνες
4.2 ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ
4.2.1 Παραθαλασσιοι βαλτοι
4.2.2 Αλυκες
4.2.3 Ζωνες που καλυπτονται απο παλιροιακα υδατα
5.1 ΧΕΡΣΑΙΑ ΥΔΑΤΑ
5.1.1 Υδατοσυλλογα
5.1.2 Επιφανειες στασιμου υδατος
5.2 ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΥΔΑΤΑ
5.2.1 Παρακτιες λιμνοθαλασσες
5.2.2 Εκβολες ποταμων
5.2.3 Θαλασσες και ωκεανοι
231
321
313
313
223
324
321
324
311
324
223
324
321
324
321
223
223
243
243
242
312
321
243
242
243
523
223
321
211
223
243
25/03/2021 20:03

Χάρτης 20. Α

N.

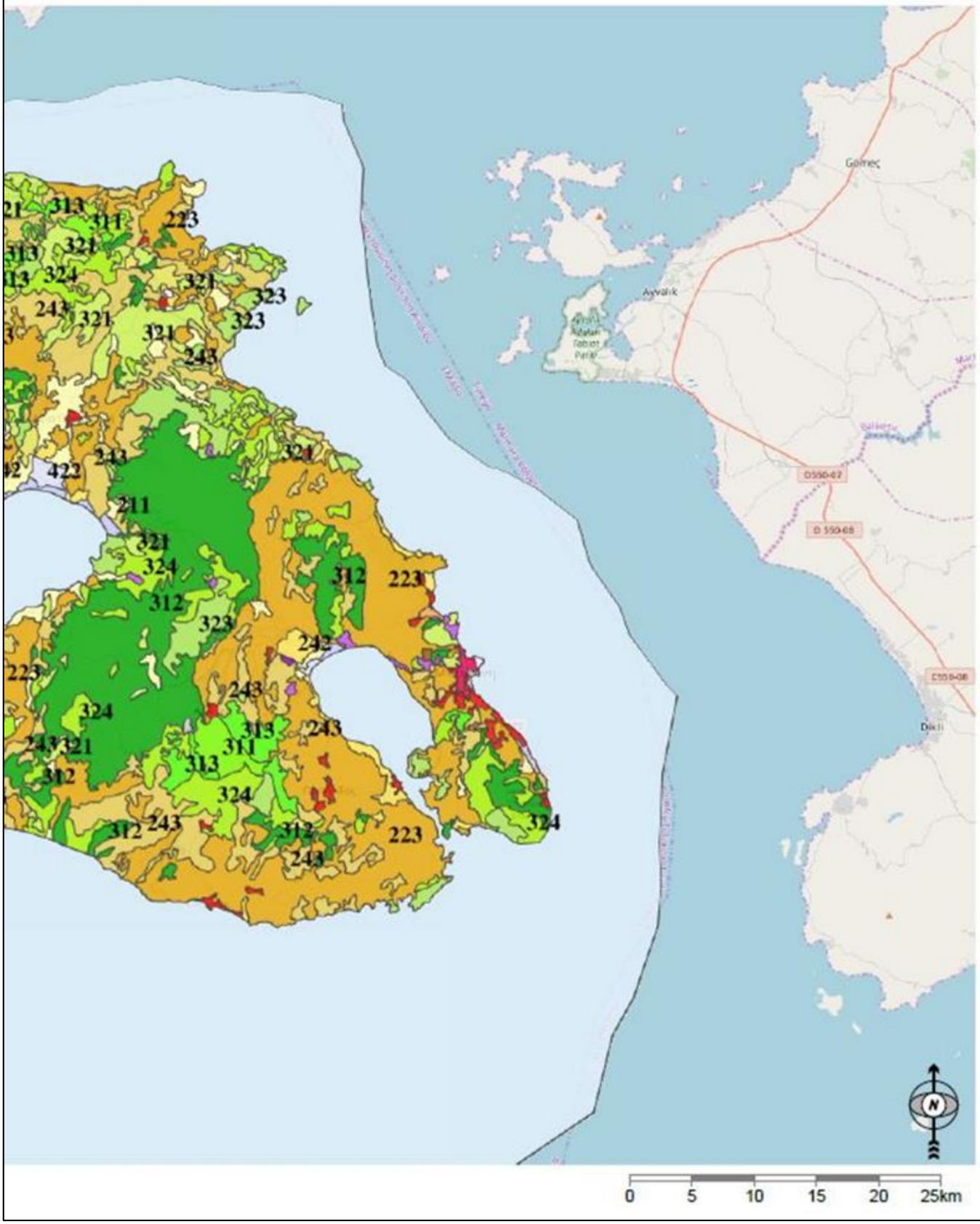

Χάρτης 20.Β

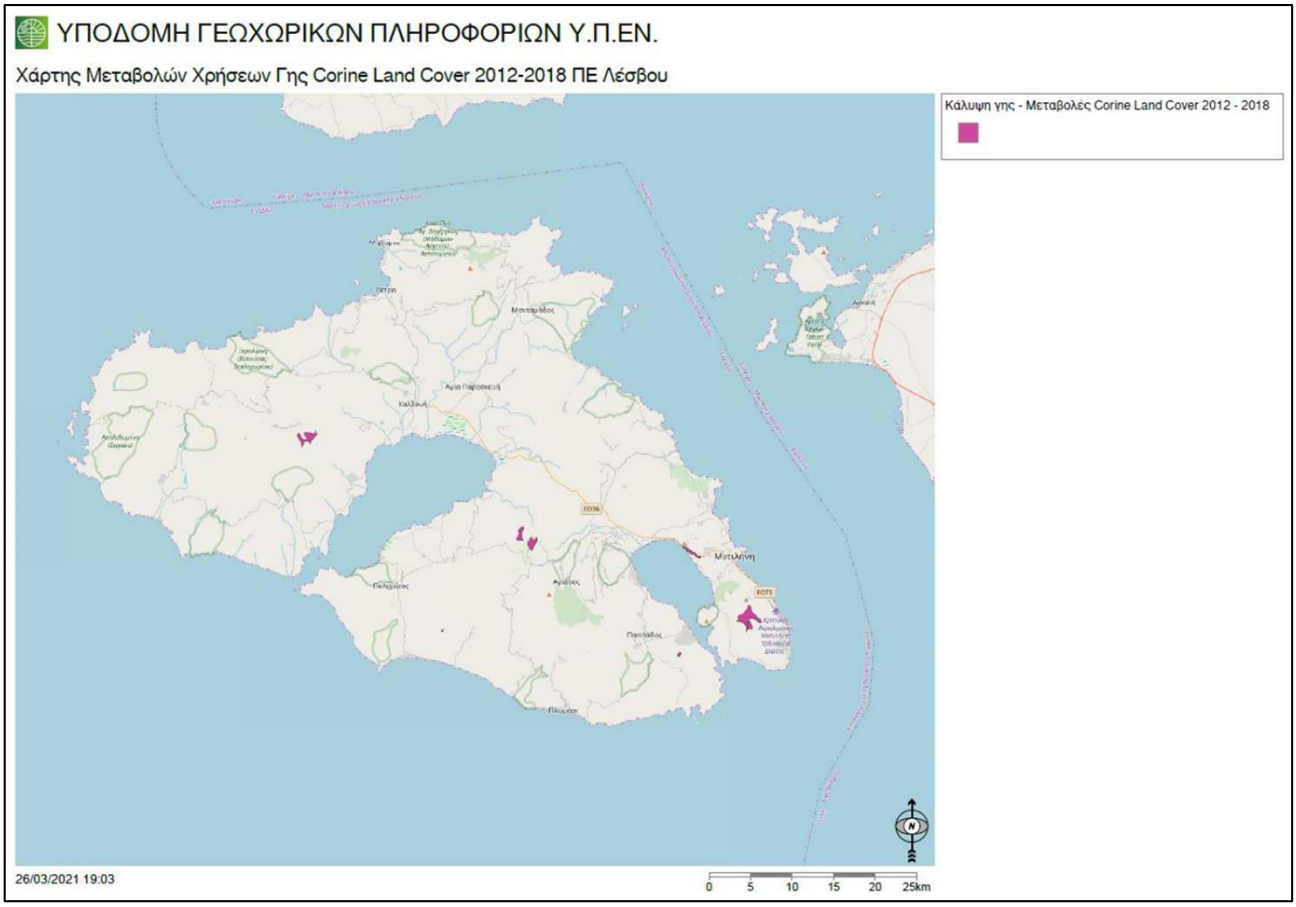

Χάρτης 21

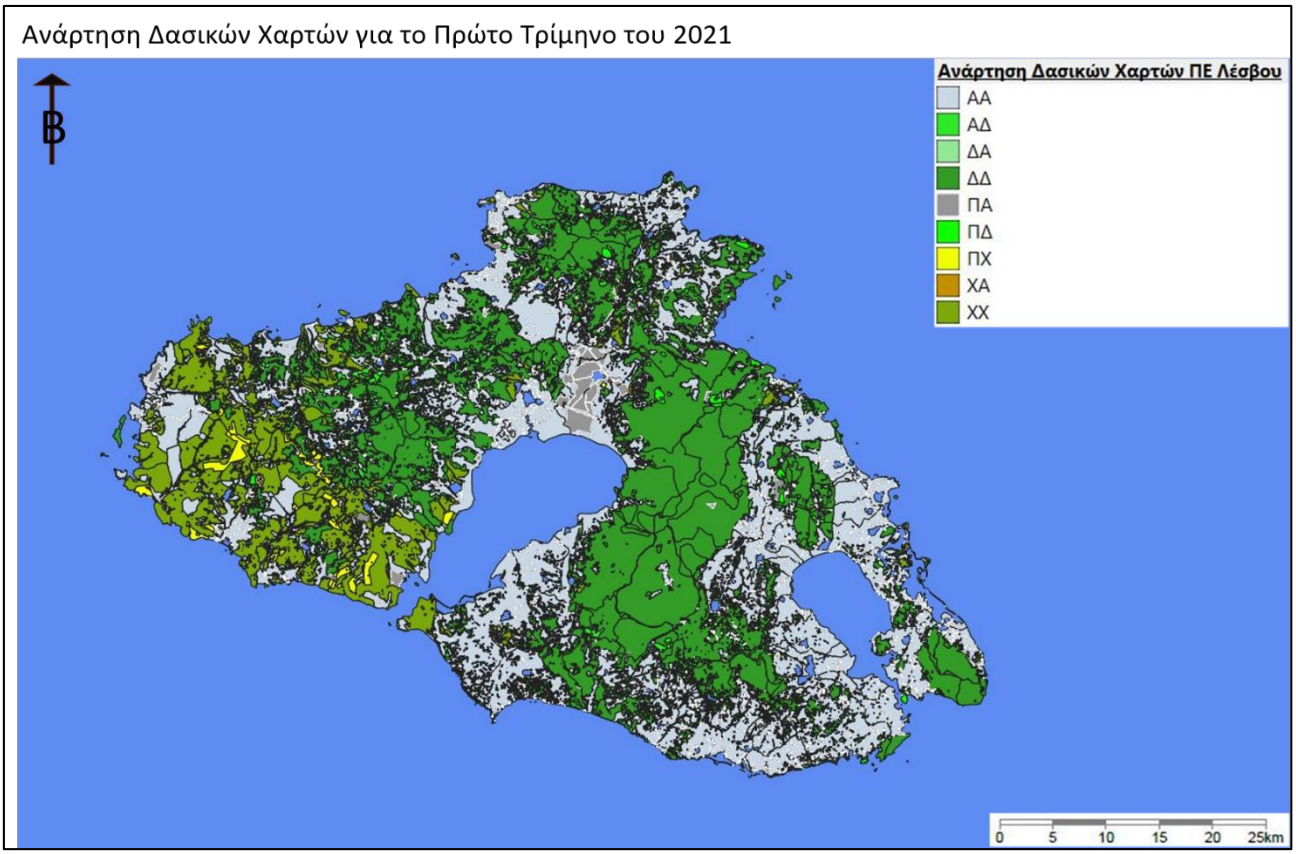

Χάρτης 22

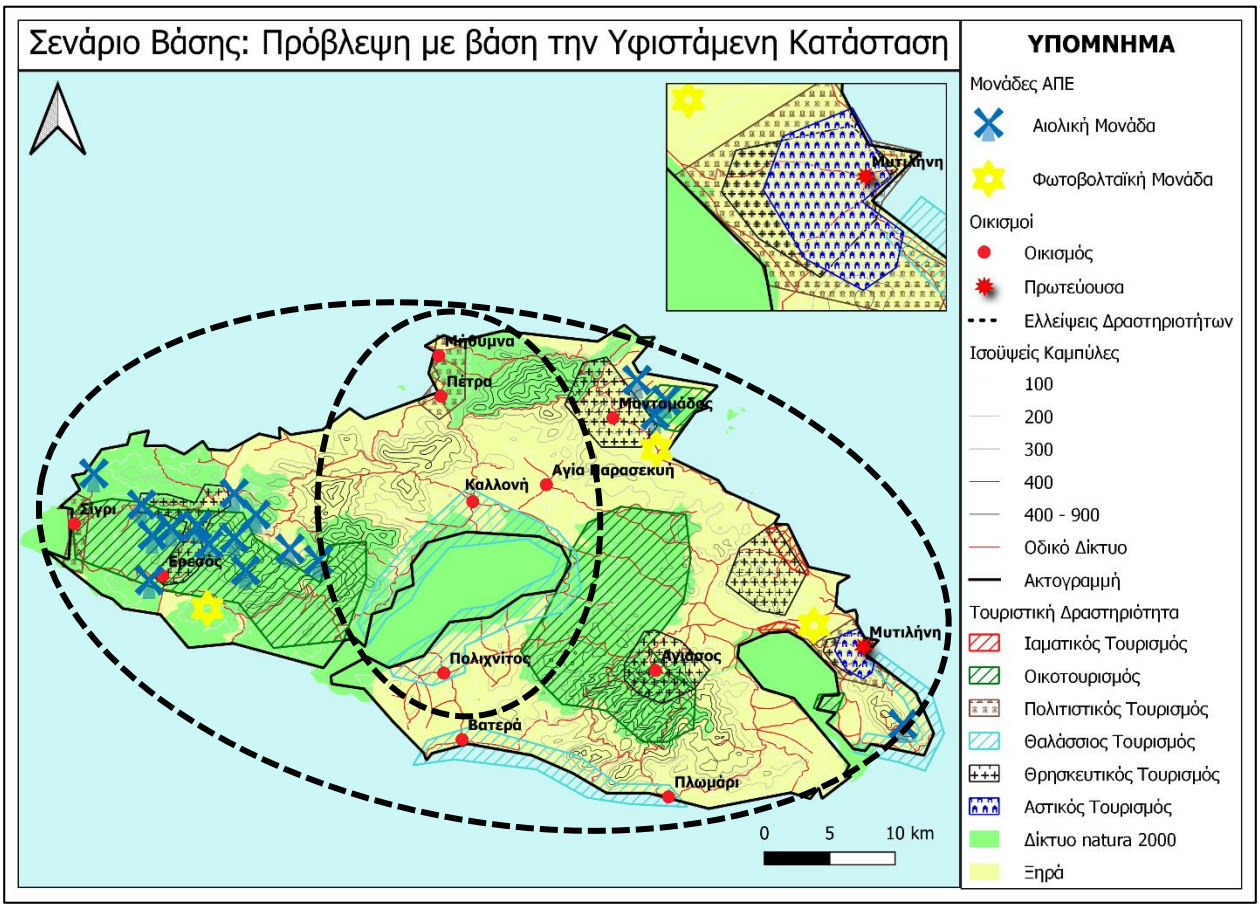

Χάρτης 23

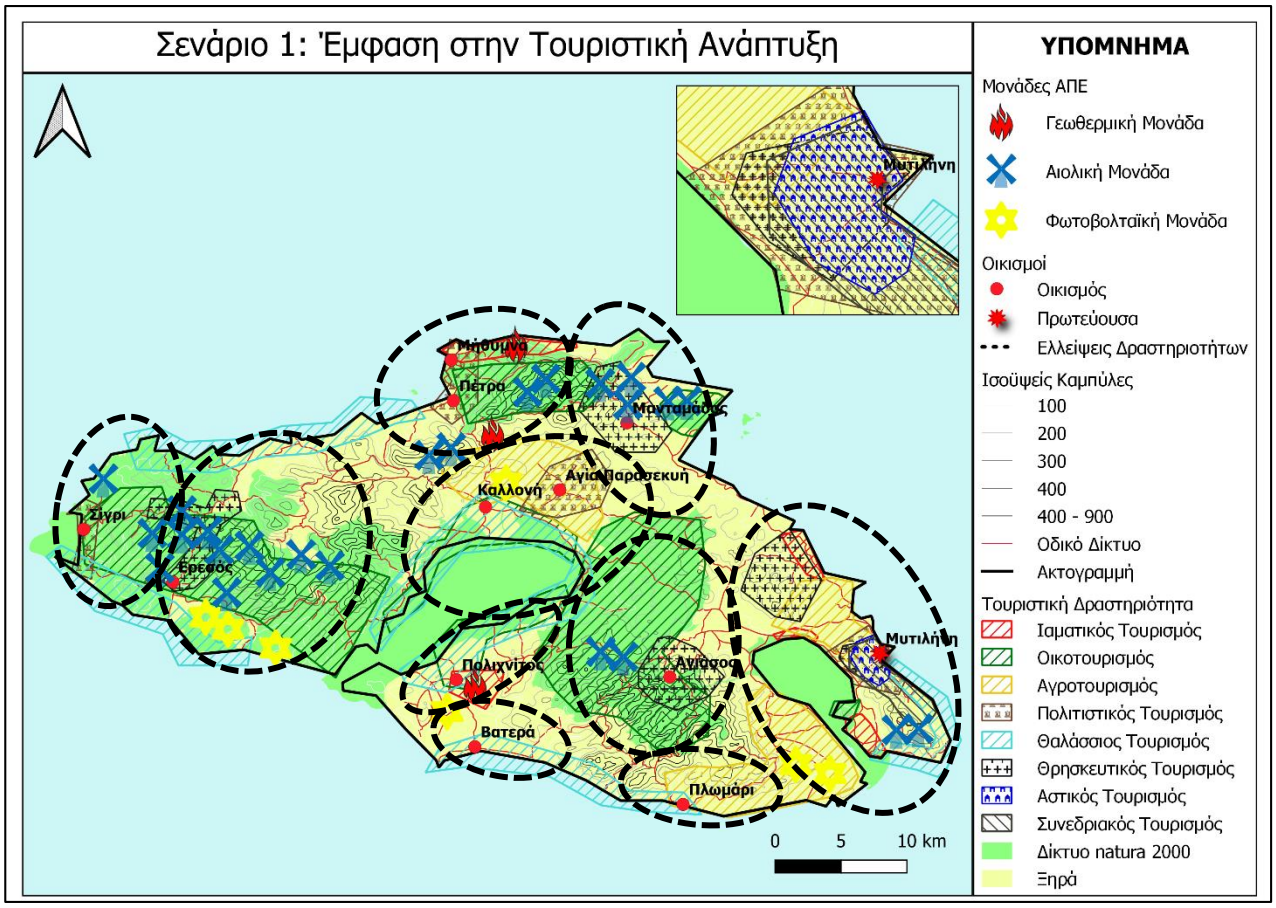

Χάρτης 24

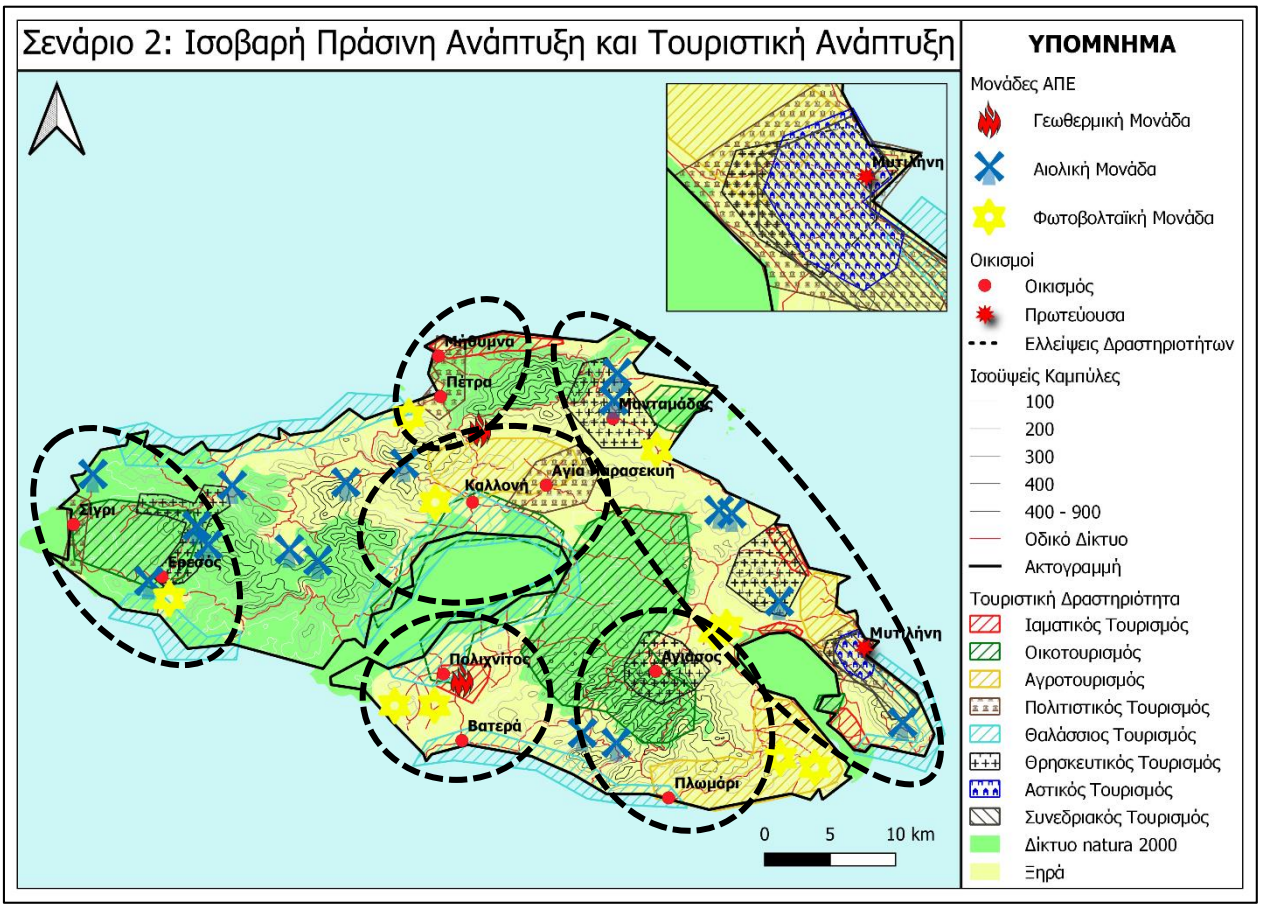

Χάρτης 25

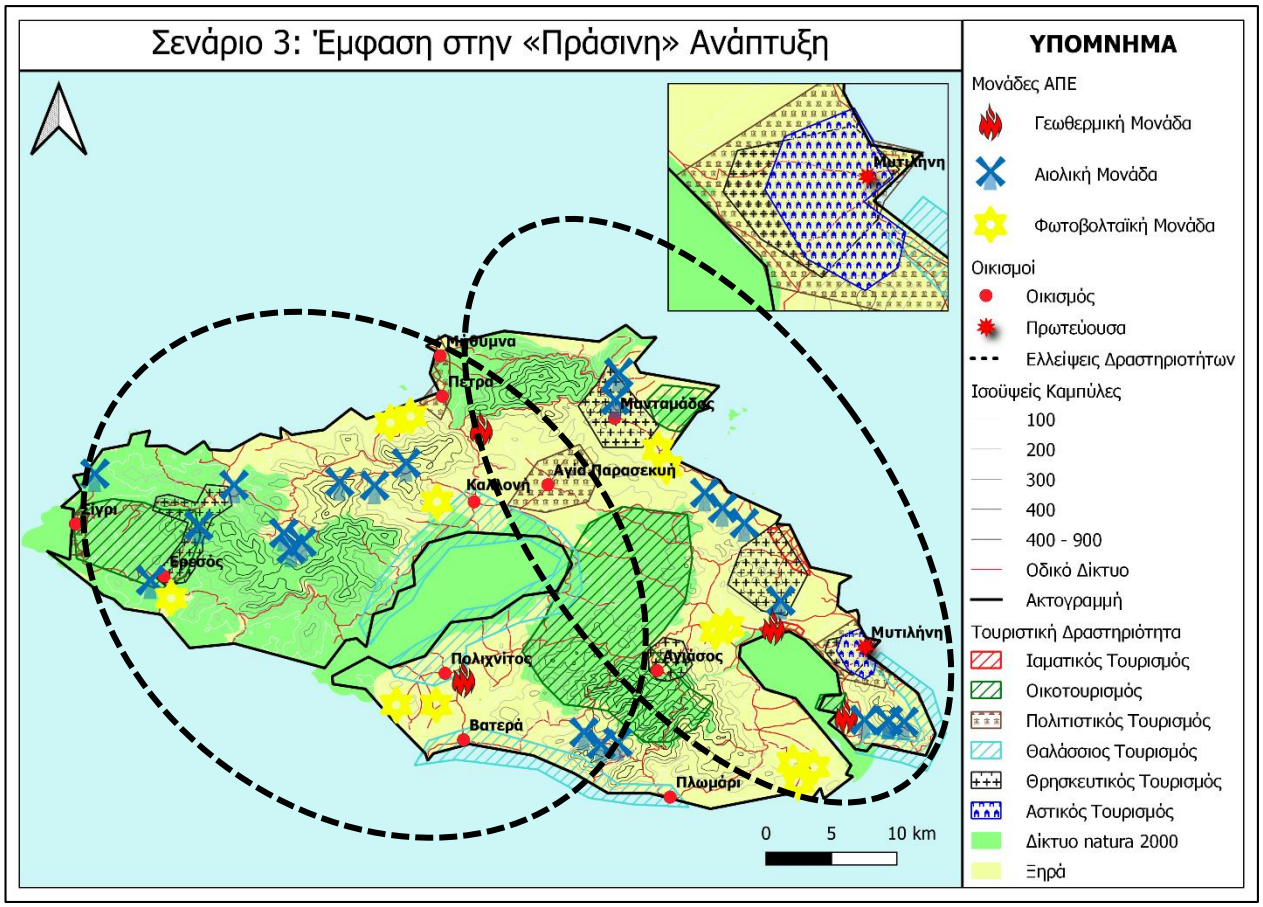

Χάρτης 26

Παράρτημα ΙΙ

Πίνακας 1. Στοιχεία GEODATA.gov.gr - 2021

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ			
α/α	**Δημοτική/Τοπική Κοινότητα**	**α/α**	**Δημοτική/Τοπική Κοινότητα**
1	Δημοτική Κοινότητα Αγίας Παρασκευής	38	Τοπική Κοινότητα Κάπης
2	Δημοτική Κοινότητα Αγιάσου	39	Τοπική Κοινότητα Κάτω Τρίτους
3	Δημοτική Κοινότητα Άγρας	40	Τοπική Κοινότητα Κεραμείων
4	Δημοτική Κοινότητα Αντίσσης	41	Τοπική Κοινότητα Κεραμίου
5	Δημοτική Κοινότητα Ερεσού	42	Τοπική Κοινότητα Κλειούς
6	Δημοτική Κοινότητα Καλλονής	43	Τοπική Κοινότητα Κώμης
7	Δημοτική Κοινότητα Λουτροπόλεως Θερμής	44	Τοπική Κοινότητα Λάμπου Μύλων
8	Δημοτική Κοινότητα Λουτρών	45	Τοπική Κοινότητα Λαφιώνας
9	Δημοτική Κοινότητα Μανταμάδου	46	Τοπική Κοινότητα Λεπετύμνου
10	Δημοτική Κοινότητα Μεσαγρού	47	Τοπική Κοινότητα Λισβορίου
11	Δημοτική Κοινότητα Μεσοτόπου	48	Τοπική Κοινότητα Μεγαλοχωρίου
12	Δημοτική Κοινότητα Μηθύμνης	49	Τοπική Κοινότητα Μιστεγνών
13	Δημοτική Κοινότητα Μόριας	50	Τοπική Κοινότητα Μυχού
14	Δημοτική Κοινότητα Μυτιλήνης	51	Τοπική Κοινότητα Νάπης
15	Δημοτική Κοινότητα Παλαιοκήπου	52	Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου
16	Δημοτική Κοινότητα Παμφίλων (Παμφύλλων)	53	Τοπική Κοινότητα Νέων Κυδωνιών
17	Δημοτική Κοινότητα Παππάδου	54	Τοπική Κοινότητα Παλαιοχωρίου
18	Δημοτική Κοινότητα Πέτρας	55	Τοπική Κοινότητα Παναγιούδας
19	Δημοτική Κοινότητα Πλωμαρίου	56	Τοπική Κοινότητα Παρακοίλων
20	Δημοτική Κοινότητα Πολιχνίτου	57	Τοπική Κοινότητα Πελόπης
21	Δημοτική Κοινότητα Σκοπέλου	58	Τοπική Κοινότητα Περάματος
22	Δημοτική Κοινότητα Σκουτάρου	59	Τοπική Κοινότητα Πηγής
23	Δημοτική Κοινότητα Στύψης	60	Τοπική Κοινότητα Πλαγιάς
24	Τοπική Κοινότητα Αγίας Μαρίνης	61	Τοπική Κοινότητα Πλακάδου
25	Τοπική Κοινότητα Ακρασίου	62	Τοπική Κοινότητα Πτερούντος
26	Τοπική Κοινότητα Αλυφαντών	63	Τοπική Κοινότητα Πύργων Θερμής
27	Τοπική Κοινότητα Αμπελικού	64	Τοπική Κοινότητα Σιγρίου
28	Τοπική Κοινότητα Ανεμότιας	65	Τοπική Κοινότητα Σκαλοχωρίου
29	Τοπική Κοινότητα Αργέννου	66	Τοπική Κοινότητα Σταυρού
30	Τοπική Κοινότητα Αρίσβης	67	Τοπική Κοινότητα Συκαμινέας
31	Τοπική Κοινότητα Ασωμάτου	68	Τοπική Κοινότητα Συκούντος
32	Τοπική Κοινότητα Αφάλωνος	69	Τοπική Κοινότητα Ταξιαρχών
33	Τοπική Κοινότητα Βασιλικών	70	Τοπική Κοινότητα Τρύγονα
34	Τοπική Κοινότητα Βατούσσης	71	Τοπική Κοινότητα Υψηλομετώπου
35	Τοπική Κοινότητα Βρίσας	72	Τοπική Κοινότητα Φίλιας
36	Τοπική Κοινότητα Δαφίων	73	Τοπική Κοινότητα Χιδήρων
37	Τοπική Κοινότητα Ιππείου		

Πίνακας 2. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011, 2001 και 1991

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΛΟ							
	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2011			**ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001**		**ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1991**	
	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**	**ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ**	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ**	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ**
Συνολικά	**10.816.286**	**199.231**	**86.436**	**10.934.097**	**90.743**	**10.259.900**	**87.151**
0-9	1.049.839	18.652	8.364	1.074.504	8.761	1.220.421	9.293
10-19	1.072.705	19.274	8.605	1.312.569	10.801	1.521.051	12.325
20-29	1.350.868	26.919	10.615	1.682.890	13.189	1.513.163	10.910
30-39	1.635.304	27.977	11.845	1.653.345	11.985	1.410.256	9.382
40-49	1.581.095	26.337	11.533	1.495.918	10.185	1.233.214	9.866
50-59	1.391.854	23.217	9.816	1.247.564	10.500	1.312.579	10.437
60-69	1.134.045	22.349	10.061	1.263.319	10.924	1.098.719	12.025
70+	1.600.576	34.506	15.597	1.203.988	14.398	950.497	12.913
Άρρενες	**5.303.223**	**99.984**	**42.597**	**5.413.426**	**46.183**	**5.055.408**	**43.678**
0-9	537.220	9.424	4.218	551.790	4.460	627.221	4.742
10-19	552.173	10.213	4.455	685.904	6.177	782.367	6.815
20-29	696.744	15.497	5.807	873.217	7.622	759.174	6.084
30-39	827.542	14.402	6.019	833.869	6.191	703.241	4.787
40-49	781.112	13.156	5.768	743.779	5.253	615.038	4.835
50-59	677.018	11.582	4.898	609.185	5.043	641.871	5.055
60-69	543.421	10.723	4.748	589.781	5.008	518.641	5.827
70+	687.993	14.987	6.684	525.901	6.429	407.855	5.533
Θήλεις	**5.513.063**	**99.247**	**43.839**	**5.520.671**	**44.560**	**5.204.492**	**43.473**
0-9	512.619	9.228	4.146	522.714	4.301	593.200	4.551
10-19	520.532	9.061	4.150	626.665	4.624	738.684	5.510
20-29	654.124	11.422	4.808	809.673	5.567	753.989	4.826
30-39	807.762	13.575	5.826	819.476	5.794	707.015	4.595
40-49	799.983	13.181	5.765	752.139	4.932	618.176	5.031
50-59	714.836	11.635	4.918	638.379	5.457	670.708	5.382
60-69	590.624	11.626	5.313	673.538	5.916	580.078	6.198
70+	912.583	19.519	8.913	678.087	7.969	542.642	7.380

Πίνακας 3. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	
Τόπος μόνιμης διαμονής/ ομάδες ηλικιών	**Σύνολο**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**10.816.286**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**199.231**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**86.436**
0-14	12.599
15-34	20.998
35-54	22.438
55+	30.401
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΚΑΡΙΑΣ	**9.882**
0-14	1.192
15-34	2.051
35-54	2.604
55+	4.035
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΗΜΝΟΥ	**17.262**
0-14	2.461
15-34	4.936
35-54	4.519
55+	5.346
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΜΟΥ	**32.977**
0-14	4.363
15-34	9.177
35-54	8.480
55+	10.957
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΙΟΥ	**52.674**
0-14	7.347
15-34	14.098
35-54	14.041
55+	17.188
35-54	35.380
55+	43.654

Πίνακας 4. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ								
ΤΟΠΟΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ / ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ							
	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ Η ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ /ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΚΛΠ.)	ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΓΕΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΑΞΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ, ΑΛΛΑ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ / ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ / ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ	ΜΗ ΚΑΤΑΤΑΣΣΟΜΕΝΟΙ (ΑΤΟΜΑ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 1/1/2005)
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**10.816.286**	**1.809.087**	**502.079**	**2.532.396**	**1.428.490**	**2.524.345**	**1.343.534**	**676.355**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**199.231**	**27.301**	**7.859**	**43.185**	**27.099**	**57.754**	**23.994**	**12.039**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**86.436**	**11.130**	**2.784**	**16.765**	**11.607**	**26.053**	**12.771**	**5.326**
0-14	12.599	0	0	0	0	2.144	5.129	5.326
15-24	9.409	844	431	3.755	3.263	989	127	0
25-34	11.589	3.251	894	3.825	1.992	1.391	236	0
35-44	11.949	2.662	732	3.894	2.184	2.230	247	0
45-54	10.489	2.200	361	2.480	1.624	3.505	319	0
55-64	10.185	1.328	241	1.502	1.179	5.345	590	0
65+	20.216	845	125	1.309	1.365	10.449	6.123	0

Πίνακας 5. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ / ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	**ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ**		
	ΣΥΝΟΛΟ	**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΞΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ / ΧΩΡΙΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ Η ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**10.816.286**	**9.904.286**	**912.000**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**199.231**	**186.897**	**12.334**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**86.436**	**81.078**	**5.358**
ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ Η ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ / ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	11.130	10.735	395
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΚΛΠ.) / ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΓΕΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	19.549	18.346	1.203
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΑΞΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	11.607	10.330	1.277
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	26.053	24.789	1.264
ΆΛΛΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ	18.097	16.878	1.219
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ / ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	**ΆΡΡΕΝΕΣ**		
	ΣΥΝΟΛΟ	**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΞΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ / ΧΩΡΙΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ Η ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**5.303.223**	**4.836.276**	**466.947**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**99.984**	**93.928**	**6.056**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**42.597**	**39.928**	**2.669**
ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ Η ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ / ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	5.807	5.671	136
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΚΛΠ.) / ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΓΕΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	9.877	9.374	503
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΑΞΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	6.694	6.006	688
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	12.064	11.347	717
ΆΛΛΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ	8.155	7.530	625
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ / ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	**ΘΗΛΕΙΣ**		
	ΣΥΝΟΛΟ	**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΞΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ / ΧΩΡΙΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ Η ΑΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**

ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**5.513.063**	**5.068.010**	**445.053**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**99.247**	**92.969**	**6.278**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**43.839**	**41.150**	**2.689**
ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ Η ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ / ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	5.323	5.064	259
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΚΛΠ.) / ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΓΕΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	9.672	8.972	700
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΑΞΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	4.913	4.324	589
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	13.989	13.442	547
ΆΛΛΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ	9.942	9.348	594

Πίνακας 6. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ				
ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ**			**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ**
	ΣΥΝΟΛΟ	**ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ**	**ΑΝΕΡΓΟΙ**	
ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2011				
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ				
	4.586.636	**3.727.633**	**859.003**	**6.229.650**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ				
	76.628	**65.909**	**10.719**	**122.603**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ				
Σύνολο	**32.722**	**27.909**	**4.813**	**53.714**
0-14	-	-	-	12.599
15-34	11.911	9.115	2.796	9.087
35-54	16.625	14.944	1.681	5.813
55+	4.186	3.850	336	26.215
ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001				
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ				
Σύνολο	**40.031**	**36.035**	**3.996**	**57.816**
0-14	46	6	40	5.298
15-34	17.288	14.423	2.865	14.640
35-54	17.678	16.803	875	7.659
55+	5.019	4.803	216	30.219

Πίνακας 7. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ							
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ/ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	**ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ**	**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ**			**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ**		
		ΣΥΝΟΛΟ	**ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ**	**ΆΝΕΡΓΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	**ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ**	**ΛΟΙΠΟΙ**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**10.816.286**	**4.586.636**	**3.727.633**	**859.003**	**6.229.650**	**2.407.222**	**3.822.428**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**199.231**	**76.628**	**65.909**	**10.719**	**122.603**	**50.636**	**71.967**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**86.436**	**32.722**	**27.909**	**4.813**	**53.714**	**23.023**	**30.691**
ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ Η ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ / ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ, ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	11.130	8.283	7.337	946	2.847	1.582	1.265
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, ΚΟΛΕΓΙΑ ΚΛΠ.) / ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΓΕΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΠ.)	19.549	11.446	9.552	1.894	8.103	2.250	5.853
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΡΙΤΑΞΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ	11.607	5.485	4.654	831	6.122	1.741	4.381
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	26.053	6.865	5.838	1.027	19.188	11.347	7.841
ΆΛΛΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ	18.097	643	528	115	17.454	6.103	11.351

Πίνακας 8. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ							
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ		**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ**	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**	**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ**
ΣΥΝΟΛΟ		**3.727.633**	**65.909**	**27.909**	**ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ**		
ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	372.209	9.000	**4.847**	9,99%	13,66%	17,37%
	Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	341.418	2.929	**1.355**	9,16%	4,44%	4,86%
	Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	31.335	508	**161**	0,84%	0,77%	0,58%
	Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	19.655	249	**132**	0,53%	0,38%	0,47%
	ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	254.081	5.872	**2.229**	6,82%	8,91%	7,99%
	Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	651.739	9.838	**4.082**	17,48%	14,93%	14,63%
	Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	192.871	3.589	**1.102**	5,17%	5,45%	3,95%
	Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	291.589	6.030	**2.425**	7,82%	9,15%	8,69%
	Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	90.743	663	**294**	2,43%	1,01%	1,05%
	Κ. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	102.307	921	**357**	2,74%	1,40%	1,28%
	Μ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	200.963	2.285	**972**	5,39%	3,47%	3,48%
	Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	102.192	1.119	**474**	2,74%	1,70%	1,70%
	Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	359.779	11.262	**4.353**	9,65%	17,09%	15,60%
	Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	294.359	5.510	**2.441**	7,90%	8,36%	8,75%
	Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ	236.831	3.612	**1.608**	6,35%	5,48%	5,76%

	ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ						
	Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	47.401	552	**246**	1,27%	0,84%	0,88%
	Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	70.721	1.189	**514**	1,90%	1,80%	1,84%
	Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	51.586	611	**243**	1,38%	0,93%	0,87%
	ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	15.854	170	**74**	0,43%	0,26%	0,27%

Πίνακας 9. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ / ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		**ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ**		
	ΣΥΝΟΛΟ	**15-34**	**35-54**	**55+**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**3.727.633**	**1.175.936**	**2.086.127**	**465.570**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**65.909**	**23.022**	**34.670**	**8.217**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	**27.909**	**9.115**	**14.944**	**3.850**
ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ	1.449	297	888	264
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	4.182	1.197	2.538	447
ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	1.874	561	1.109	204
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	1.588	528	892	168
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ	7.243	3.422	3.253	568
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΔΑΣΟΚΟΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΣ	4.416	970	2.219	1.227
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	3.480	1.100	1.958	422
ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΤΕΣ (ΜΟΝΤΑΔΟΡΟΙ)	1.385	359	823	203
ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	2.292	681	1.264	347

Πίνακας 10. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ									
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΥ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ		**ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ**							
	ΣΥΝΟΛΟ	**1. ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ / 2. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ**	**3. ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ**	**4. ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ**	**5. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΩΛΗΤΕΣ**	**6. ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΔΑΣΟΚΟΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΣ**	**7. ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ / 8. ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΤΕΣ (ΜΟΝΤΑΔΟΡΟΙ)**	**9. ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ**	**ΝΕΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**859.003**	**67.848**	**39.912**	**54.252**	**145.776**	**21.206**	**175.206**	**89.035**	**265.768**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**10.719**	**662**	**463**	**527**	**1.762**	**561**	**1.760**	**1.134**	**3.850**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	4.813	298	194	234	765	373	749	534	1.666
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ**	7,90%	4,65%	6,32%	16,97%	2,47%	20,40%	10,36%	30,94%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		6,18%	4,32%	4,92%	16,44%	5,23%	16,42%	10,58%	35,92%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ		6,19%	4,03%	4,86%	15,89%	7,75%	15,56%	11,09%	34,61%

Πίνακας 11. Στοιχεία Αστυνομικών και Λιμενικών Αρχών – Έτος 2018 και 2019

ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ & ΠΑΡΑΜΟΝΗ			
ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΛΛΗΨΗΣ	**12ΜΗΝΟ 2018**	**12ΜΗΝΟ 2019**	**ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ**
ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΧΕΡΣΑΙΑ ΣΥΝΟΡΑ (Δ.Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ/ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ)	15.266	8.642	-43,39%
ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ (ΕΒΡΟ & ΑΝ. ΑΙΓΑΙΟ)	32.751	64.977	98,40%
Δ.Α. ΛΕΣΒΟΥ	**14.882**	**27.173**	**82,59%**
Δ.Α. ΧΙΟΥ	3.906	8.298	112,44%
Δ.Α. ΣΑΜΟΥ	8.567	11.765	37,33%
Α΄ Δ.Α. ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ	1.319	3.379	156,18%
Β΄ Δ.Α. ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ	4.261	10.821	153,95%
Δ.Α. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1.741	970	-44,28%
Κ.Λ. ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ -ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	634	4.977	685,02%
ΚΡΗΤΗ	2.928	2.341	-20,05%
ΣΥΝΟΛΟ	**86.255**	**143.343**	**66,19%**

Πίνακας 12. Στοιχεία Δήμου Λέσβου του 2015

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	
ΜΟΝΑΔΑ	**ΑΡΘΜΟΣ ΔΟΜΩΝ**
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ	1
ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ	4
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ - ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ	1
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ	41
ΠΟΛΥΔΥΝΑΜΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ	1
ΔΟΜΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΕΓΚΕΣ	2
ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ	50

Πίνακας 13. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή 2011

ΚΑΤΑΝΑΜΗ ΠΛΘΥΣΜΟΥ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ			
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	**ΈΤΟΣ 2011**	**ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2001 - 2011**	**ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ 2011**
Δ.Ε. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	37.890	0,02%	336,80
Δ.Ε. ΚΑΛΛΟΝΗΣ	8.504	5,34%	42,62
Δ.Ε. ΓΕΡΑΣ	6.101	-12,15%	68,28
Δ.Ε. ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ	5.602	-12,26%	38,51
Δ.Ε. ΕΡΕΣΟΥ-ΑΝΤΙΣΣΗΣ	5.269	3,09%	17,59
Δ.Ε. ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ	4.234	-17,99%	24,39
Δ.Ε. ΠΕΤΡΑΣ	3.358	-9,76%	59,07
Δ.Ε. ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΡΜΗΣ	3.135	-9,94%	38,35
Δ.Ε. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ	2.771	-14,53%	30,48
Δ.Ε. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	2.497	1,75%	21,22
Δ.Ε. ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ	2.447	-19,08%	19,80
Δ.Ε. ΑΓΙΑΣΟΥ	2.373	-8,06%	28,28
Δ.Ε. ΜΗΘΥΜΝΑΣ	2.255	-5,05%	38,11
ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	86.436	-4,42%	52,90

Πίνακας 14. Στοιχεία 2021

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΥΤΙΛΙΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ	**ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ**
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	
Έδρα Δήμου	Εμπορικό/Επιβατηγό Λιμάνι
Κέντρο θαλάσσιων Μεταφορών ΠΕ και Περιφερειακής Ενότητας	Μαρίνα Μυτιλήνης
Διοικητικό Κέντρο της Περιφερειακής Ενότητας	Κρατικός Αερολιμένας Μυτιλήνης "Οδυσσέας Ελύτης"
Διοικητικό Κέντρο της Περιφέρειας	Εθνική Οδός Μυτιλήνης- Καλλονής
Εμπορικό Κέντρο	Κεντρικά Γραφεία Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
Κέντρο Περιφερειακής Ανάπτυξης	Εθνική Οδός Μυτιλήνη - Κράτηγος- Θερμή
Υπηρεσιακό Κέντρο Περιφερειακής Ενότητας	Έδρα Πανεπιστημίου Βορείου Αιγαίου
Στρατηγική Θέση (Σύνορα Ελλάδας και Ευρώπης)	Γενικό Νοσοκομείο "Βοστάνειο"
Κέντρο Αερομεταφορών ΠΕ και Περιφερειακής Ενότητας	Υποδομή Κ.Ε.Κ.Υ.Κ.Α.μ.Ε.Α
	Δημοτικό Στάδιο Μυτιλήνης
	Κεντρική Μονάδα Παραγωγής Ηλεκτρικής ενέργειας
ΚΑΛΛΟΝΗ	
Έδρα Δήμου	Κέντρο Υγείας
Διοικητικό Κέντρο της Περιφερειακής Ενότητας	Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο
Υπηρεσιακό Κέντρο Περιφερειακής Ενότητας	Διοικητικές Υπηρεσίες Δήμου
Εμπορικό Κέντρο (έντονη εμπορική κίνηση)	Δημοτικό Στάδιο Καλλονής
	Εθνική Οδός Μυτιλήνης- Καλλονής

Πίνακας 15. Στοιχεία μη αναθεωρημένου Π.Χ.Π. της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου - Έτος 2014

ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ					
Α/Α	**ΤΙΤΛΟΣ ΈΡΓΟΥ**	**Π/Υ (ΕΥΡΩ)**	**Α/Α**	**ΤΙΤΛΟΣ ΈΡΓΟΥ**	**Π/Υ (ευρώ)**
1	Βελτίωση οδικής ασφάλειας στα οδικά τμήματα Σκόπελος - Πέραμα και 36ης Ε.Ο. (περιοχή Πασπαλά)	1.000.000	10	Εργασίες άρσης επικινδυνότητας βραχωδών πρανών από σεισμικά φαινόμενα στο επαρχιακό οδικό δίκτυο στην περιοχή του Οικισμού της Συκαμιάς	500.000
2	Συντήρηση Επαρχιακής Οδού Πολιχνίτου – Σκάλας Πολιχνίτου – Αλυκή & οδού πρόσβασης προς Νυφίδα	1.500.000	11	Αποκατάσταση ζημιών Επαρχιακού Οδικού Δικτύου/ Οδικά Τμήματα Δυτικής Λέσβου (Β΄ Φάση)	4.000.000
3	Αποκατάσταση ζημιών Επαρχιακού Οδικού Δικτύου/ Οδικά Τμήματα Άγρας - Μεσοτόπου Ερεσού & Ανεμώτιας - Σκαλοχωρίου – Αντίσσης - Ερεσού	4.000.000	12	Αποκατάσταση βατότητας οδού προς ΧΥΤΑ Λέσβου	15.000.000
4	Συντήρηση τμημάτων Επαρχιακών Οδών Καλλονή - Φίλια, Άντισσα – Ερεσός & πρόσβαση προς Γαβαθά, Άργενος - Βαφειός	1.700.000	13	Αποκατάσταση Επαρχιακής Οδού Μεγαλοχώρι - Πλωμάρι	1.000.000
5	Συντήρηση Επαρχιακών Οδών Κεραμειών – Αγιάσου – Πολιχνίτου – Βρίσας – Βατερών Σταυρού μετά των προσβάσεων (Β΄ Φάση)	2.200.000	14	Αποκατάσταση 3ης Επαρχιακής Οδού Μυτιλήνης – Λουτρών - Κουντουρουδιάς	1.000.000
6	Βελτίωση – Αποκατάσταση Επαρχιακής Οδού Πέτρας - Μήθυμνας	1.500.000	15	Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο εθνικό & επαρχιακό οδικό δίκτυο νήσου Λέσβου (διαγράμμιση, σήμανση, στηθαία ασφαλείας)	750.000
7	Συντήρηση Επαρχιακής Οδού Κλειώ – Συκαμινέα – Άργενος – Βαφειός - Μήθυμνα	1.500.000	16	Βελτίωση βατότητας οδού από διακλάδωση επαρχιακής οδού Κεραμειών – Πολιχνίτου έως Οικισμό Λισβορίου και Σκαμνιούδι	400.000
8	Αποκατάσταση επαρχιακών οδών Θερμής – Μανταμάδου & Πελόπης – Υψηλομετώπου – Στύψης (Β΄ Φάση)	1.600.000	17	Βελτίωση βατότητας της οδού Ακράσι - Δρώτα	300.000
9	Συντήρηση Επαρχιακής Οδού Ευρειακή – Πέραμα (από διακλάδωση 2ης Επαρχιακής Οδού)	1.650.000			

Πίνακας 16. Στοιχεία ΡΑΕ – Έτος 2015

ΙΣΧΥΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΜΕΝΩΝ ΑΠΕ ΣΤΗΝ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ			
Σύστημα Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών	**Αιολικοί Σταθμοί**		
	Συνολική Ισχύς Αδειών (kW)	**Συνολική Ισχύς Αδειών με Άδεια Εγκατάστασης (kW)**	**Συνολική Ισχύς Αδειών σε Λειτουργία (kW)**
Λέσβος	17.050	2.700	11.850
Σύστημα Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών	**Φωτοβολταϊκοί Σταθμοί**		
	Περιθώριο Ανακοίνωσης 703/2008 (kWp)	**Συνολική Αδειοδοτημένη Ισχύς (kWp)**	**Ισχύς Φ/Β σε Λειτουργία (πλην στεγών Φεβρουάριος 2012) (kWp)**
Λέσβος	10.482	15.808	4.580
Σύστημα Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών	**Υβριδικοί Σταθμοί**		
	Ισχύς Αδειών Παραγωγής		
	Ισχύς Μονάδας ΑΠΕ (kW)	**Ισχύς μονάδας Αποθ/σης (kW)**	**Εγγυημένη Ισχύς (kW)**
Λέσβος	18.000	15.000	15.000

Πίνακας 17. Στοιχεία ΕΛΣΤΑ – Έτος 2016, 2017, 2018 και 2019

ΑΦΗΞΕΙΣ ΣΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ CAMPING ΑΝΑ ΕΤΟΣ						
ΤΟΠΟΣ	**CAMPINGS**					
	2016			**2017**		
	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	**ΗΜΕΔΑΠΟΙ**	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**141.364**	**199.727**	**341.091**	**132.934**	**234.635**	**367.721**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	0	0	0	0	0	0
	2018			**2019**		
	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	**ΗΜΕΔΑΠΟΙ**	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**152.201**	**304.212**	**456.413**	**161.393**	**314.275**	**475.668**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**187**	**647**	**834**	**198**	**593**	**791**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 18. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Έτος 2016, 2017, 2018 και 2019

ΑΦΗΞΕΙΣ ΣΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΑΝΑ ΕΤΟΣ				
ΤΟΠΟΣ	**ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ**			
	2016			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			**ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ**
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**5.996.434**	**12.999.947**	**18.996.381**	**746.630**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**98.524**	**187.936**	**286.460**	**21.941**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	38.525	53.358	91.988	6.922
	2017			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			**ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ**
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**6.105.805**	**14.830.511**	**20.936.316**	**773.431**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**114.122**	**228.977**	**343.099**	**23.256**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	47.000	65.531	112.531	7.282
	2018			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			**ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ**
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**7.342.137**	**19.376.730**	**26.718.867**	**912.825**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**130.688**	**258.360**	**389.048**	**24.687**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	48.811	72.297	121.108	7.313
	2019			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			**ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ**
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	**ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ**	**ΣΥΝΟΛΟ**	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**7.369.417**	**19.694.349**	**27.063.766**	**945.971**
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**138.263**	**263.527**	**401.790**	**26.610**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	50.514	68.706	119.220	7.394

Πίνακας 19. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Έτος 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 και 2019

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ					
ΕΤΟΣ	**ΤΟΠΟΣ**	**ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ**	**ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ**	**ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΥΝΟΛΟ**	**ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΟΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**
2019	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**16.801.660**	**92.405.320**	**109.206.980**	**100,0**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**467.553**	**1.538.153**	**2.005.706**	**100,0**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	139.863	411.283	551.146	100,0
2018	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**16.845.128**	**92.613.596**	**109.458.724**	**100,0**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**450.839**	**1.609.213**	**2.060.052**	**100,0**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	133.719	463.702	597.421	100,0
2017	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**14.154.141**	**73.474.232**	**87.628.373**	**81,2**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**396.506**	**1.354.165**	**1.750.671**	**92,0**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	134.514	384.029	518.543	96,8
2016	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**13.943.606**	**65.941.418**	**79.885.024**	**81,3**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**347.730**	**1.183.055**	**1.530.785**	**91,3**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	109.367	356.496	465.863	96,1
2015	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**13.201.273**	**63.570.840**	**76.772.113**	**80,5**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**343.160**	**1.421.364**	**1.764.524**	**91,6**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	116.539	467.484	584.023	96,2
2014	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ**	**13.049.668**	**60.901.973**	**73.951.641**	**79,3**
	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**360.229**	**1.292.826**	**1.653.055**	**87,8**
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	128.423	434.860	563.283	96,2

Πίνακας 20.. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Έτος 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 και 2019

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ			
ΤΟΠΟΣ	**ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΚΛΙΝΩΝ**	**ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΟΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**	**ΈΤΟΣ**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**48,7**	**100,0**	2019
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**35,0**	**100,0**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	31,3	100,0	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**50,6**	**100,0**	2018
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**36,4**	**100,0**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	33,8	100,0	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**51,9**	**81,2**	2017
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**36,1**	**92,0**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	32,5	96,8	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**50,1**	**81,3**	2016
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**33,4**	**91,3**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	31,0	96,1	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**49,1**	**80,5**	2015
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**38,9**	**91,6**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	39,8	96,2	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	**47,3**	**79,3**	2014
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**35,9**	**87,8**	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΣΒΟΥ	39,1	96,2	

Πίνακας 21. Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ – Έτος Έτος 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 και 2019

ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ							
ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ	**ΤΟΠΟΣ**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
ΜΟΥΣΕΙΑ	**ΛΕΣΒΟΥ**	34.600	29.419	22.916	22.798	30.832	41.725
	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	60.479	53.177	59.288	72.438	84.862	92.014
	ΕΛΛΑΔΑ	9.953.161	10.320.053	9.564.673	11.332.776	12.901.071	13.660.334
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	**ΛΕΣΒΟΥ**	9.599	8.212	6.996	6.779	6.694	9.663
	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	49.570	50.847	35.669	42.682	41.440	47.651
	ΕΛΛΑΔΑ	4.154.142	4.405.842	4.515.966	5.191.781	5.702.211	5.894.470

Πίνακας 22. Στοιχεία Ένωσης Λιμένων Ελλάδος – Έτος Έτος 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 και 2019

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑΣ ΑΝΑ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ							
ΤΟΠΟΣ	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**%Δ**
Ελλάδα	4.937.247	4.964.443	5.204.231	4.625.363	4.788.642	5.537.500	12%
Νοτίου Αιγαίου	1.886.537	1.996.720	2.000.688	1.764.651	1.844.651	2.260.723	20%
Αττικής	1.086.444	1.026.014	1.141.850	1.074.263	961,724	1.098.591	1%
Ιόνιων Νήσων	771,353	802,316	859,554	754,383	894,19	1.044.160	35%
Κρήτης	329,709	355,699	413,655	340,033	453,677	607,268	84%
Δυτικής Ελλάδας	585,624	460,972	505,854	567,999	469,693	414,935	-29%
Πελοποννήσου	85,648	108,543	106,666	53,79	85,633	65,392	-24%
Θεσσαλίας	62,973	76,051	44,432	11,767	41,647	15,429	-75%
Στερεάς Ελλάδας	8,309	17,851	14,848	14,423	3,628	5,168	-38%
Κεντρικής Μακεδονίας	19,72	26,356	18,876	2,424	1,502	4,865	-75%
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	13,087	13,061	6,042	3,226	2,538	2,699	-79%
Ηπείρου	4,208	4,057	8,179	9,088	12,65	1,053	-75%
Βόρειο Αιγαίο	83,635	76,803	83,587	29,316	17,109	17,217	-79%
Λιμάνι Λέσβου	34,15	24,894	13,923	2,482	260	3,18	-91%

Πίνακας 23. Αρχείο Παραδοσιακών οικισμών & Διατηρητέων Κτιρίων του ΥΠΕΚΑ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ		
ΚΩΔΙΚΟΣ	**ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ - ΠΕΡΙΟΧΗ - ΕΠΩΝΥΜΙΑ**	**ΟΤΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ**
375	Επωνυμία: ΒΑΤΟΥΣΣΑ	ΕΡΕΣΟΥ - ΑΝΤΙΣΣΗΣ (Δ.)
376	Επωνυμία: ΜΗΘΥΜΝΑ (ΜΟΛΥΒΟΣ)	ΜΗΘΥΜΝΑΣ (Δ.)
378	Επωνυμία: ΣΥΚΑΜΙΝΕΑ	ΜΗΘΥΜΝΑΣ (Δ.)
7549	Επωνυμία: ΜΥΤΙΛΗΝΗ (ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΗΣ)	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9740	Επωνυμία: ΠΛΗΓΩΝΙ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9741	Επωνυμία: ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9742	Επωνυμία: ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9743	Επωνυμία: ΜΟΡΙΑ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9744	Επωνυμία: ΠΑΝΑΓΙΟΥΔΑ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9745	Επωνυμία: ΑΦΑΛΩΝΑΣ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
9746	Επωνυμία: ΠΑΜΦΙΛΑ	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (Δ.)
377	Επωνυμία: ΠΕΤΡΑ	ΠΕΤΡΑΣ (Δ.)
427	Επωνυμία: ΠΟΛΥΧΝΙΤΟΣ [ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΣ]	ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ (Δ.)
379	Επωνυμία: ΑΓΙΑΣΟΣ	ΑΓΙΑΣΟΥ (Δ.)

Πίνακας 24. Οδική Σύνδεση μεταξύ των διπόλων

ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΠΟΛΩΝ	
ΔΙΠΟΛΟ	**ΟΔΙΚΟ ΤΜΗΜΑ**
Μυτιλήνη - Μανταμάδος	Επαρχιακής οδού Θερμής - Μήθυμνας
Αγιάσος - Πλωμάρι	Επαρχιακής οδού Πολιχνίτου - Μεγαλοχωρίου
Πολιχνίτος - Βατερά	Επαρχιακής οδού Πολιχνίτου - Μεγαλοχωρίου
Καλλονή – Αγία Παρασκευή	Επαρχιακής οδού Αρισβής – Μανταμάδου και εθνικής οδούς Μυτιλήνης Καλλονής
Μήθυμνα - Πέτρα	Επαρχιακής οδού Θερμής - Μήθυμνας
Ερεσός - Σιγρί	Επαρχιακής οδού Καλλονής – Σκάλα Ερεσού και επαρχιακής οδού Φιλιάς Αντίσσας - Σιγρίου

Πίνακας 25. Υπόμνημα Πίνακα 26

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΕΝΑΡΙΩΝ	
Τιμή	**Χαρακτηρισμός Σεναρίου**
1	Μέτριο
2	Καλό
3	Πολύ Καλό

Πίνακας 26. Συγκριτική Αξιολόγηση Εναλλακτικών Σεναρίων – ποσοτική προσέγγιση

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ				
	Κριτήρια - Μεταβλητές	**Αξιολόγηση**		
		Σενάριο 1	**Σενάριο 2**	**Σενάριο 3**
Ανάπτυξη Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου	Ανάπτυξη πρωτογενούς τομέα	1	2	1
	Ανάπτυξη δευτερογενούς τομέα	1	2	1
	Ανάπτυξη τριτογενούς τομέα	3	3	1
	Ισόχωρη ανάπτυξη της νήσου	2	3	1
	Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών	1	2	2
	Διατήρηση και ανάδειξη πολιτισμού	1	2	1
Υποστόχος 1 Ανάδειξη και Προώθηση του Εναλλακτικού Τουρισμού	Στροφή προς πολυθεματικό τουρισμό	3	3	1
	Ανταγωνιστικό τουριστικό προϊόν	3	3	1
	Ευκαιρίες χρηματοδότησης	3	2	1
	Ανάδειξη πολυθεματικού τουρισμού	3	3	1
Υποστόχος 2 Ψηφιακός Μετασχηματισμός των Τουριστικών Υπηρεσιών και Χώρων	Δημιουργία πληροφοριακών συστημάτων	3	3	1
	Ψηφιακή κατάρτιση προσωπικού	2	2	1
	Διαδικτυακή παρουσία	3	3	1
Υποστόχος 3 Προφύλαξη και Διατήρηση των Προστατευόμενων Περιοχών και Περιοχών Φυσικού Κάλους	Βιώσιμη ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων	1	3	2
	Βιώσιμη χωροθέτηση δραστηριοτήτων και έργων	1	3	3
	Προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος	1	2	3
	Διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος	1	2	3
	Διατήρηση πολιτιστικού περιβάλλοντος	2	2	3
Υποστόχος 4 Αναβάθμιση και Αναδιάρθρωση των Μεταφορικών Υποδομών	Αναβάθμιση υλικών υποδομών	2	2	2
	Κυκλοφοριακή ευρυθμία	1	2	3
	Υιοθέτηση ήπιων μορφών μετακίνησης	1	3	3
	Αναβάθμιση δικτύων	2	2	2
	Εγχώρια προσβασιμότητα	2	2	1
	Εξωτερική προσβασιμότητα	2	2	1
Υποστόχος 5 Βιώσιμη Αναβάθμιση και Επέκταση των Υποδομών Κατανάλωσης	Βιώσιμη εκμετάλλευση φυσικών πόρων	1	2	3
	Ευκαιρίες πράσινης χρηματοδότησης	1	2	3
	Εισαγωγή ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα	3	3	3
	Αναβάθμιση δικτύων διανομής και αποθήκευσης ηλεκτρικού ρεύματος	2	2	1
	Αναβάθμιση δικτύων διανομής και αποθήκευσης νερού	2	2	1
	Επαρκής προσφορά ηλεκτρικού ρεύματος	2	2	2
	Επαρκής προσφορά νερού	2	2	2
Υποστόχος 6 Διασφάλιση Κοινωνικής Συνοχής και Ευημερίας	Κοινωνική ανάπτυξη	2	2	1
	Αίσθηση ασφάλειας	2	2	1
	Κοινωνική συνοχή	2	2	1
	Σύνολο Βαθμολογίας	**55**	**65**	**51**